

Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFKAOKUR*

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ · SAYI 19 · YIL 4 · EYLÜL 2017 · 8 TL

* ...ben edebiyattan ibaretim.

Paley
Paley II

KAFKAOKUR**Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi**

“...ben edebiyattan ibaretim.”

Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi

Sayı 19 - Eylül 2017 - 8 TL

www.kafkaokur.com

kafkaokur

kafkaokur

kafkaokurdergi

İmtiyaz Sahibi

Gökhan Demir

Yayın Yönetmeni

Gökhan Demir

gokhan@kafkaokur.com

Editör

Merve Özdolap

merve@kafkaokur.com

Sanat Yönetmeni

Rabia Gençer

rabia@kafkaokur.com

Kapak Resmi

Tülay Palaz

tulay@kafkaokur.com

Arka Kapak Resmi

Rabia Gençer

İllüstrasyonlar

Tülay Palaz

Filiz İrem Özbaş

Eren Caner Polat

Tayfun Yağıcı

Eriscan Türk

İletişim

e-posta: okurtemsilcisi@kafkaokur.com

Online Satış

kafkadukkan.com

bilgi@kafkadukkan.com

telefon: +90 530 727 15 23

ISSN

2148-6824

Yayın Türü

Yerel, Süreli Yayın

Baskı

İmak Ofset Basım Yayın

Tic. ve San. Ltd. Şti.

Merkez Mah. Atatürk Cad. Göl Sok.

No:1 Yenibosna, İstanbul

Tel: 444 62 18

Matbaa Sertifika No: 12351

Dağıtım

DPP: (212) 622 22 22

©Her hakkı saklıdır

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik ortamlar da dahil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı,
yetmişinde bile, mesela, zeytin dikeceksin.
Hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil,
ölmekten korktuğun halde ölüme inanmadığın için...

Gençlik, yorulma ihtimalini anlamamaktır.
Yaşlanmak ise yorulduğuna hep şaşırmak.

Korkuttuğumun farkındayım ama
içimin tüm berrak suları sana doğru akıyor.

Oysa özgürlük kaderi
yenebildiğin ölçüde vardır...

Çünkü yüzyıllık yalnızlığa mahkûm edilen soyların,
yeryüzünde ikinci bir deney fırsatları olmazdı.

4

12

14

15

16

18

19

20

21

22

23

24

26

28

32

33

34

36

38

40

43

44

46

48

51

- 4 Nâzım Hikmet** Merve Öz dolap
- 12 Gürültüde İnanmak** Ece Temel kuran, Deneme
- 14 Hepsi Geçti** Ezgi Ayvalı, Anlatı
- 15 Bir Kuşun Özgürlüğü** Atılay Aşkaroğlu, Anlatı
- 16 İçselleştiremediklerim** Mustafa Silici, Sohbet
- 18 E. Bahri Butimar, Şiir**
- 19 Geç Kalmış Ülke** Nihal Başgöl, Şiir
- 20 Taksim** Cansu Cindoruk, Anlatı
- 21 Karamel** Sumru Uzun, Anlatı
- 22 Kendime Ait Bir Oda** Esra Pulak, Aforizma
- 23 Denizyıldızları da Kayar Mı?** Merve Öz dolap, Anlatı
- 24 Bisiklet Çetesi** Eray Yasin Işık, Öykü
- 26 Cesare Pavese** Alıntı
- 28 Bir Derviş Zaim Röportajı** Kerem Bozkurt, Röportaj
- 32 Nikbi'nin Motifleri** Ömer Okatalı, Şiir
- 33 Avuç İzi** Nazlı Başaran, Şiir
- 34 Sakat** Baran Güzel, Öykü Dizisi
- 36 Rıdvan - Çanta- SON** Emre Polat, Kafkaesk Bilim Kurgu Yazı Dizisi
- 38 Piyanoda Şiir Çalan ... Chopin** İlknur Öztulum, Biyografi
- 40 Yüzyıllık Yalnızlık Üzerinden...** Alaattin Cem Özdemir, Kitap İnceleme
- 43 Sen Yine Bir Düş Gördün Neriman** Nihan Özkoçak, Anlatı
- 44 Nâzım Hikmet** Gökçe Kocaman, Kolaj
- 46 Postmodern Don Kişot...** Zühre Canay Güven • Mehmet Emin Satır, Film İnceleme
- 48 İnsanı Beyaz Perdeye Aktarmak** Burcu Keskin, İnceleme
- 51 Esaretin Bedeli, 1995** Eriscan Türk, Film Alıntısı

NÂZIM HİKMET RAN

Merve Öz dolap

"Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı,
yetmişinde bile, mesela, zeytin dikeceksin.
Hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil,
ölmekten korktuğun halde ölüme inanmadığın
için... "

"Güzel Yüzlü Şair", "Mavi Gözlü Dev", "Romantik Komünist", "Romantik Devrimci" hangi lakabı ile anmak isterseniz isteyin, nereden bakarsınız bakın kendinizden izler görebileceğiniz, evrensel değerlerle insana dokunmayı bilen, sevmeyi, sevilmeyi, özlemi, tutkuyu, ayrılığı, kavuşmayı, kırgınlığı, esareti, özgürlüğü hem en naif hem de en keskin sözlerle yu-reginden kalemine taşırılmış büyük bir şair Nâzim Hikmet. Birkaç sayfaya eserlerini, davasını, fikirlerini, aşklarını sığdırırmak tahmin edersiniz ki epey zorlu bir yolculuk olacak, tabii bir o kadar da keyifli... O zaman başlayalım.

Nâzım Hikmet 20 Kasım 1901'de Selanik'te dünyaya geldi fakat ailesi bu tarih yıl sonuna yakındı olduğu için, bir yaş büyük gözükmesin diye doğum tarihini 15 Ocak 1902 olarak anmıştı ve Nâzım da bunu benimsemiştir. 20. Yüzyıl başında aydın ve bürokrat bir ailedede doğmuştu; dedesi Nâzım Paşa Halep valiliğinde bulunmuş, annesi Celile Hanım Paris'te resim eğitimi görmüştü. Babası Hikmet Nâzım Bey hariciye memurlarındandı. Aile çevresinin Nâzım Hikmet'in eğitiminde önemli etkileri bulunduğu söylenebiliriz.

Nâzım okul çağına geldiğinde Fransızca öğretim yapan bir okula, sonra Göztepe'deki Taşmektep'e gitti. İlkokulu bitirince Mekteb-i Sultani'nin hazırlık sınıfına başladı fakat ekonomik sebepler yüzünden okulunu değiştirmek zorunda kaldı ve Nişantaşı Sultanisi'nde eğitimine devam etti. Bunun yanında, bir Mevlevi ve şair olan dedesinin de etkisiyle şirler yazmaya başlamıştı bile. 16 Aralık 1914'te yazdığı *"Bir Bahriyeli'nin Ağzından"* ilk şiirlerindendi ve aslında bu şirle birlikte yazdıkları hayatını şekillendirmeye başlıyordu. Bir akşam evlerine ziyarete gelen Bahriye Nazırı Cemal Paşa, Nâzım'ın şirler yazdığını öğrenince bir tanesini dinlemek istemiş ve babası oğlu-

nun utandığını görünce yukarıda bahsedilen şiri okumuştu. Bundan çok etkilenen Cemal Paşa'nın yönlendirmesi ile Nâzım, 1917 yılında Heybeliada Bahriye Mektebi'ne geçti. 1919 yılında okulunu bitirip Hamidiye Kruvazörüne stajyer güverte subayı olarak atandı fakat 1920'de kızın, bir gece nöbetinde üşütünce zatülçenp hastalığına yakalandı ve sağlık kurulu raporuyla askerlikten çürüğe çıkarıldı.

Bu süreç içerisinde, şirleri Yahya Kemal Beyatlı tarafından düzenlenip "Yeni Mecmua"da yayımlanmaya başlamış ve hececi şairler arasında ismini duyurmasına vesile olmuştu. Genç şair Nâzım'ın, Yahya Kemal'e olan büyük hayranlığı, onun, annesi Celile Hanım'a olan aşğını öğrenmesiyle öfkeye dönüşmüştür ve birbirlerinden uzaklaşmalarına sebep olmuştu. Bu sıralarda askeriyyeden ayrılmış olan Nâzım, 1 Ocak 1921'de Mustafa Kemal'e cephane kaçırınca gizli bir örgütün yardımıyla, yakın arkadaşı Vâlâ Nureddin ve iki şair arkadaşı ile birlikte Ankara'ya kaçtı. Nâzım Hikmet, uzun süren bu yolculuk sırasında Anadolu'yu görmüş, insanını tanımiş ve durumlarının kitaplarda anlatılanlardan çok daha farklı, hatta kötü olduğunu gözlemlemiştir. Onun hayatını ve eserlerini etkileyen en önemli olaylardan biri de bu yolculuktur.

MOSKOVA'YA GİDİŞ

Ankara'ya vardıklarında, Vâlâ Nureddin ile birlikte öğretmen olmak istediklerini belirttiler ve Bolu'ya atandılar. Fakat buradaki tutucu ortam onları rahatsız etmekteydi ve Bolşevik Devrimine duydukları ilgi onları Sovyetler Birliği'ne yönlendirdi. Eylül 1921'de birlikte Batum üzerinden Moskova'ya geçtiler. Nâzım burada, Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'ne yazıldı. Bu eğitim onun, Rus fütürist ve konstrüktivistlerinden etkilenmesine sebep oldu. Özellikle Mayakovski ile tanışması,

onun şiirlerini tam anlamıyla anlamasa da basamaklı dizelerini taklit etmesi ile kendini fütürist şairler arasında buldu. Ta ki bir gün Rusça bilen bir arkadaşının uyarısına kadar. Arkadaşı, Nâzım'ın şiirlerinin lirik öğeler taşıdığını fakat bu akımda bireyin iç dünyasına ait öğelere yer verilmemiğini belirtti. Konstrüktivizm akımının lirizme karşı olmadığını öğrendiğinde ise bu anlayışa yöneldi.

Batum'dan geçmek ona bir aşk da katmıştı. İstanbul'dan komşuları olan Nûzhet Hanım ile orada karşılaşmışlar ve birbirlerine âşık olmuşlardı. Nâzım, Moskova'ya geçtikten sonra Nûzhet Hanım'ı da yanına çağrırmış, baskıları sonucunda ikna olan Nûzhet Hanım da yanına gelip aynı üniversitede başlamıştı. İlk evliliğini onunla yapacaktı. Evlenmelerinden önce Nûzhet Hanım'ı bir arkadaşından çok kıskanan Nâzım, ona sitem dolu, ağır bir şiir de yazmıştı:

*"Sen
benim
minare boyunda çam gövdeme,
yumuşak
beyaz
bir kurt gibi girdin,
kemirdin!
Ben
barsaklarında solucan Makdonaldı besleyen
İngiliz amelesi gibi taşıyorum
seni içimde!"*

"Gövdemdeki Kurt" isimli bu şiir, o güne kadar Türkçede yazılmış kadın erkek ilişkilerine değinen hiçbir şire benzemiyor, mekanik söylemli bir yergi özelliği gösteriyordu.

Nûzhet Hanım'la 1922 yılında başlayan evlilikleri yalnızca iki yıl sürecekti. Nûzhet Hanım İstanbul'a dönmüş ve bir yıl geçmişti. Bu sırada Nâzım Hikmet, Moskova'da Anuška'yla aşk yaşamaya başladı. Fakat 1924'te tekrar gizlice Türkiye'ye döndü. Sovyetler Birliği'ndeki eğitimden yeterince faydaladığını düşünüyor ve artık öğrendiklerini, ülkesinde üretmeye geçirmek istiyordu.

Türkiye'ye gelmesiyle "Orak-Çekiç" gazetesi ve "Aydınlık" dergisinde çalışmaya başladı. Tabii gelir gelmez Nûzhet Hanım'ı da sormuştu fakat tüm bağların koptuğunu öğrendi. Zaten Sovyetler Birliği'nde yaptıkları evlilik, Türkiye'de geçerli değildi; ayrılmaları için resmi işlemelere de gerek kalmamıştı. İdealleri doğrultusunda ülkesine hizmet etmek isteyen Nâzım, 1 Ocak 1925'te Beşiktaş'ta Türkiye Komünist Partisi'nin 2. kongresine katılmış ve merkez komitesi üyeliğine seçilmiştir. Fakat işler umduğu gibi gitmedi ve Mayıs 1925'te yayımlanan

bir bildirge sonucu Nâzım Hikmet de dâhil pek çok parti üyesi İstiklal Mahkemesince yargılanacaktı. 15 yıl hapis cezasına çarptırıldı ancak yeniden Moskova'ya kaçmıştı bile. Bütün bu olaylar gelişirken henüz yazdığı "Güneşi İçenlerin Türküsü" adlı şiirindeydi aklı. Pek çokumuzun ezbere bildiği nakaratları, arkadaşlarına beğendirmek için defalarca okuyordu ve belki de şiirlerinden güç alıyordu:

*"Akın var
güneşe akın!
Güneşi zapt edeceğiz
güneşin zaptı yakın!"*

Sovyetler Birliğine ikinci gelişinde, şiirin yanında tiyatro ile de ilgilenmeye başladı. 1925-27 yılları arasında Sovyet Tiyatrosu'nu takip etmeye gelen Ertuğrul Muhsin'in orada güzel ağırlanması ve oynlara erişimi için çok çaba göstermiş Nâzım. Bir oyun yazma deneyinde potansiyelini fark eden Ertuğrul Muhsin ise bunun üzerine eğilmesi için onu cesaretlendiriyor. Bu, ilerleyen senelerde İstanbul'da birlikte yapacakları çalışmaların başlangıcı oldu.

Nâzım Hikmet, ikinci evliliğini 1926 yılında, Yelena Yurçenko - Nâzım'ın deyimiyle: "Dr. Lena" - ile yaptı. Dr. Lena kültürlü bir Rus kadınıydı, diş hekimiydi ve eşinin üretimlerinde ona destek olmayı beceriyordu. Bu sırada Nâzım Hikmet, ülkesine dönmek için o yıl çıkacak olan affi bekliyordu. Af çıktı fakat yapılan başvurulara bir türlü cevap alamıyordu. Bir yılı aşın bir süre bekledikten sonra ümidi yitirip Türkiye'ye gizlice girmenin yollarını aramaya başladı. Bunun için arkadaşı Laz İsmail ile Bakü'ye geçtiler. Gelmelerinden kısa bir süre önce Nâzım'ın ilk şiir kitabı Güneşi İçenlerin Türküsü bu şehirde yayılmıştı. 1928 yılının temmuzunda gizlice sınırı geçerken Hopa'da yakalandılar ve Hopa Cezaevinde iki aylarını geçirdiler. Bu Nâzım'ın ilk cezaevi deneyimi olmuştu fakat maalesef son olmayacağındı. Buradan İstanbul'a, İstanbul'dan da Ankara'ya tüm cezalarının değerlendirilmesi için gönderildiler ve serbest bırakılmalarına karar verildi. Nâzım Hikmet İstanbul'a döndü.

Tüm bu olaylar olurken Dr. Lena Türkiye'ye gelebilmek için vizе bekliyordu ancak vizeyi bir türlü vermediler. Onun tarafından, en son 23 Mayıs 1929'da bir kart atılmıştı, bir daha da haber gelmedi. Dr. Lena, Nâzım'a kavuşmadan salgın bir hastalıktan dolayı vefat etmişti.

Nâzım, İstanbul'a döndükten sonra Resimli Ay dergisinde pek çok görev üstlendi ve dergi kısa sürede edebiyat alanında öncü bir duruma geldi. Moskova'da eğitim aldığı sıralarda, yalnızca edebiyatla uğraşmamış siyasal ekonomi üzerine o-

kumuş, partide görev almıştı ancak artık yalnızca devrimci bir şair olarak davasını sürdürme niyetindeydi. Bu sebeple yeraltı eylemlerine katılmıyordu ve sonucunda Türkiye Komünist Partisi'nden dışlanarak kara listeye alındı. Her şeye rağmen şiirler yazıyor, sanat alanında kavgasını şiirleri ile sürdürdü. Özellikle 1929 Mayıs ayında yayımlanan "835 Satır" isimli kitabından sonra ona gösterilen ilgi arttı ama bu, bazı yazarlar tarafından hedef alınmasına da sebep oldu.

NÂZIM VE PIRAYE

"O mavi gözlü bir devdi. / Minnacık bir kadın sevdi."

Yıl 1930'du. Nâzım Hikmet, Kadıköy'de babasının evinde, babasının yeni eşи, ikizleri ve kız kardeşi Samiye ile birlikte yaşıyordu. Sonra Kadıköy'e, Paris'e gidip geri dönmeyen eşini beklemekten yorulan ve boşanmak isteyen Piraye geldi, annesinin yanına. Nâzım ile komşu olmuşlardı. Piraye'nin iki çocuğu vardı. Annesinin yanına gelirken çocukların büyükünü, Suzan'ı dedesine bırakmış, Mehmet'i yanına almıştı. İlk önce Samiye ile tanışıp arkadaş oldular ve sonra da Nâzım'la... Tanışmaları ve yakınlaşmaları bazı sorunlara yol açacaktı. Çünkü Piraye henüz boşanmamıştı ve ailesi komünist, işsiz bir şairle evlenmesini istemezdı. Nâzım'ın ailesi de oğullarının iki çocuğu olan dul bir kadınla evlenmesini arzu etmedi fakat Nâzım'ın başına buyrukluğunu biliyorlardı.

Piraye, Nâzım'ı kendisinden uzaklaştırmak için elinden geleni yaptı ancak karşısında istediği almak için her şeyi yapabilecek, sevgisini ifade etmesini iyi bilen bir şair vardı. Bu aşkın etkisiyle daha önce önemsememiği halde, aşk şiirleri yazmaya başladı Nâzım. Piraye'ye yazdığı ilk şiir "Mor Menekşe, Açı Dostlar ve Altın Gözülü Çocuk" tur:

"EEEEEEEEEY..."

*kızım, annem, karım, kardeşim
sen
başında güneşler esen
altın gözülü çocuk,
altın gözülü çocuğum benim;
deli çığlıklar atıp avaz avaz
burnumun dibinden gelip geçti de yaz,
ben, bir demet mor menekşe olsun
getiremedim
sana!*

*Ne haltedek,
dostların karnı açtı
kıydık menekşe parasına!"*

1930'dan, 1932'de Piraye kocasından ayrılanın kadar, çekişmeli bir ilişkileri olmuştu ve bu dönemde "Mavi Gözlu Dev, Minnacık Kadın ve Hanımelleri" ve "Bir Ayrılış Hikâyesi" adlı şiirler ortaya çıktı. Aynı zamanda bu yıllarda Sovyetler Birliği'nde de oyular yazma konusunda ona destek olan Ertuğrul Muhsin ile çalışmaya başladı. İpek Film Stüdyosu'nda onun yardımcılığını yapmaktadır. Ve yine onun desteği ile ilk oyunu "Kafatası" bu dönemde sergilendi. Ertuğrul Muhsin bu oyundan hiçbir yabancı oyuncunun etkisi altında kalmadan yazılmış olan ilk oyunumuz olduğunu belirtiyordu.

17 Mart 1932'de, Kafatası'nın oynanmasından kısa bir süre sonra Nâzım Hikmet, babası Hikmet Bey'i yapılmaması gereken iki iğnenin bir arada kullanılması sonucu kaybetti. Bu hazine olayın etkisinde Bir Ölüm Evi adlı oyunu yazdı.

Nâzım ile Piraye'nin çekişmeleri de son bulmaya başlamıştı. Birbirlerinden ayrılamayacaklarını anladıklarından evlenmeye karar vermişlerdi. Bu kararın üzerine aileleriyle birlikte yaşamak için büyük bir ev aradılar ve sonunda Mithat Paşa Köşkü'ne tuttular. Bu dönemde işleri yoğun olan Nâzım ise bütün işlerine yetişirken, siyasi eylemlere karışmadan da duramıyordu. Bunlara bağlı olarak art arda gelen davalar bir tutuklama ile sonuçlandı. 27 Ağustos 1933'te Bursa Ağır Ceza Mahkemesi'nde idam talebiyle başlayan dava, 5 yıl ağır hapis cezası verilmesi ile son buldu ancak bağıslama yasasıyla cezası 1 yıla kadar indi. Zaten bir yıldan uzun süredir hapis yatan Nâzım Hikmet serbest bırakıldı ve İstanbul'a geri döndü. Bir süre sonra, 31 Ocak 1935'te Nâzım ve Piraye evlendi. Bu dönemde sabahdan akşamaya kadar İpek Film Stüdyosu'nda çalışıyor, aynı zamanda Orhan Selim takma ismiyle yazılarını yazmaya devam ediyor ve biraz daha fazla para kazanmak için gazetelere tefrika romanları yazıyordu. Ailesini geçindirmek derdindeyken bile yazıları ile insanları dünya olayları üzerine sahaklı düşündürmeye çabalıyordu. Bu arada Erenköy'deki evi ve her gün çalıştığı Nişantaşı'ndaki İpek Film Stüdyosu birbirine çok uzak olduğu için, Piraye ve çocukları birlikte, önce Çiğhangir'e, daha sonra da Nişantaşı'na yerleştiler. Piraye'nin oğlu Mehmet ilkokulu bitirmiştir ve Robert Koleji'ne yazılmıştır, kızı Suzan'ı da bu okula aldırlılar. Nâzım Hikmet'in çocuklarını bir Amerikan okuluna yazdırması bazı çevrelerce tepki çekmiştir. Aslında dil öğrenmeleri için Piraye bu okula gitmelerini istemiştir ve müdür Nâzım'a yarı yarıya indirim yapmıştır. Fakat Nâzım geri kalan taksitleri hapse girdiği için ödeyemeyecekti. 17 Ocak 1938 gecesi, Nâzım Hikmet, Beyoğlu'nda Hilmi Ziya Ülken ile dergi tasarımları yaparken gözaltına alınıp tutuklandı. Komünizm propagandası yaptığı, "Köylü erata cumhuriyetten sonra komünizmi öğretin," dediği iddia ediliyordu. Ama bununla ilgili herhangi bir kanıt yoktu. Bu sebeple davadan aklanacağı düşünülürken 15 yıl hapis cezasına çarptırılmıştı.

"Çoğunun yüzünü unuttum büsbütün;
yalnız, çok ince, çok uzun bir burundur aklımda kalan,
hâlbuki kaç kere karşımıda oturup dizildiler.

Bir tek kaygıları vardı, hakkında hüküm okunurken:

heybetli olmak.

D e ğ i l d i l e r ...

28 Mayıs 1938'de Askeri Yargıtay tarafından Nâzım Hikmet'in cezasının onaylanmasıyla Nâzım ile Piraye arasında okuyanların yüreklerine işlenen on iki yıllık mektuplaşma başlamış oldu. Nâzım 13 Haziran 1938'de Ankara Cezaevi'ne, daha sonra da İstanbul Tutukevi'ne gönderildi. Buradayken, Adli Tıp'tan aldığı verem raporuyla cezası altı ay ertelendi ve serbest kaldı. Serbest kaldığında yurt dışına kaçmak için bağlanıltılar kurmaya çalıştı ancak başarılı olamadı. Nâzım'ın bu şekilde rahatça dolaşması yöneticileri rahatsız etti. Raporu araştırılmaya başlandı ve yapılan yeni muayeneler sonucunda verem olmadığı anlaşılırak İstanbul Tutukevi'ne geri gönderildi. 1940 Şubat'ında ise Çankırı Cezaevi'ne aktarıldı. Burada hücresinde tek başına kalıyor, kimseyle konuşulmuyordu. Çok güzel şiirler yazmaya ise devam ediyordu. Piraye'ye yazdıklarından biri şöyledir:

"Ben bir başıma onlardan uzağım,
hep birlikte onlar benden uzak.
Bana kendimden başkasıyla konuşmak
yasak"

Nâzım ve Piraye'nin birbirlerine olan özlemi gittikçe artıyordu. Piraye'nin ise İstanbul'dan Çankırı'ya gidip gelmesi çok zordu. Çocukları ergenlik çağında ve gözetim altında tutulması gereken yaşlardaydı. Bir yandan Nâzım da onun çocuğu gibiydi. Piraye sonunda, 1940 yılının nisan ayında Çankırı'ya geldi. Geldiğinde Nâzım'ın eve çıkabileceği söylemişti fakat böyle olmadı. Aynı zamanda Piraye çocukların da çok üzüyor ve merak ediyordu. Nâzım Hikmet'in ise cezaevinde sıkıntılıları vardı. Daha sonradan koğuş arkadaşı olduğu Kemal Tahir ve Hikmet Kivilcimli ile anlaşamıyor, sürekli tartışıyorlardı. Bu durum çalışmasına da engel oluyordu. Piraye ve Nâzım bu durumu konuşup sonuç olarak İstanbul'a yakın bir cezaevine geçmesi için girişimde bulunmaya karar verdiler. 4 Aralık 1940'ta "Perşembe Bursa'dayım. Nâzım," yazan telgraf Piraye'ye ulaştı.

Nâzım Hikmet, af yasalarından faydalananamayacak olduğuna ikna olmuş ve yıllarca Piraye'yi bekletecek olmaktan duyduğu kaygı ve üzüntüyü bir mektubunda: "Benim hayatım nasıl olsa dört duvar arasında senelerce tanzim edilmiş demektir. Seninkisi ne olacak?" diye sorarak dile getirmiştir. Ama en iyi o biliyordu ki Piraye, cezaevine girdi diye sevdiği adamı bira-

NÂ-
ZIM
HİK-
MET
RAN

kacak bir kadın değildi. Nâzım'ın arkadaşları o içerideyken Piraye'yi yalnız bırakıyorlar, para yollayacağını söyleyen akrabalar ya göndermiyor ya da çok geciktiriyorlardı. Nâzım bunlara da içeriıyordu. Piraye destek olmak için bir işe gitmek istiyordu ama Nâzım bunu da kabul etmiyordu. Nedeni ise kıskançlığı. Piraye de evde dikiş dikerek para kazanmaya çalışıyordu. Nâzım ise bir çeviriden alacağı parayı bekliyordu. Bu para eline ulaşırsa Piraye gelip bir süre Bursa'da kalabilecek ve görüşebileceklerdi.

1941 yılında beklediği para geldi. Nâzım'ın banyo yapabilmesi için otel ayarlandı ve Piraye de aynı otelde kalacaktı. 11 Nisan 1941'de otelin bahçesinde yemek yiyip yakınları ile görüştüler. Piraye otelin sahipleri ile yakın olmuştu ama yine de Bursa'ya giderken yanına hep birilerini almak ihtiyacı hissediyordu. Çünkü görüşecekleri zaman jandarma Nâzım'ı otele bırakıyor ve bir iki saat sonra gelip alıyordu ve Piraye oteldeki diğer erkeklerden her seferinde utanıyordu. Nâzım ise herkesin yanında karısını öpüp sevebilirdi. Bu konuda Piraye ile çok çelişiyorlardı. Nâzım bu utangaçlığa anlam veremiyordu. Hatta ilerleyen zamanlarda bu çelişkiyi ve utangaçlığı "ihmal" diye yorumlayacaktı.

1942'de Bursa Cezaevi'nden çıkış yapan bir arkadaşları, orada dokuma yaptığı tezgâhlarını bıraktı ve Nâzım gelir kapısı olarak kullanmak için bunları satın aldı. 1949'a kadar tüm mektuplarında bu dokuma işlerinden bahsetmiştir Piraye'ye. Cezaevinde 16 saat çalışıyor ve ancak asgari miktarda para kazanabiliyordu. Bu sömürge tek başına yaşayan biri olsa katlanmadı ama ailesini düşünüyordu.

1948 yılında Nâzım'ın ziyaretçileri artmıştı. Ekim ayı başında dayısının kızı Münevver Berk de bu ziyaretçiler arasındaydı. Münevver'i tekrar görmek Nâzım'ı heyecanlandırmıştı. Yazışmalar ve ziyaretler artmış, tutkulu bir aşkın doğmasına sebep olmuştu. Fakat ikisi de evlilerdi. Piraye ise Nâzım'ı aylardır ziyarete gelememişti. Nâzım Hikmet büyük aşkı, yıllarını geçirdiği eşi Piraye'den ayrılmaya karar vermişti. 1948 yılının kasımında Piraye'ye bir mektup yazdı:

"Piraye,
Her şeye rağmen birbirini anlayan, birbirini seven, birbirini sayan iki cesur insan gibi konuşmamız gerekiyor. Aramızdaki münasebetler iki insan arasında bulunabilecek en dürüst, en temiz, en güzel ve çok çeşitli münasebetlerdir. Bundan birinin eksilmesi hiçbir şeyi değiştirmez...
... Ömrümün en güzel senelerini, en iyi eserlerini sana borçluyum, onlar manen ve maddeten senindir. Şimdilik allaha ismarladık. Beni affet bile demiyorum. Her şeye rağmen beni herkesten ziyade anlayacak olan insanın yine sen ol-

duğuna eminim. Ellerinden operim."

Piraye bu mektubu aldığında çok şaşırılmış ve sarsılmıştı. Böyle bir şey beklemiyordu fakat Nâzım'ın âşık olduğu başka bir kadın olduğunu da anladı. Kim olduğunu anlayabilmek için Nâzım'ın arkadaşı Vâlâ Nureddin'e telefon etti. Vâla hiçbir şey bilmediğini söylüyordu. Piraye başka bir kadın olduğuna emin olmuştu. İlk celsede boşanmaya kararlıydı ancak davayı Nâzım'ın açmasını bekliyordu.

Münnever Berk ise Nâzım'ın alacağı af umuduyla Bursa'ya gelip gitdiyordu lakin affın gerçekleşmeyeceğini anladığında sonu belirsiz bu durumu beklemektense kocasından boşanmaktan vazgeçmişti. Düşüğü bu durumun ardından Nâzım kime tutunacağını şaşırılmış, çok kırılmıştı. Ne kadar yapmaması gerektiğine inansa da dayanamamış ve yine en güvendiği dostuna, Piraye'ye mektuplar yazmaya başladı. İkinci mektubunda şöyle diyordu Nâzım:

"... Yeryüzünde hiçbir insan hiçbir insana benim sana yaptığım kötülüğü yapmamıştır. Bütün bunlara rağmen, gel. Sana 'Gel' diyecek kadar yüzsüz ve alçaksam ne haledeyim, öyleyim işte. Fakat, gel. Ve benden nefret ederek, beni hor hakir görerek de olsa, beni bir daha yalnız bırakma..."

Nâzım hiçbir mektubuna cevap alamayınca, bu sefer Piraye'nin oğlu Mehmet'e mektuplar yazdı. Piraye'nin bunları okuyacağını biliyor, onun okumasını istediği şeyler de mektuplarına ekliyordu. Piraye'den bir türlü cevap gelmiyordu. Dayanma gücü tükenince Nâzım, kendisini ziyarete gelenlere karısı onu görmeye gelmezse intihar edeceğini söylüyordu. Piraye çocukları ile birlikte Nâzım'ı ziyarete gittiler. Nâzım'ı çok mutlu eden bu buluşma yine de beklediği sonucu vermemiştir. Ara ara tekrar mektuplaşmaya başlamışlardı fakat eskisi gibi değildi Piraye'nin mektupları. 3 Şubat 1950'de yazılan son mektupla Nâzım ve Piraye'nin bir daha bir araya gelmeyecekleri kesinleşmiş oldu. Nâzım'ın mektubu şöyle bitiyordu:

*"... Ben yaşadıkça, hangi şekilde olursa olsun, benimlesin: İçimde ikinci bir insan gibidir
seni sevmek saadeti..."*

AÇLIK GREVİ

1950 Şubat sonu Münevver Bursa'ya gelmişti. Nâzım ziyadesiyle mutlu olmuştu bu durumdan. Aynı dönem bir mutlu haber de Uluslararası Demokrat Hukukçular Derneği'nden gelmişti. Dernek, Nâzım Hikmet'in serbest bırakılması için yetkili mercilere mektuplar göndermişti. Bu arada Mehmet Ali Sebük de özel af isteği ile Büyük Millet Meclisi'ne baş-

duruda bulunmuştu. Avukatı İrfan Emin ise 9 Şubat 1950'de, dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye mektup sunarak, müvekkilinin hapis hayatına tahammül edemediğinden açlık grevine başlayacağına belirtti. Devreye giren Adalet Bakanı aracılığıyla siyasal suçluları kapsayan bir af tasarısı meclise sunuldu. Tasarı Genel Kurul'da kabul edilmeyince Nâzım Hikmet büyük hayal kırıklığı yaşadı, açlık grevi yapmaya karar vermişti. Gazetelerden bu haberı okuyan aydınlar Meclis'e mektup ve dilekçe yağdırıldılar. Bu sırada Nâzım Hikmet'i muayenelerden sonra Bursa'dan alıp Sultanahmet Cezaevi'ne getirip, revire yatırdılar. 10 Nisan 1950'de, Mehmet Ali Sebüük'ten gelen ve işlerin lehine gittiğini, grevi bırakması gerektiğini söyleyen telgraf üzerine, Nâzım Hikmet grevini durdurduğunu açıkladı. Piraye o günlerde serbest bırakılacağını düşündüğü Nâzım'ın donecek bir yeri olduğunu bilmesini istediği için eve gelebileceğini, bir süre daha arkadaşça aynı evde yaşayabileceklerini yüzüne söylemek istiyordu. Münevver ise henüz eşinden ayrılmamıştı. 16 Nisan 1950'de Piraye ve çocukları cezaevinde müdüren boş odasında Nâzım'la görüşmeye geldiler. Yüzüne söylemek istediklerini söyledi. Bu sırada içeriye Münevver ve Nâzım Hikmet'in kardeşi Samiye girdi. Piraye ve çocukları bir şeye bahane edip odadan çıktılar. Bu, Nâzım ve Piraye'nin son görüşmeleri oldu.

Hapishaneden tahliye edilmeyi beklerken hastanede oyalandığını fark eden Nâzım, çareyi tekrar açlık grevine başlamakta buldu. 2 Mayıs 1950 sabahı açlık grevine ikinci kez başladı. Celile Hanım da oğluna destek olmak için ölüm orucuna başlamıştı ve imza topluyordu. Fakat polis tarafından bu etkinliğe son verildi. Özellikle Celile Hanım'ın oğlu için imza toplamaya çalışırkenki görüntüleri gazetelerde yayımlandıktan sonra, toplumun çeşitli kesimlerinden Nâzım Hikmet'in haklı direnişine destek akmaya başladı.

13 Mayıs 1950'de, on iki günü dolmuş olan açlık grevi sonucu Nâzım Hikmet sekiz kilo vermiş, sağlığı bozulmaya başlamıştı. Cerrahpaşa Hastanesi Cerrahi Kliniği'ne kaldırıldı. Grevinin on üçüncü gününde ise seçimler yapılmış ve Demokrat Parti seçimleri kazanmıştır. Yeni bir hükümet kurulacağı için Nâzım Hikmet bir süreliğine de olsa taleplerinin muhatabını bulamayacaktı. Bunun üzerine onu destekleyen çevrelerden yeni iktidar kuruluncaya kadar grevini tekrar durdurması yönünde baskılar gelmeye başladı. 19 Mayıs 1950'de Nâzım Hikmet açlık grevine ara verdiği bildirdi. Grev işe yaramış ve mahkûmların cezalarındaki indirimi düzenleyen madde genişletilmiştir. Böylelikle 14 Temmuz 1950'de Nâzım'ın on üç yıl süren esareti sona ermiş oldu.

Açlık grevinin etkisiyle çok yıpranmış olan Nâzım Hikmet, serbest bırakıldığı tarihe kadar yaklaşık iki ay hastanede yatmış

ve yanında refakatçi olarak, kocasından ayrılmaya karar veren Münevver kalmıştı. Hapisten çıktıktan sonra Nâzım ve Münevver, Vâlâ Nureddin'in evine yerlesdi. Sivil polislerin takibinden ise hâlâ kurtulmamıştı. Münnever hamileydi ve Nâzım hem ona ev işlerinde yardım ediyor, hem de bütün gün daktilosunun başında senaryolar yazıyordu. Kendi özgürlüğünne kavuşmuş olmasına rağmen eserleri hâlen yasaklıydı. Buna rağmen 22 Kasım 1950'de Dünya Barış Kongresi tarafından barış ödülüne layık görüldü ancak pasaport işlemleri ile ilgili sıkıntılardan dolayı toplantıya katılamamıştı. Ödülü onun adına Pablo Neruda aldı.

Cezaevinden çıktıktan sonra Nâzım Hikmet, Piraye'nin boşanma davası açmasını bekliyordu ancak Piraye de bu davayı onun açmasını istiyordu. Sonunda, 23 Mart 1951'de boşandılar. 26 Mart 1951'de ise Münevver bir erkek çocuğu dünyaya getirdi. Nâzım oğluna, yıllarca babalık ettiği üvey oğlunun ismini verdi: Memet. Üç kişilik mutlu bir aile olmuşlardı.

ÜLKEDEN KAÇIŞ

Mutluluk uzun sürmedi. Nâzım Hikmet bir gün Kadıköy Askerlik Şubesi'ne çağrıldı ve muayeneden sonra askere sevk edileceği söyleendi. İki doktorun da sağlam raporunu vermesine Nâzım Hikmet itiraz etti çünkü kalp ve karaciğerinde sıkıntılar vardı. Bir diğer askeri hastaneden de sağlam raporu verilince, bunu artık kendisi için bir "ölüm fermanı" olarak değerlendirdi. 8 Haziran 1951'de, Kadıköy Askerlik Şubesi, Nâzım Hikmet'in er olarak iki yıl askerliğini yapmak için Sivas'ın Zara ilçesine gönderilmesine karar verdi.

Bu haksızlık üzerine Nâzım hiç aklında yokken yurt dışına kaçmaya karar verdi. Romanya'ya kaçtı. Bir süre Bükreş'te bekleyip 29 Haziran 1951 günü uçakla Moskova'ya geçti. Onu Sovyet Yazarlar Birliği bir törenle karşıladı. Türkiye'de ise Bakanlar Kurulu, pasaportsuz olarak Romanya'ya, oradan da Moskova'ya geçip ülkesi alehinde açıklamalarda bulunduğunu iddia ederek, 25 Temmuz 1951'de Nâzım Hikmet'i vatandaşlığından çıkardıklarını açıkladı. O ise vatandaşlığından çıkarılmışından çok, memleketinde şiirlerinin yayımlanmamasına üzülüyordu.

Nâzım Hikmet, bir süre Polonya, daha sonra da Sovyetler Birliği pasaportıyla yurt dışında pek çok yer gezdi. Berlin'den dönüşünde ise göğüs ağrılarının artmasıyla Barvikha Sanatoryumu'na yatırıldı. Üç aya yakın yattığı bu hastanede onunla ilgilenen doktorlardan biri olan Dr. Galina Grigoryevna Kalenikova, Nâzım Hikmet'e âşık oldu. Hastaneden çıkış zamanı geldiğinde Galina, Nâzım'a hislerini açıkladı ve bir öne ride bulundu. Nâzım Hikmet iyileşmişti fakat her an yeni bir kalp krizi riski vardı ve yanında sürekli onunla ilgilenen biri ol-

ması gerekiyordu. Galina, onun hem doktoru, hem de sevgiliyi olmak istiyordu. Nâzım bu içten teklifi kabul etti ve birlikte yaşamaya başladılar. Sekiz yıl boyunca hayatı paylaştılar.

NÂZIM VE VERA

Moskova'ya gidişinden sonra Nâzım Hikmet, barış gönüllüsü olarak pek çok ülkede uluslararası kongrelere katılmaya başlamıştı. Toplumsalçı ülkelerde tanınıyor, eserleri çeşitli dillere çevriliyor, oyuncular çeşitli şehirlerde oynanıyordu. Saplantılı bir komünist değildi, barışı önemsiyor, inançlarının kaynağını iyilik oluşturuyordu. Dünya görüşünü özetle şu sözleri ile anlayabiliriz:

*"Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
Ve bir orman gibi kardeşçesine"*

Bütün bunların arasında Nâzım Hikmet Münevver'i, oğlu Memet'i ve İstanbul'u özlerken beklenmeyen bir şey oldu ve şair tekrar aşık etkisine kapıldı. 1955 yılı sonlarında, Soyuz Multifilm Enstitüsü'nden Arnavut giysileri hakkında bilgi almak için gelen Valentina Brumberg'in yanında Vera Tulyakova bulunuyordu. Görür görmez âşık olmuştu Nâzım Vera'ya. Sık sık enstitüye gitmeye başladı. Vera'nın savaşta ölmüş olan babasından 6 yaş büyüğü ama bunu pek umursamıyordu. Başta alaya alınan ilişkileri giderek ciddileşiyordu. Üstelik Vera evli ve bir kız çocuğu annesi idi. Nâzım'la olan ilişkisini daha da zorlaşmadan bitirmeyi düşünüyordu.

Nâzım ile Dr. Galina Mayıs sonlarında Varna'ya gitmişlerdi. Galina bu yolculuğun aşklarını alevlendirmesini arzu ediyordu. Nâzım ise eşi Münevver ve oğluna şiirler yazarak Vera'yi akımdan uzaklaştırmaya çalışıyordu.

1957 temmuzunda Vera'dan bir telefon geldi. Birlikte çalışıkları senaryonun kabul edildiğini söylemek için aramıştı. İş için tekrar bir araya geldiler. Vera, iki yıl sonunda evli ve bir çocuğu olduğunu Nâzım'a itiraf etmişti. Nâzım için zor günler başlamıştı. Karısını ve çocuğunu çok seviyordu fakat kendinden otuz yaş küçük Vera'ya da âşık olmuştu. 1958'de birlikte *İki İnatçı* adlı oyunu yazmaya başladılar. Vera, Nâzım'dan uzaklaşmak için eşiley birlikte Karadeniz kıyısında bir Kafkas köyüne tatil gitti. Nâzım ise Vera'nın hemen ardından bu köye geldi. Burada pek çok şiir yazdı, doğaya ve Vera'ya... İki İnatçı oyununu yazmaları 1959 sonbaharına kadar sürdü. Oyun ilk kez sahnelenmeye başladığında ise Vera ve Nâzım ayrılmayacaklarını anlamıştı.

Yıllarını Nâzım'la geçiren Galina'ya başka birine âşık olduğunu söylemek fikri bile Nâzım'ı üzüyordu ama söylemek zorundaydı. Galina Nâzım'ı bırakmak istemedi. Yıllarca süren özve-

risinin farkında olan Nâzım, tüm varlığını resmi olarak Galina'ya bırakarak evden ayrıldı. Vera da eşinden ayrılmaya karar vermişti. 18 Kasım 1960'ta Vera ve Nâzım törensiz nikahlandılar. Nâzım, Münevver'e evlendiğini af dileyen bir mektupla bildirdi. Fakat Münevver kimseye bu mektuptan bahsetmedi. Nâzım ve Vera pek çok dünya şehrinde ziyaret ediyor, toplantılar katılıyorlardı. Bunlardan birinde Joyce Lussu ile karşılaştı. Lussu, şairim tüm şiirlerini Münevver'e yazdığını düşünüyordu. Bu yüzden onu Avrupa'ya, Nâzım'ın yanına kaçırma niyetlendi. 1961 yılında Lussu, Münevver ve Memet'i Varşova'ya getirdi. Nâzım'la burada buluştular. Münevver eski eşinin ona geri dönüp dönmeyeceğini merak ediyordu. Nâzım bunun imkânsız olduğunu söyledi; Vera'yla evlenmek için onu eşiden ayırmıştı. Ancak Münevver'e Varşova'da ev ve iş bulacaktı. Kendisi Moskova'ya donecek, oradan her türlü yardım onlara sağlayacaktı. Vera ise Moskova'da Nâzım'ı beklerken endişeliydi. Sürekli neler olup bittiğini öğrenmek istiyordu.

Nâzım Hikmet'in, Vera hayatına girince bazı hoşlanmadığı şeyleri sineye çektiğini görebiliriz. Makyaj yapması, pahali hediyeler alması, hatta kıskançlığını bir kenara bırakmaya çalışması gibi. Çünkü Sovyetler'de yetişmiş olan Vera kafasına göre çıkış gider, bazı geceler gelmezdi. Bu Nâzım için kabul etmesi zor bir durum olsa da, Vera'ya karşı pek direnmemiyo- du. İki farklı dünyanın, farklı diller konuşan insanlarıydılar. Ama aşk her şeyi onlar için tanıdık kılıyordu. Birlikte yurt dışı seyahatlerine devam ettiler. 1963 Mayısında Moskova'dan 100 kilometre uzakta doğa ile iç içe bir yerde kalıyorlardı. Nâzım'ın aklı hep ölümündeydi, sürekli bundan bahsediyordu. Ülkesinden ayrılmakla hata ettiğini söyleyip duruyordu böyle zamanlarda Vera'ya.

3 Haziran 1963 sabahı, kapidakı mektupları almaya uzanırken bir anda dizlerinin üstüne çöküp kaldı Nâzım Hikmet. Vera hemen yanına koştu, ilk yardım için iletişim kurdu ve Nâzım hastaneye götürüldü. Fakat çoktan hayata gözlerini yummuştu. Vera pasaportunu bulmak için eşinin ceplerini karıştırırken kendi fotoğrafının arkasına yazılmış şu şiri buldu:

*"Gelsene dedi bana
Kalsana dedi bana
Gülsene dedi bana
Ölsene dedi bana*

*Geldim
Kaldım
Güdüm
Öldüm"*

GÜRÜLTÜDE İNANMAK

Ece Temelkuran

Gençlik, yorulma ihtimalini anlamamaktır. Yaşlanmak ise yorulduğuna hep şaşırmak.

Ağrıya hayret ederek geçiyor yaşıllık; bacağına, koluna, karnına, yüzüne... Seninle aynı ağırları olan aynı yaşta birine değil de genç birine anlatmak istiyorsun. Yeterince anlatırsan akran olurmuşsunuz gibi. Onun yanında durursan bedensel çöküşü kandırabilmişsin gibi. Genç bir kalabalığa karışırsan ölüme izini kaybettirebileceksin sanki.

Bir de öbür ağrı var. Hiç anlatmak istemiyor insan onu. İnanmamak ağrısı. Anlatılmakla da anlaşılabilecek bir şey değil. Ancak kaybedince bilenin bir şey bu, gidince adlandırılan bir şey. Gençken onun orada olduğunu da bilmiyorsun zaten.

-YENİBİRGÜNÜNHERŞEYİDEĞİŞTİREBILECEĞİ-ASLINDA SONUNDASENINKAZANACAĞIN-NEOLURSAOLSUNSONDABÜYLÜBİRŞEYOLACAĞI-HERŞEYİNDERİNİR ANLAMIOLDUĞU-İÇİNDEKİOBÜYLÜŞEYİNHEPORADA OLACAĞıhissibu.-UZUNSÜRMÜŞBİRÜZGARGIBİRŞEY BUKESİLDİĞİNDE"DİNDİ"DEDİĞİN-"EVETHAYATYÖNETİL-MESİGEREKENBİRİŞGİBİARTİK"DİYORİNSAN,"HİÇBİRŞEY KENDİLİĞİNDENOLMUYOR,ANİDENBAŞIMABTÜTÜNAKİSİ DEĞİŞTİRECEKBİRŞEYGELMEYECEK,HAYATARTIKBİRME-MURİYETGİBİ-

İşte böyle bir ilan duvari gibi önüne dikiliyor bu bilgi. İnsan, genç kadınların ve adamların cereyanlı cümlelerini, sigarayı ciğeri yokmuş gibi içişlerini, hayatı olan bu farkında olmadıkları dev iştahı, hesapsızlıklarını, başka bir gezegenin meraklı bir çiçeği gibi, koparmaya kıymayarak izliyor.

Gürültüde büyuyen bir merhametsizlik var. İrili ufaklı bir merhametsizlik pazarı bu. Bu zalimliklerin bazları o kadar küçük ki çıplak gözle görünmüyör. Tıpkı bu inanç yorgunuşunu, sanki yaşıllığa bağlı kemik erimesi kadar kaçınılmazmış gibi, gençlere anlatmak. Anlatamadığın yerde de gençlerin voltasını kesmek, rüzgârını dindirmeye çalışmak. Yaşlılar hayattan intikamını gençleri bükkerek almak ister. Kendi yılğılığını etrafıca bir anlatıp "Senin de başına bu gelecek," deyince sanki kendi hincini haklı çıkaracak gibi. İnanamamaktan kaynaklı utanç azalacakmış gibi.

Yaşlanmak, önlemini erken almazsan, kibir sahibi yapıyor insanı. Unutabiliyor insan şu soruları sormayı:

"Sen kimsin ki gencin hevesini kıriyorsun? Sen kimsin ki dünyaya yeni gelen bu insanın bu dünyadan senden daha iyi geçemeyeceğini sanıyorsun? Sen kimsin ki..."

Gürültü çok. Narin ve nadide şeylerin giderek daha az duyulduğu bir gürültü bu. "Ey ahalii! Senin de eninde sonunda varacağın yer budur," diye hayatı inancını kaybettiğini davul zurnayla ilan etmek gözle görünmeyecek kadar narin ve nadide bir zalimlik. Varlığı zor ispatlanacak bir kibir cinsi. İnsanın ancak kendi kendine utanmasıyla durdurulabilecek bir suç. Çünkü gençler, ihtiyarlardan daha olgun davranışları çökmekte olan yapılarının karşısında, daha merhametlidirler aslında, susarlar. Esasında çocuklar affeder hep büyükleri.

Ağrını sakla benimle ihtiyarlaşan kardeşim. Çocuklara bundan bahsetmeyeelim. Hiçbir şeye artık inanmasak bile çocuklara inanmak ahlaki bir görevdir kardeşim, bu sebeple ağırdığımız zaman sessizce dağa, denize bakıp içimizdeki o "Hiçbirşey sandığın gibi değil," dedirtecek karanlık arzunun geçmesini bekleyelim. Susmayı öğrenmiyorsak niye yaşlıyoruz zaten, böyle düşünelim.

Çok gürültü var şimdi ve hiçbirimize bu ülkede hakkı teslim edilmedi. Heykellerle birlikte eski rejimin insanların da söküp söküp tarlalara atıyorlar. Bu acıyi gence anlatamazsun. Anlatma. İnsana inancına zarar vermiş bütün bilgileri içine at. İçine at, evet.

Devrimciyen müteahhit oldusun; çılgın kadınlara âşikken bırakıp uygun kadına hayat kurduysan; kabadayıken yılıp nabza göre şerbet verdisen; roman yaziyorken bırakıp "content" üreticisine döndüsen; hayal kurmayı terk edip hesap etmeye düştüsen; şehri bırakıp kırlara göçtüsen; savaştı bırakıp pazarlık etmeye geçtiisen; yorulduysan yani, sus sen, konuşma. Bir kayanın büyük ve lekesiz bir inançla yeniden tepeye çıkarılması fikrine, bu fikrin ilk kez akla gelmiş gibi heyecan yaratmasına gölge etme işte. Kaybol gürültüde.

Çünkü çocuklar kazanacak. Çünkü ne kadar yorulsak da buna inanmak, inandığımızı söylemek zorundayız.

EREN
CANER
POLAT

HEPSİ GEÇTİ

Ezgi Ayvalı

Filiz İrem Özbaş

Durdum. Dinlendim. Güneşler geçti üzerimden. Yağmurlar, rüzgârlar geçti. Kara kara bulutlar gelip durmuştu başımda, derken baktım, onlar da geçti.

Bekledim. Günler geçti üzerimden. Başta saydım bir bir, sonra bıraktım. Aylar geçti. Bir başına oturup düşündüğüm balkonlardan, serin sessiz yaz akşamları geçti.

Gittim sonra. Şehirler geçti yanı başımdan. Şehirler dolusu insanlar geçti, el sallamadan. Hepsini sevdim.

Çağirdim. Ay göründü karşısından, kuşlar geçti. İnsan yalnız gelmeyeceğini bildiğini böyle fazla çağırır dedim, acılar geçti.

Duruldu. Yüreği dedim, yumuşak tutmalı her zaman. Kurumuş olan kırılır ancak. Ağrılar geçti.

Çoğaldım. Bir bebek doğdu evde, gülerek uyandı her sabah.

Gözlerim doldu izlerken. Göbek bağıının düştüğü gün, tüm bırikmiş üzüntüler geçti.

Öğrendim. Başkasının yüzüne onu önemsiyormuş gibi bakmanın ayibini, oyunlar geçti. Komşular aradılar; öksürüğün nasıl oldu diye, yemek getirdim evde yoktuñ diye, sen yokken çiçeklerini suladım diye, ümitsizlikler geçti.

Sarıldım. Ailenin, beraberliğin, koşulsuz sevginin gücüne bir kez daha inandım. Hastalıklar geçti.

Oturup ağladım sonra tüm bu geçip gidenlerin rahatlığından. Ağaçlar gibi döktüm kuru yaprakları, yenilendim, tazelendim. Yeni köklenmiş bir fide gibi berrak, umutlu ve huzurlu şimdî zihnim. Ne öfkem kaldı, ne özlemim. Hepsi geçti. Hepsi geçti.

BİR KUŞUN ÖZGÜRLÜĞÜ

Atilay Aşkaroğlu

Atilay Aşkaroğlu

Yağmur sonrası bir kafede oturup, düşünceli bir şekilde dümdüz karşına bakarken buldum onu. Yanına yaklaştım. Neyi olduğunu sormadan konuşmaya başladı.

"Kuşların uçmak zorunda olduğunu biliyordum. Uçmazlarla ölürlər. Ama yüreklerinin bir bağ ile yeryüzüne bağlı olduğunu yeni öğrendim. Ne kadar yukarı uçmak istese de aklı, kalbi ona bir noktada dur diyor. Şimdi ben, gitmek istiyorum da, kalbim bana dur diyor. Benim yüreğim nereye bağlı onu bulmaya çalışıyorum. Başımın içini solmaya başlamış bir bahçe gibi hissediyorum,"

dedi. Onu çok iyi anlıyordum. Ama bunu belli edemezdim. Kimi duygular, yalnızlık hissinden besinlenir ve değerlenir. Kimi konularda insan, anlaşılmak istemez asılnda. İşte o zamanlarda her bir düşüncenin kokusu olur. Hiçbir bahçede duyulamayacak olan... Gözleri dalmış bir şekilde masa örtüsünün desenlerini inceledikten sonra gözlerini kaldırmadan;

"Şu hayatın acımasızlığına bak; kuşlar da ölünce toprağa gömülüyör. Oysa onların ruhları gökyüzüne ait. Bir mezarlık olmalı. Gökyüzünde. Bulutlara dokunabilen bir mezarlık. Belki o zaman, bir nebze de olsa, kuşlar hak ettiği özgürlüğe kavuşabilir,"

dedi. O insanlardandı; iyi bir şeylerin hayalini kurmak isterken, tam o anda kötü bir hissiyata sarılıp kendisini uçsuz bucaksız düşlerin peşinde buluyordu. Bu dünya üzerine bir yağmur daması kadar olup yağımak ona yetecekti. Oysa şimdi önde uzunca bir hayatı ve uçsuz bucaksız düşleri vardı. Telkin edemezdim onu. Hem bu insanlar yalnızlığının bozulmasını istemezdi. Ondan nefret etseler bile. Konuşmasındaki dinginliği bozmayacak bir ses tonu ile,

"Ama yine de kuşlar, istedikleri zaman sevdiklerine uçabiliyor, gidebiliyorlar. Alçaktan ya da yüksektен... Belki bu, tek ve yegâne özgürlüktür. Ve gökyüzü, güzelliğini topraktan alır. Tıpkı denizin rengini gökyüzünden alması gibi,"

dedim. O an ve son kez göz göre geldik onunla. Gökyüzünün güzelliğine erişmiş bir kuş misali, sakince yerimden kalkıp, ilerledim. Belki de ben tam o anda, o sandalyenin altına gömüldüm. Ruhum, masa örtüsü üzerinde öylece kala kaldı.

İÇSELLEŞTİREMEDİKLERİM

Mustafa Silici

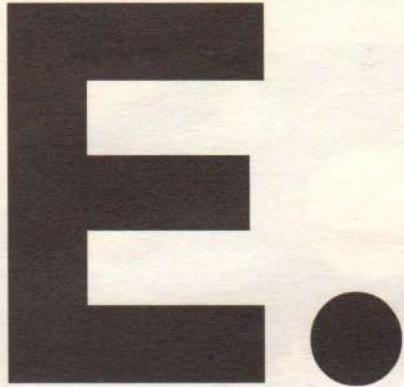
Sen. Evet sen. Sana diyorum! Şu an benni okuyorsun. Dur! Bunun sıradan bir şey olduğunu düşünme. Yahut seni tanımadığımı ve sana seslenme ihtimalimin olmadığını aklından çıkar. Evet, direkt sana sesleniyorum. Şu andan itibaren seni tanımlayan her şeyi bir kenara bırak. Adın, yaşıń, cinsiyetin, bulunduğu yer vs. Hepsini unut! Salt ol! Emin ol okuduğun bu yazı bittiğinde direkt sana seslendiğimi anlayacaksın. Şu an reel hayatından zaman ayırip burada bu yazılı okumaya başladıysan bil ki doğru kişisin. Çünkü sadece senin karakterine sahip bir insan bunu yapabilir. Ancak okuyan bir insan başta kendini sonra dünyayı değiştirebilir. Neler düşünebileceğini, neler hissedebileceğini en başından beri biliyorum. Şimdi bunu daha da fark etme zamanı. Sana eylül ayında içinde birkaç sorumluluk vereceğim ve bu sorumlulukları yerine getirmeni isteyeceğim. Her bir sorumluluğu istedigin sırá ile gerçekleştirebilirsin ama tamamlamayı lütfen unutma, yarıń bırakma.

1. Dışarıda, sokakta, parkta, okulda, ne rede istersen cebinden çıkardığın Bir lira'yı yere düşürmeni istiyorum. Düşür ve farkına varmamış gibi yoluna devam et.
2. Özellikle bir markete gir, bir litre su al ve karşısına çıkan ilk ağaçın dibine dök hepsini.
3. Hayatında senin için değerli ve bunu pek hissettiremediğin bir insana hiç olmadık bir anda bir mesaj at. İçinde "Seni seviyorum." yazsın.
4. Çevrendeki herhangi bir çocuğa hayatında kullanabilecegi önemli olabilecek bir bilgi ver. Ona bir şey öğret. Mesela suyun kaldırma kuvvetini yahut Mozart'ın Requiem'i nasıl bestelediğini anlat.
5. Bir sokak hayvanının karnını doyur, yaralı ise tedavi ettir, onu korunaklı bir yere taşı.
6. Trafik kurallarına uymayan birini ihbar et. Plakasını al, polisi ara ve ayrıntılı bir şekilde yaptığı ihlali anlat.
7. Damlatan bir musluğu sıkıca kapat. Elbet başına çıkacaktır.
8. Yerden on tane sigara izmariti topla. Bir poşete koy ve çöpe at.
9. Bir gün belirle ve o gün içinde en az yedi kere senin için bir şeyler yapan insanlara "Teşekkür ederim" de.
10. Bir yaşlıyı sevindir. Bilirsın küçük şeylerle mutlu olurlar. Unutma o anki bir tebessüm bütün geçmişe nüfuz eder.

Eminim bunların birçoğunu zaten yapıyorsundur. Fakat bu kez her birini hissede hissede, her bir ayrıntısını gözleye gözleye gerçekleştirmek. Güven bana bu listeyi tamamladığın zaman daha farklı bir hayatı adım atacaksan. Önce kendine inanacaksın ve bu coğrafyada görmesin de en azından hissederek yalnız olmadığını idrak edeceksin. Hep bir ağızdan aynı şarkıyı söyle giblki onlarca, belki binlerce gönüllü, komaman bir ağıda bir araya gelecek. Belki başkalarının da bu insanı zincire katılmasına sebep olursun. Belki içinden bir türlü çıkmadığın yalnızlık hissini bir kenara fırlatırsın. Belki deva olmanın kudretini bütün hücrelerinde hissedsin. Belki umutsuzlukların artık rafa kalkar. Belki artık bütün sabahlar içindeki o huzurla başlar. Denemeye deger. Hem belki böylece

"Denize ulaşır içimizdeki nehirler bir gün ve yine yazı bekleriz."

Bahri Butimar

İlk harfinin sesiyle başladı söz,
Dilim dilinde bağlandı fersahsız kere çöl,
Tam ortasına dokununca adının,
Ömrün ortasına varmak gibi,
Yaşamı anlamak gibi,
Ölümü beklemek gibi,
Söylencelere saklanmış giz gibi yutkundum.

Damağım kurumaya teşebbüste
Son harfine dek konuştum;
Hani kaynağı aşıkar girdaplardan içeri
Yankısında azi ve süt dişlerinin
kaybolduğu A
Suyun kulağı saran boğuk basıncı kadar
Öteki dünya
Yalnızca A kadar konuştu.
Derinlere daha da derinlere itekledi beni,
Ay Dünyaya,
Dünya güneşe,
Yüzüm yüzüne dönerek duraksız koştum
Gittim...

Kimseninki gibi değişdi gidişim!
Midemi mesela,
Karaciğerimi,
Femurmuş en güçlü kemik
İnsan iskeletinde;
Onunla birlikte
Boyunun arka iç tenhasını,
Hiç unutmam serçe parmağı tırnağının

Filiz İrem Özbaş

Masada titreyen ruhumu kavrayışını,
O yüzden ne varsa şu etimin altında
Gram gram sana bırakıp gittim...

Çizdiğim yol değişti yaşadığım
Bilmemiş istikametleri yürüdüm,
Küfürler savurdum ıslak aynalara
Savruldum duramadım
Ağladım, bağırdım, utandım duramadım.

Türküler dinledim karanlıkta
Bir dile sığmayan türküler;
Ne güzeldir iki dilde üzüm
Ne üzündür üç dilde ölüm
Dilimi unutup
Göge kulak kesildim her Allah'ın günü,
Allah'ın ne çok günü varmış öyle,
Birinde, yalnızca birinde,
Dilim dilinde çözülse fersahsız kere bir gün!

Beyazı severek siyaha büründüm.
Maviyi sevenlerin tek sebebi kadar kafi,
İnsan kadavrasının pihtısı kadar kırmızı,
Şair manasının dalgınlığı kadar sarı,
Çünkü göğünden başka düşü yoktur onların,
Çünkü içi hep kırmızıdır ağrının,
Çünkü (b)aşka rengi yoktur hayatın!
Bak işte sonunda çizgiyi çektiler S'ye
Sırf bir cümle daha eksik kalmasın
Dilim dilinde çözülsün diye ...

GEÇ KALMIŞ ÜLKE

Nihal Başgöl

yavaş yavaş geldin, farkedemedim
 uzun bir kuyruğun ortalarında durdu
 bir öfkenin arkasında
 bir mumun savruk gölgesinde.
 ne çok arzu doldurmuştu ceplerine
 aydınlık fikirler, yüce davalar
 kambur aşk hikâyeleri sırtında
 bense ne çok geldim üstüne, sana
 yorgun omuzlarına.

yavaş yavaş geldin, farkedemedim
 soğuktu, kaya gibi soğuk
 ciğerlerime kadar titredim.
 nasıl akar kan donmuş damarlardan
 nasıl yakar yeniden sönmüş bir ateşi
 bir kibrıt kutusundaki dua.

ben ölümü sevdama yediremezdim
 ama gitmişti kolayına o çatal dilin
 susarak anlatmak boşvermişliğini
 ve gebe kalmıştım artık bir kutsal yenilgiye
 ölü kanatlar saklıyorum rahmimde

artık beyhude seferlerin
 söyle atıllarına geri çekilsin.
 ben kayboldum açtığın boşlukta,
 zaferinin bayrağını çekebilirsin
 tüm geç kalmış ülkeler adına.

Sultan Özdemir

TAKSİM

Cansu Cindoruk

...tam da bir şeyler söyleyecektim.

O akşam ellerimi, parmak uçlarından tutmuştu. Demek insan bazen sarip sarmalamaya cesaret edemiyordu. Burnun burnumun ucunda, biz Taksim'in ortasındaydık. Köşedeki simitçi "Az aşağıdan minibüs kalkar abla," demişti. Tam da o "az aşağı"ya yürüyecektim.

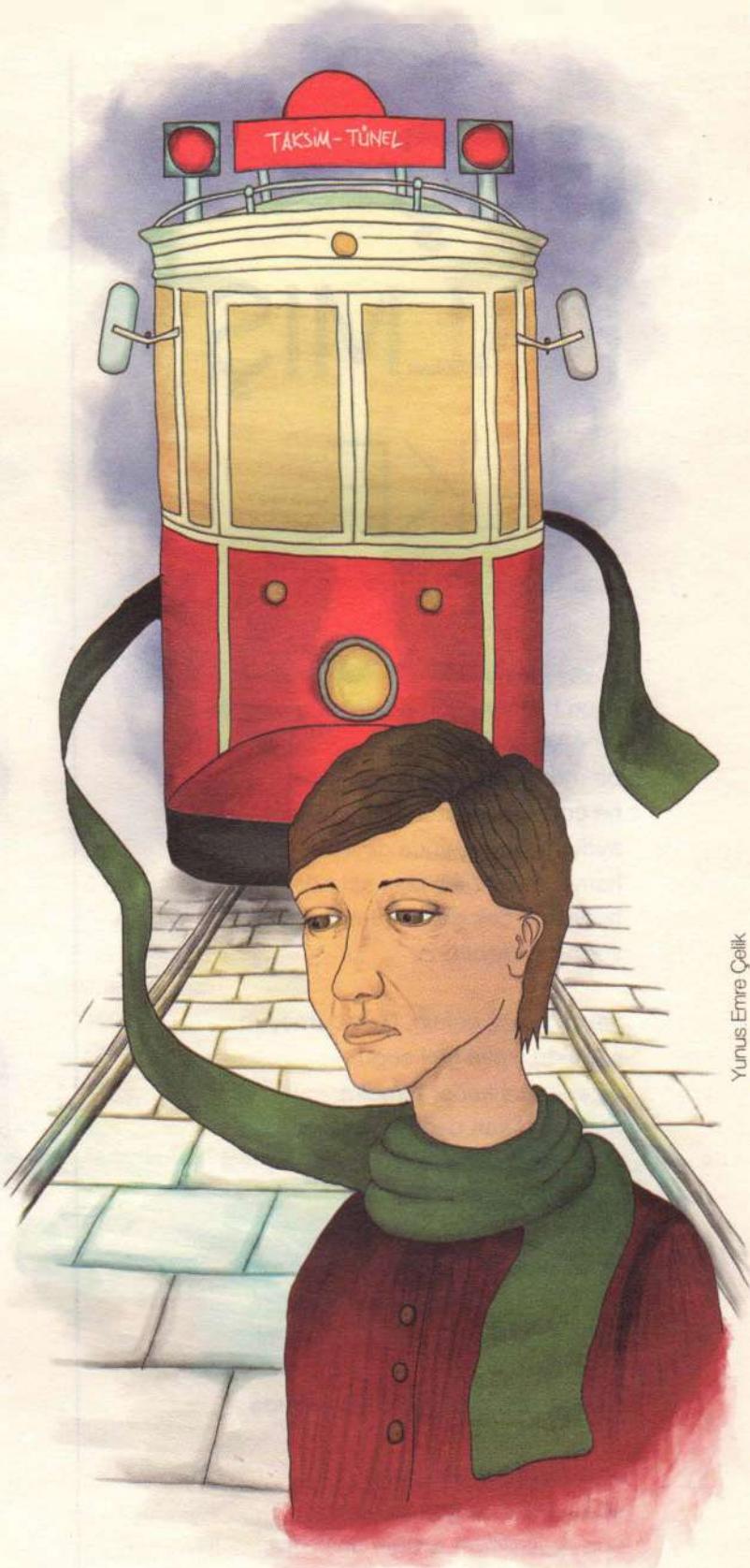
O akşam parmaklarını omzumda hissedince arkama dönüp baktım bile. Üç duraktır peşinden yürüdüğüne emindim. Belki günün birinde eşlik edersin diye, her yere yanım boş gittim. Ama sen, sıradan bir akşamın ortasında, arkamdan sürünerek gelmeyi tercih etmişsin. Senin için yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Ben senin yürüdüğün yolları ezberlerken sen yolunu değiştirirdin.

Ben, bir dünyayı ikimiz için boyarken,
Sen, dünyalardan bıhaber, oyunlar oynardın...

Etrafımızdan çeşit çeşit insan geçerken dakikalarca beni izlemiştin. Kelimeleri bir bir sıralarken gözlerimin içine bakmadığın haber; yine yalanlar söylediğini düşününebilirdim. İtiraf etmemeliyim; ben hep kendimden çok sana inanmak istemiştim. Hiç susmadan konuşmuştun. Bilirsın, ben en çok bu haline bayıldım. "Bir açıklama bekliyorsun benden..." diye söyle başlamış, "Bir açıklamaya lüzum yok." cevabını alınca pek bozulmuştun. Sonra; bu ilişkide tek kırılan senmişsin gibi, bir den bire arkası dönmüştün. Topuklarını yere vuruyordun. Arkaından seslenmemeye rağmen bir kez dönüp baktım. Yine ansızın gitmişsin ve ben bu sefer kaçınıcı olduğunu bile söylemamıştım.

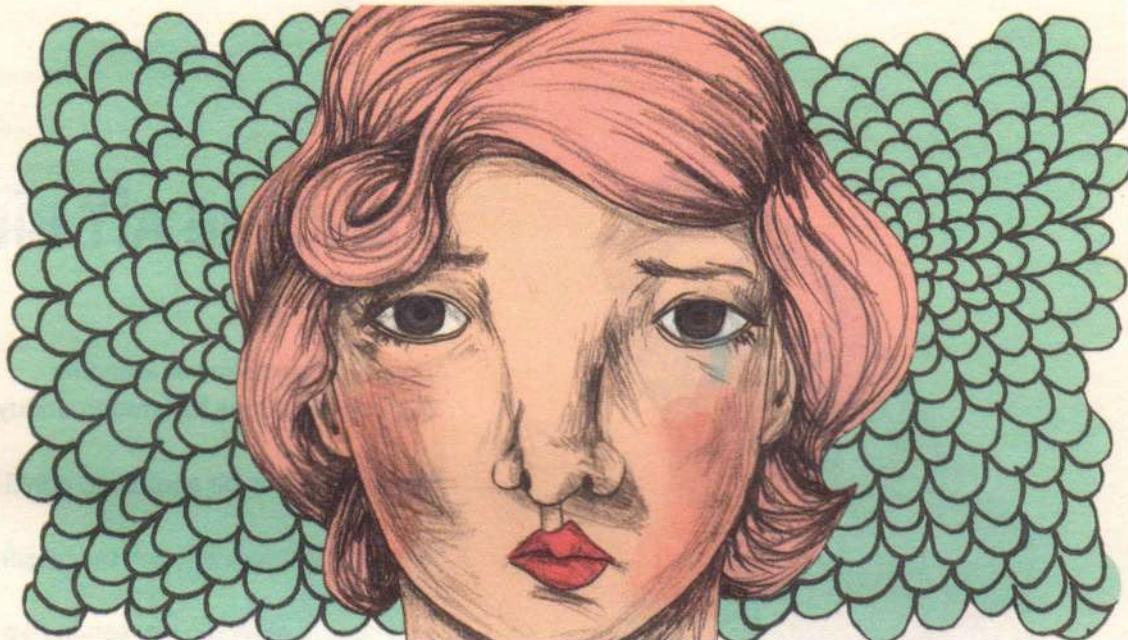
.... tam da bir şeyler söyleyecektim.

Sonra minibüse doğru yola koyulup kulaklıklarımı takmıştım.
Her ne söyleyecektiysem,
Yutmuştum.

KA RA MEL

Sumru Uzun

Yasmin, ağlayarak uyanı.

Rüyasında gördüğü şeyler yüreğindeki açık yaraya tuz basmıştı. Sayısını hatırlamadığı, kan ter içinde uyandığı sabahların birinin içinde buldu kendini. Gözyaşları hiç dinmiyor, bir nehrin yatağını dolduran taşkın sulara benzıyordu. Böyle günlerin devamında ağını bıçak açmaz, yüzünün rengi kireç gibi olurdu.

Yasmin'in içindeki kelimelerin harflerini yitirdiği bir sabahı. Bugün işe gitmek zorunda olmadığı için evde istediği kadar susabilirdi. İçinde hissettiği acı, suskuluk çemberinin içine girse belki bu sabah biraz rahat ederdi. Öyle olmadı... Yasmin sustu, acıları konuştu. Ne zaman sona erecekti? Zaman sahiden yüreğindeki yarayı iyileştirecek miydi? Aradığı cevapları bulmak için erkendi. Acelesi de yoktu.

Yağan yağmur damalarının camı tiklatmasını dinlerken, sarı renkli kanepesinde yerini aldı. Karamelli kahve kokusunu anımsadı bir anda! Suskuluguyla karşılıklı içeceğin bir kahve yapmak için oturduğu yerden kalktı. Mutfağa gitti.

Yasmin'in kahve kavanozu gibi içinin boşaldığını hissettiği bir sabahı.

Aldırmayacaktı. Mutfak tezgâhının üzerine kahve fincanını koydu. Cam kavanozun dibini dövüp duran metal tatlı kaşığının sesi, kahve makinesinin uğultusu mutfakta yankıldı. Kahvesine tat veren karamel, şekerin yüksek derecesinin ayarı kaçarsa yanık karamel kokusu etrafı sarıyordu. Tıpkı Yasmin'in yüreğini kavuran acı gibi kavruk bir tat ömrüne yansıyordu.

Karamelli kahvesi hazır olduğunda salona döndü. Fincanı yavaşça sehpaya bırakıp, koltuğun yanındaki pufun üzerinde duran battaniyeyi aldı. Koltuğa oturup, battaniyeye dizlerini üstünü örttü. Kahveden bir yudum içti.

Yasmin'in yüreğindeki her kırgınlığın karamel koktuğu bir sabahı.

Keşke o rüyayı görmeseydi. Keşke yaşadığı hayal kırıklığı gerçek olmasaydı. Elinden bir şey gelmeyeceğini kabullenmiş günler önce. Böyle sabahların birinde... Her kabullenmiş arındından gelen "Peki, şimdi ne yapacağım?" sorusu da öylece asılı kalmıştı takvim yapraklarında. Susacaktı. İçindeki kırgınlık geçene dek, hayatla barışana dek susacaktı!

Yasmin'in gözyaşlarının kristallere dönüştüğü bir sabahı. O kadar çok ağlamıştı ki, hâla gözünden yaşı geldiğine şaşırıyordu. Sessizce iç çekti, içinde annesinin hayatını kaybettiği günden bu yana daha çok yer kaplayan bir boşluk vardı. O boşluğun içi sonsuz bir özlemle doluydu. Elini uzattığında sanki ona dokunacak, anılarından bir parça umitle o boşluğu dolduracaktı. Gidenin dönmeyeceğini biliyordu. Hayat Yasmin'e bu kuralını seneler önce öğretmişti. Oyunu kuralına göre oynaması gerekiyorsa, oynayacaktı. Hatıralarının üzerinde nemli bir toprak ativerdi! Kahvesinden bir yudum daha aldı. Yasmin'in içtiği her kahvenin soğuyacağı bir sabahı.

Günün Şarkısı: Glen Hansard&Marketa Irglova\ Falling Slowly

KENDİME AİT BİR ODA

Esra Pulak

- *Size bir havadisim var efendim;
bugünlerde güneş kalbimden doğuyor.
- *Altı üstü kırmızı bir sonbahar, gönlü sanya çalan...
- *Sen kendine yeni bir renk bul, yeşili ben yazacağım.
- *Sen nereye gidersen git, şehrin hep ben olacağım.
- *Kendi gibi olmayanın elbisesi de üzerinde büyük durur.
- *Hüznümüzden sen sorumlusun!
- *Gün geceye varmadan gel!
- *Sanılmalar uzun olur, olsun... Sanılam!
- *Belki de bütün aynılıklar, en güzel şiirler yazısın diye diye,
yaşanır sessiz sedasız.
- *Bırakın kanasın yaram, iyileşir de unuturum diye korkuyorum.
- *Yürüyordum, kayboldum.. Aşk vadisine düştü yolum.
- *Hikâyemizin kahramanları; incir ağaçları,
zeytin dalları, lavanta çiçekleriyydi.
- *Sensin güz.

Ne vakit yere sıkı bastım, o vakit yerden yükseldim.
Hayal ettiğimizi gerçekleştirmek için ihtiyacım olan tek şey,
kendime ait bir odaydı, kalbim'dı.

DENİZYILDIZLARI DA KAYAR MI?

Merve Öz dolap

Altında nefes alıp verdigin gökyüzü gözlerime degiyor. Kir piklerim teker teker topluyor dudaklarından çıkan her bir heceyi, beynimin en derinine sakliyor. Başka biri için atan kalbinin her vuruşu, yeni çatlaklar bırakıyor yeryüzümde ama depremlerin korkutmuyor beni. Mesafelerin pek bir anlamı kalmıyor anlayacağın. Dörtte üçü su olan dünya, tüm denizleri ve okyanuslarıyla seni kıyılara vuruyor. Korkuttuğumun farkındayım ama içimin tüm berrak suları sana doğru akiyor. Sen bu sularda hiç yüzmedin, yansımısan görmedin üzerinde, tadını hissetmedin. Geçmişinin çakıl taşlarını biriktirdiğin derinlerinde benliğini korumaya çırıpsan da akıntıya karışıp kayboluyorlar. Artık aynı değil çakıl taşların, bıraktığın yerde değiller. Onlara tutunup karışmasın sularımız diye uğraşsan da kesişiyor yollarımız. Doğal arayışlar bunlar, fakat asla tatlı su arzuları değil, okyanus olmakla ilgili. Mevsiminde çiçek açan kiraz ağacı değil, çınar olmakla ilgili. Yüzlerce yılda bir görülen doğa olayı denk gelişimiz. Görmek için sıraya dizilecekken yüz binler bizi, gözlerini kapatmanın ilgili.

Bak gökyüzü ve yeryüzü bile kızgın gelmeyişlerine, ben değilim. Nasıl isyan etti doğa, kendini sularına bırakmayışına, çakıl taşlarını sürüklemeye çabalayışına... Oysa ikimiz de farkındayız; kocaman bir okyanus olacağız birlikte, hayat ve receğiz dalgalara. Metcezirlerine bile sarılacağım denizyıldızlarından kollarımla. Ama sen ve gelgitlerin öldürüyor beni yavaş yavaş. Yalnızca izin ver, senkronize dalgalarla sakinleştiriceğim seni. Ve kendimi iyileştireceğim...

Rabia Gencer

BİSİKLET ÇETESİ

Eray Yasin İşık

O gün karne günüydü. Ferit bir sömestr boyunca bu günün hayalini kurdu. Babası: "Eğer bütün derslerin beş olursa, bisikleti hak ettin," demişti. Ferit hak ettiği yeni bisikletine kavuşmak için baştan aşağı pekiyi dolu karnesini kaptığı gibi eve koştı. O kadar hızlı koşuyordu ki yeni bir şeye kavuşmak için başarı zorunluluğu olmayan bisikletli arkadaşlarını bile geride bırakmıştı.

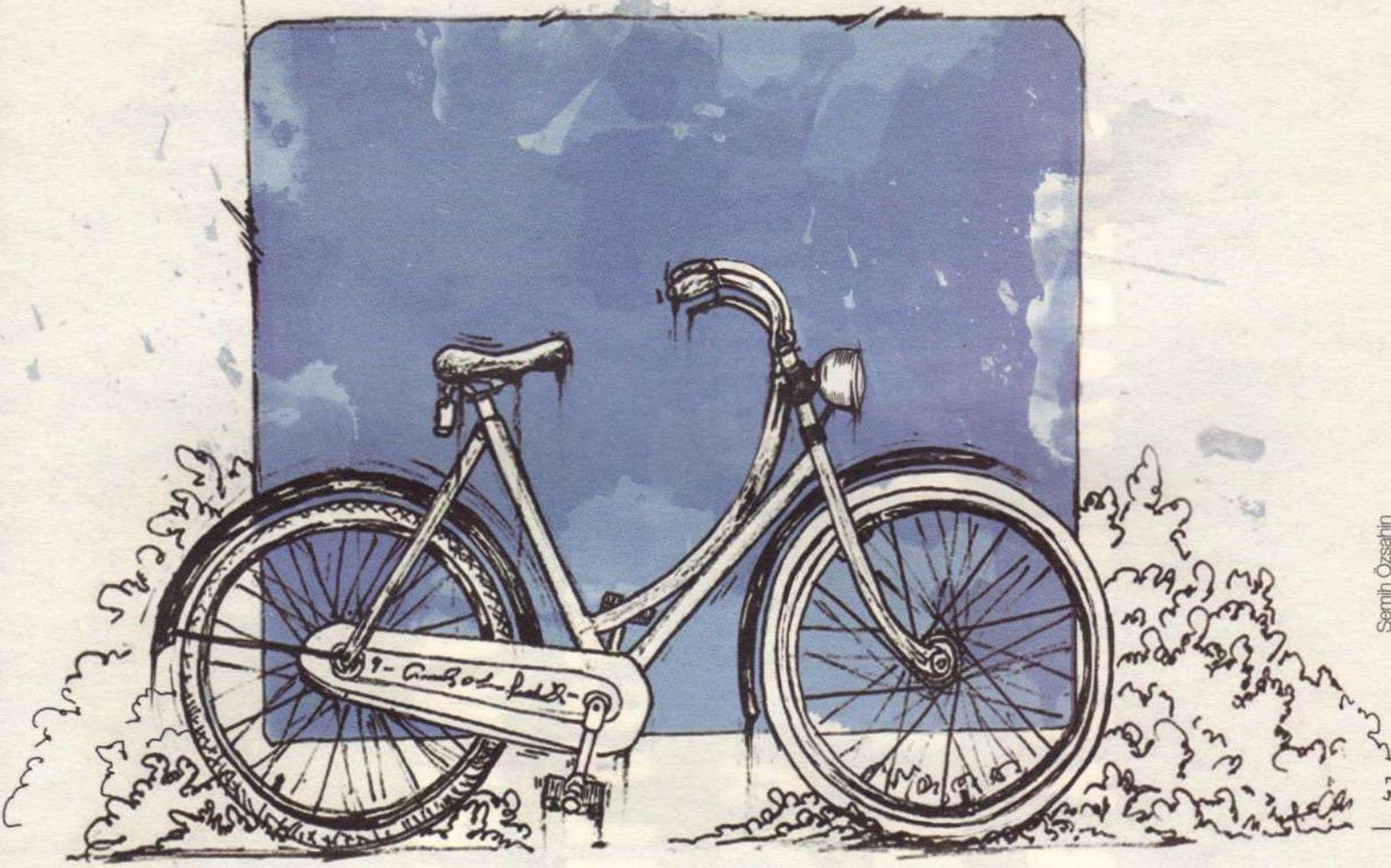
Kömürlükte duran eski bisikleti ile göz göze geldi. Bu emektarı da dedesi ona sünnet hediyesi olarak almıştı. O gün de bu kadar heyecanlıydı. Gerçek bir erkek olacaktı. Sünnet merasimi değişdi Ferit'in gözünde onu erkek yapan... Üç tekerlekli bisikletten bir üst mertebe geçişti ona bu kimliği kazandırmıştı. Cibinlikli sünnet yatağının yanında duran yeni bisikletine gururla bakıyordu. İlk başta arka kısmında bulunan minik denge tekerlerini sevmese de, kısa bir çalışma sonucu onlara ihtiyacı kalmamıştı. Sünnet yarasının iyileştiği günlerde o da cesareti toplayarak o minik tekerlerden kurtulmuş, dengede durmayı bir iki ufak diz kanaması, kol yüzümesi ile atlatmıştı. Sağlam bisikletti. Lastikleri dolma olduğundan, patlama, yarıılma, yama gibi teknik arızalarla uğraşmıyordu. Ona kalsa fren de kullanmayacağıydı. Ayakkabısının tabanını arka lastik ve şase arasına 45 derecelik açı ile yerleştirir, arka tekeri kaydırarak havalı bir duruş sağlırdı. Bir defasında bu tekniği ön tekerde de kullanmış, yokuş aşağı üç buçuk takla ve öne doğru yarımsalto ile bu fikrin tehlikesini keşfetmişti. Anılarla doluydu bu bisiklet, ama Ferit'e artık küçük gelmeye başlamıştı. Selesinden pedallarına inen bacaklı eşkenar üçgen şeklini almadan kullanamıyordu. Karnesini de babasının standartlarında eve getirdiğine göre artık kendi bacak boyunda bir bisikleti hak etmişti.

Babasının işten dönmesini beklerken o da yeni bisikletini düşlüyordu. Seçenekleri gözünün önüne getirdi. Mahalledeki bisiklet çetelerini düşündü. Onun bisikleti en havalısı olmalıydı. Hemen kafasındaki kız bisikleti modellerini eledi. Lastiklerinin üzerinde çamurluk ön tarafta sepet olmayacağıydı. Kesinlikle yere paralel seleden gidona uzanan bir boru olacaktı. Sırf bu boru yüzünden katlanabiliyor olan Pinokyo'dan bile vazgeçmişti. Kontra pedallı olanlar ona ilginç gelse de, yokuş aşağı pedalı ters çevirme keyfinden mahrum kalmak istemiyordu. Hayalleri bazen vitesli modellere kadar yükseliyordu. Geçen sene bütün mahalle gazeteden kupon ile 18 vitesli dağ aslanı almıştı. Her ne kadar Kızılay dağıtmış gibi her yerde bu

modellerden olsa da vitesli olması ayrı bir hava katıyordu. Ferit bu kupon fırsatını kaçırmıştı. Çünkü babası kuponla değil, not ortalaması ile çalışıyordu. Hele bir de babası ona ince tekerli yarış bisikleti alsa havasından yanına kimse yanaşamazdı. Rengi siyah olacaktı. İsmi bile hazırıldı. Kara şimşek. Akşam yemeği hazır olduğunda babası zili çaldı. Zira annesi yıllardır akşam yemeğini babanın zil çalışmına endekslemiş, işten gelen yorgun kocasını, yemeğin hazır olması ile ödüllendirmiştir. Ama bu dakiklik Ferit'in bisikletine kavuşma planlarını bozuyordu. Yemek sürecinde dükkânlar kapanır, Ferit de dört gözle beklediği yeni bisikletine kavuşmak için bir gün daha şafak saymak zorunda kalındı. Bir eğitim dönemi yaşadığı bekleyiş onu sabırsızlığa sürüklüyor. İstenilen karne alınmış, bekleneni karşılanmıştı. Şimdi hak ettiği ödülünü bir an önce almak istediler. Hızla yemek masasında duran karnesini alıp babasına koştı. Gururla babasına uzatıp "Hadi bisikletçiye gidiyoruz," demesini bekledi. Babası şöyle bir göz gezdirip "Aferin oğluma. Ben zaten emindim," dedi. Ferit biraz daha gururlandı. Yani babası bisikletin alınacağına kesin gözüyle bakıyordu zaten. Demek ki hazırlıklıydı bu hediye için. Ferit ayakkablarını giyip hemen yola düşmek istedi. Ama babasının acelesi yoktu. İçeri geçti. "Baba bisiklet?" dedi Ferit. Hakkı olanı istediler. Annesi girdi bu sefer araya. "Ay sabahın beri bisiklet, bisiklet... Başımın etini yedi... Bu karneyi kendi için değil bisiklet için almış," dedi.

Babası ağır ağır çorbasını içerken Ferit artık bu geceden umudunu kesmişti. Ne kadar sıkıntılı olsa da, bir gün daha bekleyecekti. Annesi ısrarla arabalardan doğacak tehlikeye ve bisiklet olunca Ferit'in eve girmeyeceğine dikkat çekiyor. Ferit ise kazanılmış hakkının elinden alınamayacağını düşünüyordu. Üstelik annesi ne kadar istemese de babası söz vermişti. O bisiklet alınacaktır.

Akşam yemeğinden sonra demlenmiş olan çay daha oturmadan babası Ferit'i yanına çağırdı. "İn bakalım kömürüle bisikletini beğenecek misin?" dedi. Ferit kısa süren şaşkınlığını atmış, babasının bu sürprizi onu sevince boğmuştu. Kendisi gidip mağazadan seçse belki bu kadar sevinmeyecekti. Ama oğlunun başarısından emin olan baba ödülünü iş çıkışına alıp getirmiş, yemek boyunca da bu hediyeden hiç bahsetmemiştir. Ferit heyecandan havalara uçuyordu. Ayakkablarını bile giymeden çiplak ayak indi merdivenleri. Kömürüle girdiğinde gıcırcı gıcırcı parlayan, mahallede herkesin gıpta ile bakacağı,

hele hele bir de vitesliyse diye düşlediği yeni yarış bisikleti ile karşılaşmayı umdu. Dağ bisikleti de olurdu. Jantları paslanmış selesi yırtık sünnet bisikleti bu sefer gözüne görünmedi bile. Kömür odalarını tek tek dolaştı. Babasının saklamış olabileceğini, sürprizi daha da süslediğini düşündü. Ama nafile. Hayallerindeki kara şimşek kömür tozundan kararmış kömür-lük duvarları arasında yoktu. Tam çıkacakken eski bir bisiklet gözüne çarptı. Postacı ve bakkalların kullandığı yaylı sele, ortasında paralel çift boru ve direksiyonu düz bir doğru şeklinde değil arkaya doğru kıvrık eski bir bisiklet duruyordu. Arka selesinin üzerinde bir heybe vardı. Bir hediye gibi değil de, müzede duran bir tarihi eseri andırıyordu. Sevincin kursağında kalmasını ilk o an yaşadı Ferit. Yutkunamadı. Biraz sonra annesi ve babası da indi yanına. Ferit susuyor karşısında duran eski bisiklete dokunmak istemiyordu. Hiç de bu anın hayalini kurmamıştı.

Annesi bisiklete bakıp: "Nereden çıktı bu?" dedi. Hiçbir teknik bilgisi olmamasına rağmen annesi bile bisikletten 'bu' diye bahsediyordu. "Bir arkadaşımdan aldım ikinci el. Eski ama sağlam bisiklet," dedi babası. Ferit'in evdeki coşkusu yoktu. Babası da bunun farkındaydı. "Ben buna binmem," dedi ve çiplak ayakları ile merdivenleri indiğinden daha hızlı

bir şekilde yukarı çıktı. Yatağına yatıp kurulan hayallerin gerçekle ilintisini düşündü.

Ertesi gün sabahın erken saatlerinde, mahallenin bisiklet çetesи Ferit'in evinin önünde toplanmış onun yeni bisikletini görmek için bekliyorlardı. Ferit'in hayal kırıklığı, yerini kabullenmeye bırakmıştı. Ancak kaldırırm kenarı gibi yüksek bir yeden binebildiği bisikleti ile çetenin karşısına çıktı. Çocukların meraklı bakışları yerini alaylı gülümsemeye bıraktı. "Vitesi var mı lan bunun?" diye sordu biri. Diğer: "Ne vitesi oğlum mı lattan kalma bu külüstür," dedi. "Arkasında heybesi var. Bisiklet değil eşek mübarek," dendi. Ferit'in bu dede bisikleti ile çeteye dâhil olamayacağına onları yavaşlatacağına karar verildi.

Çete günlük faaliyetleri olan apartman zillerine basıp kaçmak için Ferit'in yanından ayrıldı. Ferit ise yeni ama epeyce eski bisikleti ile baş başa kaldı. Annesi camdan: "Feriiit! Fazla uzaklaşma!" diye bağırdı. Ferit ise ondan uzaklaşan çete üyesi arkadaşlarına bakıyordu. "Tamam anne," dedi...

Zira pedallara boyu tam yetişmediğinden kaldırırm kenarından çok da fazla uzaklaşamıyordu.

**YAŞANACAK BİR YAŞAM VARDIR.
BİNİLECEK BİSİKLETLER VAR.
YÜRÜNECEK YAYA KALDIRIMLARI
VE TADINA VARILACAK
GÜNEŞ BATIŞLARI VARDIR.**

Cesare Pavese

BİR DERVİŞ ZAIM RÖPORTAJI

Kerem Bozkurt

Sanatıyla insanın içini ısıtan Sevgili Derviş Zaim ile kendi filmleri, sinemamız, kültür, sosyoloji ve felsefe üzerine bir söyleşi yaptık. Keyifle okumanızı temenni ederim.

Türk sinemasının gelenek ve kültür merkezine alarak özgün bir sinema yaratma çabası ya da kendini var etme çabası oldukça cılız kalmıştır. Ana akımı tekrarlayan ve evrensel olamayan filmler ile Türk sinemasının maksatlı olmaya da nihilist bir anlayışı benimsediği söylenebilir. Bu noktada geleneksel kültürü çağdaş sinemaya uyarlamaya çalışan sizin filmleriniz, sinemaya yeni bir boyut getirme kayısını taşıyan, başka bir ifadeyle var olmaya çalışan ve var olmaya değer veren filmler olmuştur diyebiliriz. Bu bağlamda siz kendi filmlerinizi varoluşsal olarak nasıl değerlendirdiyorsunuz?

Sorunun içerisindece cevap gizli aslında, dolayısıyla benim söyleyebileceğim birçok şey yanıtlanmış durumda. Muhtemelen cümlelerde bahsettiğinize katılırlım. Orada bahsedilenler yapmaya çalıştığım şeylerin bir kısmının sizin tarafınızdan ifadesi. Ben, insan olarak hem kendimi, hem de sinema sanatını geliştirmeyi amaçlıyorum. Amacımı gerçekleştirirken de referanslar sistemini bu topraklardan almaya çalışıyorum. Açıkçası bu coğrafyanın malzemesini kullanıp yapmaya çalıştığım binanın harcını yoğurmanın mümkün olup olmayacağı da araştırıyorum.

İbn-i Haldun "Coğrafyası insanın kaderidir" der. Öncelikle bu toprakların kaderini paylaşan bir insan olmayı ve sonra bu topraklarda bir yönetmen olmayı nasıl değerlendireceksiniz?

Bir kere "coğrafya insanın kaderidir" evet yani Türkiye, İşveç'in Norveç'in oralarda olsayıdı elbette çok daha farklı olurdu, doğru ama bu saptamayı her zaman ve her mekanda geçerli olacak bir kural gibi görmemek lazım. Coğrafayı geleceğin şekillendirilmesi bakımından ezel ve ebedî bir belirleyici olarak almamak gerekiyor. Coğrafya değişmez bir yazgı, geleceğimizi ve geçmişimizi kilitlemiş bir faktör olarak gördüğünüz anda kendinizi kadere mahkûm edersiniz. Oysa özgürlük kaderi yenebildiğin ölçüde vardır. Bakın bu cümle Çamur filminden. Üstelik bu cümle size yanıt verirken muradımı anlatmakta işe yarayabilir. Bizim yazgımız diye addedilen şeyleri insanın özgür olması için değiştirmeye çalışmak gereklidir. Kaderi yenebildiğin ölçüde özgürsündür. Ama kiyısız bir özgürlüğe de inanmıyorum onu da söyleyeyim.

Nokta filmi kültürel kodlarımızdan biri olan hat sanatı üzerinden bir adamın arayışını anlatıyor. Bu arayışı Niyazi Mısıri'nin "İlim ve irfandan gaye noktayı anlamaktır" dizesindeki kişisel tasavvufi bir yolculuğa benzetebilir miyiz?

Nokta filmi söz konusu olduğunda filmin yorumunu sadece Niyazi Mısıri'ye indirgemek istemem. Nokta başka birçok farklı yorumla ele alınabilecegi gibi, Niyazi Mısıri'nin fikirlerine yaklaşan bir yorum ile de ele alınabilir. Niyazi Mısıri'ye bütün öteki isimlerden kaynaklanan yorumlara da saygımız bakıdır. Filmlerim benden çıkışip da kamusal alana kavuştuktan sonra sadece benim murat ettiğim şekilde yorumlanmayabilirler. Aksine ne kadar fazla yoruma elverirlerse o kadar fazla enerjiye sahipler demektir.

Işık Doğudan Gelir isimli kitabında Cemil Meriç ilmi duyarlılık ile Batı'ya kucak açmamız gerektiğini ancak bu bilginin yegâne bilgi olmadığını, alın yazımızın anahtarını soyularımızın, medeniyetlerimizin, zihniyetlerimizin beişiği olan Asya'da yani Doğu'da aramamız gerektiğini söyler. Cenneti Beklerken filminde kolektif bilinci yansitan islam sanatlarından biri olan minyatür ve Las Meninas tablosu arasında kurduğunuz bağlantıyi Doğu ve Batı sentezi şeklinde yorumlayabilir miyiz?

Kültürlerin birbiriley konuşması, kaynaşması, birbirlerine degmeleri, birbirleriyle kesişmeleri, sürdürmeleri, mücadele etmeleri, dirsek temasında olmalan, bazen konuşabiliyor olmalan bir zenginlik oluşturur. Benim yapmaya çalıştığım şey de buydu. Sadece bir tarafı değil, sadece Doğu'yu değil sadece Batı'yı da değil, Doğu'yu, Batı'yı, Kuzey'i, Güney'i bir arada tutacak; bunlann beraber var olma biçimlerine dair sorular soracak bir anlayışın zenginleştirici ve sağlıklı olduğunu düşünüyorum.

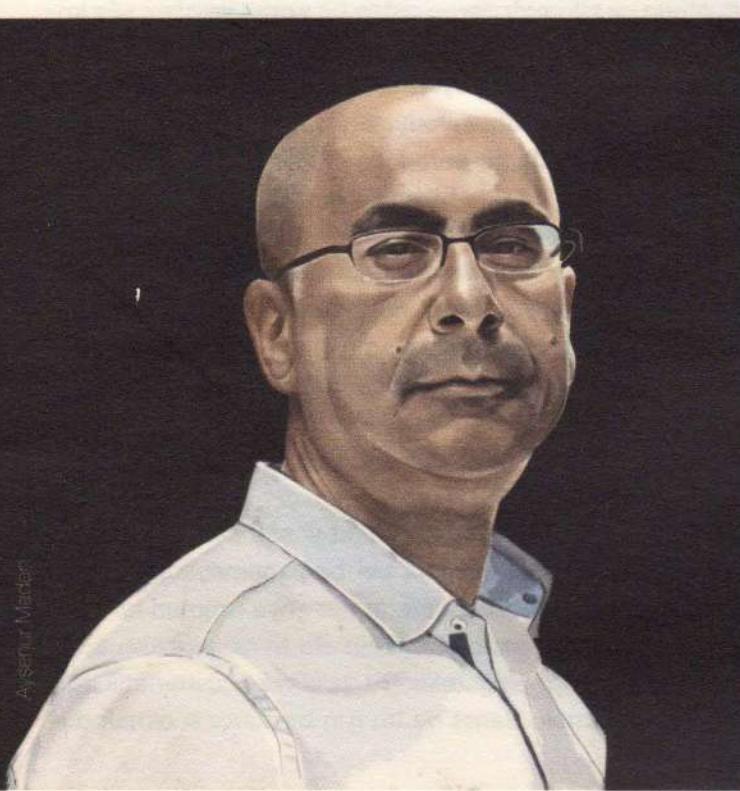
Peki Hocam, Nedimeler tablosu ile potaya "batıya dair" ne koymak istediniz. Çünkü o tablo batıda da bazı şeyleri olan bir tablo.

Nedimeler tablosunu bir anlamda minyatürün yapmaya çalıştığı şeyleri yapıyor olabilir diye yorumladım aslında. Zaman ve mekanı oynak bir şekilde inşa edilmesine dair bir takım örüntüler o tablonun içerisinde var. Velazquezin özellikle aynanın içerisine koyduğu figürlerden kimlerin kime baktığı, nasıl baktığı, ayrıca tablodaki aynaya kimin yansıldığı konulanna bakarsak aslında minyatür sanatının bazen

yapmaya çalıştığı türden örüntülerin o tabloda oluşturulma çağbasını görürüz. Ben minyatürlerde zaman ve mekanın oynak bir biçimde inşa edildiğini gözlemlemiş ve o sanatı filme tercüme ederken yapacaklarımı bu fikre göre yorumlamıştım. Las Meninas'ta bana göre böyle bir paralellik söz konusudur. Dolayısıyla, o filmde batı sanatının bir örneği ile doğu sanatının bir eğilimi ortaklık içerisinde iken gösteriliyordu. Yani şunu söyleyebilirim, benim Las Meninas'ta dikkatimi çeken birçok şeiden bir tanesi başlangıçtan itibaren bu bahsettiğim özellik oldu. Bunlann, yani doğu ve batı sanatının birbiriyle olan gerilim ve benzerliklerinin, aralarında bazen ve kimi durumlarda konuşabileceklerini, o gerilimlerdeninema sanatı için, hayatımız, değerlerimiz için yeni örüntüler yaratabilmenin mümkün olabileğini söylemeye çalışıyorum.

düzeyinin yükseleceğini ve çeşitleneceğini daha bilinçli tüketileceğini umalım. Ama sadece zamana bırakmak ve bol film örneğini insanlann önüne sermekle film izleme kültüründe bugünkü düzeyden daha ileride bir gelişim olur mu o konuda da dikkatli olmak gerekiyor. Çünkü şu anda bütün dünya bir film ishali ve bombardımanı altında. Eğer bardağın dolu tarafından bakalım derseniz, bunun insanlann sinema zevkini, film zevkini geliştirmesine bir faydası olduğunu düşünebiliriz. Bardağın boş tarafından bakarsanız aynı durumun da insanlann boş yere kafasını boşaltan bir kuru gürültüye neden olabileceğini düşünebilirsiniz.

Kendin olmaya gayret etmek ve insanlara sevgi ile yaklaşmak lazım. Bir de sürekli mücadele etmek lazım.

Bir yanda sizin gibi, Nuri Bilge Ceylan, Zeki Demirkubuz, Reha Erdem gibi filmleri çok az sinemada gösterilen yönetmenler var. Diğer yanda yüzlerce kopyayla çıkan ucuz filmler (tabii ki hepsi değil ama büyük bir kısmı). Bizim çok az sinemada izlemeye değer gördüğümüz filmler Avrupa'daki çok önemli festivallerden çok önemli ödüller alıyor. "İyi film ya da kötü film" ayrimını yapabilecek bir bilincine nasıl ulaşılabiliriz?

Zamanla, seyircinin sinema kültürünün gelişmesine bağlı olarak gelişecektir diye umalım. Mesela 15-20 sene önce belki bu kadar farklı filmleri izlemiş, farklı filmlerden tat almış seyirciler o kadar yoktu. Dolayısıyla zamanla beğen

"Oysa özgürlük kaderi yenebildiğin ölçüde vardır..."

DERVİŞ ZAIM

Dünya' dan Türk sineması nasıl görünüyor?

Türkiye çok dinamik bir toplum, her anlalarıyla dinamik bir toplum. Kayníyor. Böyle bir toplumun sinemasının da enteresan olma ihtiyacı bulunduğu seziyorlar. O yüzden de hep sürekli bir ilgi olacaktır. Bir taraftan da kontrol edebildikleri en azından yakından izleyip nereye gittiğini zamanında bilebilecekleri bir sinema olsun istiyor olabilirler.

Kontrolden kasıtları ne olabilir ?

Yani Türk sinemasında dağıtım, gösterim, öne çıkarma,

gündem, dil, bağlam belirleme gibi bir sürü meselelere hâkim olma, haberdar olma, etki edebilme gibi noktalarda güçlü olma isteği olabilir. Yalnız yanlış anlaşılmamak için uyanda bulunmalıyım. Dünyanın küçüldüğü bir dönemde 'îçe kapanalım', 'biz bize yeteriz' gibilerden sekter bir sinema kültürü politikasına mahkûm olalım demiyorum. Dışanya ilişkili kurmak işbirliği yapmak şarttır. Ama her defasında muhtemel işbirliğinin dengelerini düşünmek adım atarken hiç fena olmaz. Bize sadece pazarlama alanında değil, üretimden tutun da bir sürü alan ve kategoride mekanizma dayatılmaya çalışılabilceğini akılda tutmak lazım. Gösterim ve dağıtımdan ibaret değil kastettiğim şeyler; sözgelimi ülkede kimlerin, nasıl film yapabilmesi konusundan teknolojinin kullanılmasına, yeni teknolojilerin alınmasına dek uzanıyor.

Kalıpları seven, eleştirmeden kabul eden ve bilgiyle barışık olmayan bir ülke olduğumuzu düşünebiliriz. Sanatın insanlaşmada önemli bir yeri olduğuna dair inancımız hep vardır; eleştiriyi, kendine sunulanı aklı sözgecinden geçirerek değerlendirmeyi, kalıpların dışına çıkılmayı, Ali Şerati'nın tabiriyle insana "zindanlarından" çıkılmayı öğretmesi açısından sanatın rolünü değerlendirir misiniz? Bu kapsamda sinemayı nerede görüyorsunuz?

Bu tavrı insana aynen Eflatun'un mağarasındaki zincire bağlı esirler gibi dışanyı gösterecektir diye düşünüyorum. Ama gösterme işinin esirlerin gözünün kamaşmasını engelleyerek, fazla ve ani ışık nedeni ile kör olabileceklerini göz önüne alarak yavaş yavaş bilinçli biçimde yapılmasında yarar olabilir. Çünkü esirler birden bire dışarıya bakarlarsa gözleri ışığın şiddetini kaldırımayabilir. Sanatın da bu nüansları gözetmesi gereklidir diye düşünüyorum.

Tarihi sinema ve tiyatro salonlarını yıkıp yerlerine şahsiyetsiz binalar dikiyoruz. Kiymetli olanı, güzel olanı çoğu zaman görmüyoruz ve devlet kültüre katkı yaptığı iddiasıyla avmlerin içindeki sinema ve tiyatro sayısı ile övünüyor. Sizce devletin, gerçek tanımıyla kültüre ve sanata katkısı nasıl olmalıdır? Rüya filminde bazı noktalara işaret etmiştiniz, bu denli inşaat çılgınlığı olan bir kentin hikâyeleri nasıl şekilleniyor? Geçmiş ve anılarımı unutuyor muyuz?

İnsanlık bir paradoksun içinde ve bu paradoks bizi nereye götürecek hiç bileyim. Yani kaos teorilerindeki gibi belli bir yere gidip duvara çarpıp sonra tekrar her şeye sil baştan mı başlayacağız; bunu kestirmek zor. Hindistan'da bir şehirden öteki şehrə gitmek diye bir şeyden ne kertede bahsedilebilir emin değilim. Yanlıyorsam affedin. Çünkü şehirler neredeyse birbirleriyle birleşmiş vaziyetteler. Kilometrelere gidiyorsunuz, evler, evler. Sürekli bir ev denizi

arasında 'kırsalda' yol alıyorsunuz. Burada bir paradoks var insanlık için. Ya Hindistan'daki gibi yatay yayılacaksınız, ya da dikey gelişeceksiniz. Dikey gelişmeye başladığınız zaman yani apartmanları dikkmeye başladığınız zaman da insan hayatının kalitesiyle de ilgili başka meseleler ortaya çıkarıyor.

Mesela ne gibi?

Sitelerde, toplu konutlarda yaşayan bir grup insanın kendisine yaşam alanı yaratıp yaratamayacağı; yaşam alanı yaratma kabiliyeti ve imkânı bulup bulmayıcağı meseleleriyle karşı karşıya kalıyorsunuz. Öte yandan ekonomizasyon amacıyla 'yatay yayılan toplu konutlar olmasın, konutlar dikey gelişsin' dediğimizde de Hindistan'daki gibi şehirleri birleştiren ve kilometrelere giden bir konut yayılımı söz konusu oluyor ki bu da çevrenin korunması, ekonomizasyon, tasarruf bağlamında dikey yükselmenin getirdiği problemlerden daha farklı problemlerle şehircileri karşı karşıya bırakıyor. İnsanlık büyük bir paradoksun içerisinde. Nasıl çözüceğiz bu sorunu, ben de bileyim. Herkes güzel olmak istiyor, her şeyi yemek istiyor, en iyi yerlerde yaşamak, birçok şeyi tatmak istiyor. Bu durumda da kaçınılmaz olan kaos gittikçe yaklaşıyor. Belki de bize çok büyük bir utanç duyusu gerekiyor ki bu utanç duyusunu, büyük bir felaket olmadan ortaya çıkarma becerisini göstermemiz lazım.

Bergman'ın da dediği gibi: "Bizi ancak utanç kurtaracaktır."

Utanç için insanın büyük bir felaket yaşaması lazım deniliyor ama o muhakkık duruma bel bağlanamayacağının elbette farkındayım. İrade gösterip her şeye rağmen bir şeyler yapmak, işi duvara çarpmadan ele almak, çözüm üretme çabasına girişmek gereklidir. Bu da sürekli, sistematik eğitim vermek demek. Sanat da bu işin bir parçası olmak durumunda.

Sizce sinemanın hem topluma hem de sanata karşı misyonu var mıdır, varsa nedir?

Elbette sinemanın topluma karşı söyleyebileceği şeyler vardır, olmalıdır. İnsanlar belli durumlarda bazı şeyler öğrenebilirler ya da öğrenemezler, o ayrı bir tartışmanın konusu olmakla birlikte insanların aralarından birkaç kişinin bile farklı düşünmesini sağlayabilirseniz yapacağınız şey önemlidir. Bu da az buz bir şey değildir. *Paralel Yolculuklar* adlı filmimin Lefkoşa Rum kesimindeki ilk gösteriminden sonra bir Rum genç yanına yaklaşıp: "Bu filmde anlattığınız şeylerin Türkler tarafından yaşanmış olduğunu bilmiyordum, bundan sonra Türklerle bakışımıza ilişkin daha farklı düşü-

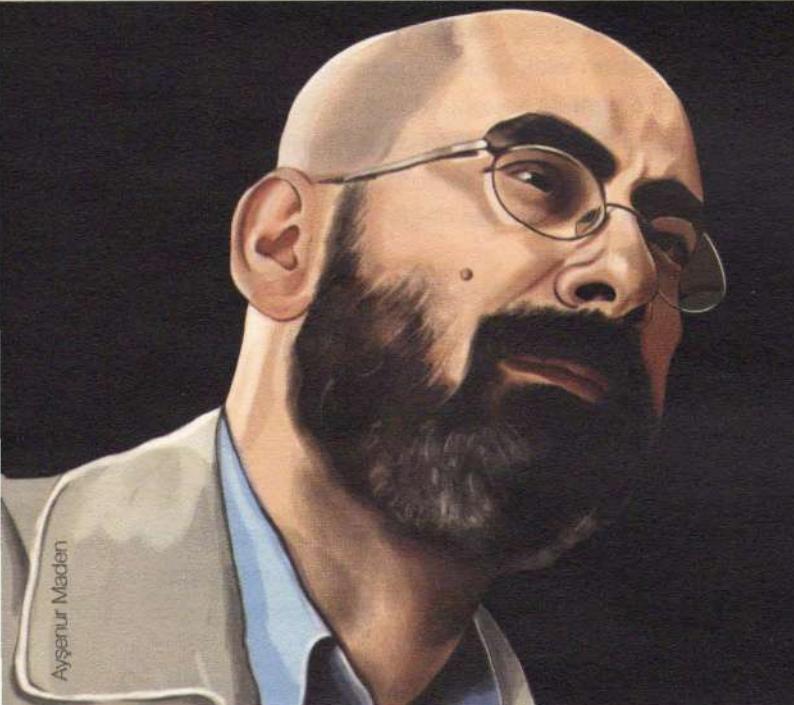
neceğim," demişti. Sinema bazen, bazı şeyleri değiştirebilir.

Schopenhauer, zihinsel ihtiyaçları ve bir düşünce hayatları olmayan insanlara "philistin" diye bir tanımlama yapmıştır. Türkiye'nin philistinleşmesinden bahsedebilir miyiz?

Sanırım birçok yerde neyin daha değerli, neyin unutulması gereklili olduğuna dair değerler karmaşası yaşanıyor. Bu değerler karmaşası içerisinde de eskiyle, yeni, dünle bugün, değerli olan ve degersiz olanla ilgili olarak büyük kaos, büyük akıl kanışıklığı yaşanıyor. Hani kurumlann devamlılık içerisinde olduğu bir ülke olsaydı, sancı daha az olabilirdi belki. Ama son yüzyıla baktığımız zaman savrul-

dil, kültür ve tarihten bağımsız değildir." Dilin sinema ekseinde bireysel ve toplumsal varoluş sürecine katkısını değerlendirir misiniz?

Algımızın sınırlarını, düşünme kapasitemizi belirleyen dilimizdir. Dolayısıyla bizi ta başından itibaren belirlediği gibi bir sav vardır. Bazen kendime şu soruyu soruyorum: "BENIM sinemada farklı arayışlara girişmemin altında yatan sebepledene biri mevcut paradigma veya duvarların farkına varılmasını sağlama ihtiyacı olabilir mi?" Bize verilmiş olanı aşabilmek, daha farklı duygu ya da düşünceyle yola devam edebilmek, başka şeyle dokunabilmek, keşfedebilmek manasında yapıyla oynamaya gayret ettiğim akla getirilirse niçin olmasın?

malar çok daha büyük olduğu için, Türkiye de bu süreci yoğun yaşadı denilebilir.

Sinemamızdaki sansür ve otosansürü nasıl buluyorsunuz?

İlke olarak bazı şartlar hariç (çocuk pornosu, açık biçimde ırkçılık ve azınlıklara şiddet vs.) her türlü sansüre karşıyım. Toplumun zaten bunları kaldırabilecek olgunluğa geldiğini düşünüyorum. Ancak özgürlüğün de sınırları olmalıdır. Aksi takdirde çocuk pornografisine giren bir filmi de açık açık göstermek durumunda kalırsınız, bu olmaz. Otosansür her zaman vardı. Az ya da çok.

Heidegger'e göre: "İnsan dilin içine doğar. Varlık evi olarak

"İnsanlık büyük bir paradoksun içerisinde. Nasıl çözeceğiz bu sorunu, ben de bilemiyorum. Belki de bize çok büyük bir utanç duygusu gerekiyor ki bu utanç duygusunu, büyük bir felaket olmadan ortaya çıkarma becerisini göstermemiz lazım."

DERVİŞ ZAIM

Nachbar ve Lause, popüler kültürü okyanustaki suya, bizleri de suyun içinde yüzen balıklara benzettirmektedir. Popüler kültürün çağın ruhunu yansıtma bir işlevselligi de bulunmaktadır. Bir yönetmen olarak çağımızın ruhu hakkında neler söylersiniz?

Popüler kültür her yerde var. Yüksek sanat, alçak sanat diye kategorize edilen şeylerin miadını doldurduğu söylüyor. Yüksek sanat diye sözünü ettikleri şey melezleşti, popüler kültürün içine girdi, popüler kültür nerde başlıyor nerde bitiyor o belli değil deniliyor.

Hocam, çok teşekkür ederim.

Alkışlar seninle, çok iyi hazırlanmışsun...

NİKBİ'NİN MOTİFLERİ

Ömer Okatalı

(Yaşımız büyük kötüden halice vakit zemheri temmuz kapıda
gözlerimizin seyri bize ait değilse bilmeden yapıyorduk bunları
birbirimize dâhil olmuştu bilmeden bizim suçumuz yoktu)

Üzerinde yaz elbisesi beyazlığı ile nam salmış
Oysa üryansın anadan doğma
Mahrem yerlerini vücudundaki çiçekler kapatmış
İssizlaşan varlığından bir tutam alıyorum
bir tutam alıyorum ağcum içine gözyaşlarından süzülen
Mavna dolusu yosma başlarında huysuz teres
Tüm erkeklerin gözü orada adamlar başka yüne bakıyor
Lanetli o roman havası kulaklarında vaziyetimden gayrı
yanık tenli çocukların dudaklarından çıkan

Bu dünyayı bu kadar biliyoruz ya
Bu evleri derme çatma gördüğümüz yerleri
bu kadınları bu sevişmekleri
-ama-
yalanı dolanı bir ağız dolusu küfrü bu yoksulluğu

Bir kızıl kuş yuvası elimden gelen
şu yorgun kendinden bihaber şu aziz vücudundan
ancak bir ırgat kibarlığında dokunulmuş bilmem nerelerin
Gökyüzünün sığ sularından bütün güzel mezgitlerden
-ki mezgiti bilirsin-
bir istiridye esner iken arsızca ağız dolusu
çürük kestaneler mesken etmiş gözbebeklerini
Soba üstü kavrulmuşlar iki vakıt önce
Soba önünde gececiler sağ kolları arkada
bağdaş kurmuş bacakları yorgunluktan emekli

"Halbuki
soba önünde hikâyeler gün görmemiş topraklardan
Sen kurak Beykoz, yanakların bal toplar
sevincin ve hüznün yapraklarından"

Burak Esiner

Kolyeli kanatlarını açmadan evvel
-ne olduysa ondan sonra oldu zaten-
mazgallar derinleşmiş meydan okurcasına
Büyük sokakları yıkık beton armeleri bıyıkları furya dolmuş
şoförlerini o yanmış et kokusunu bacalardan tüten,
et kokusunu (Öyle rahibelerin sıcaklığındadır hani
el değimemiş göğüs yeni tomurcuklanmış rahibelerin)
Sevmiyorum -bu mümkün değil-
hem hoşlanmıyorum
Ne tür gaile bu içime sıkışan

"Halbuki
baca içinde boğuşmalar büyük ailelerden
sevmemek işten değildi
sevincin ve hüznün damalarından"

Okşanması hoş tüylü bir o kadar garip odamın perdesi
dünyanın öbür ucundan güneşler getirmiş bu sabah
Menfaati olmayan dalkavukları etekli dilencileri
-en beterleri onlar çünkü-
gölgesine hapsetmiş ve sayısız evren doğurmuş bir ana
Kucağında emzik yanında bebesi damağı yeni kaşınmış
damağı oyuk kürdanı yeni bilenmiş
kürdanı kısa tüm dişleri dökülmüş
(Sade çorba içmeye başladı naylonandan kamışla)

"Halbuki
tabaklar porselen en parlağından
kırılmış köşesi en keskin
sevincin ve hüznün işlemelerinden"

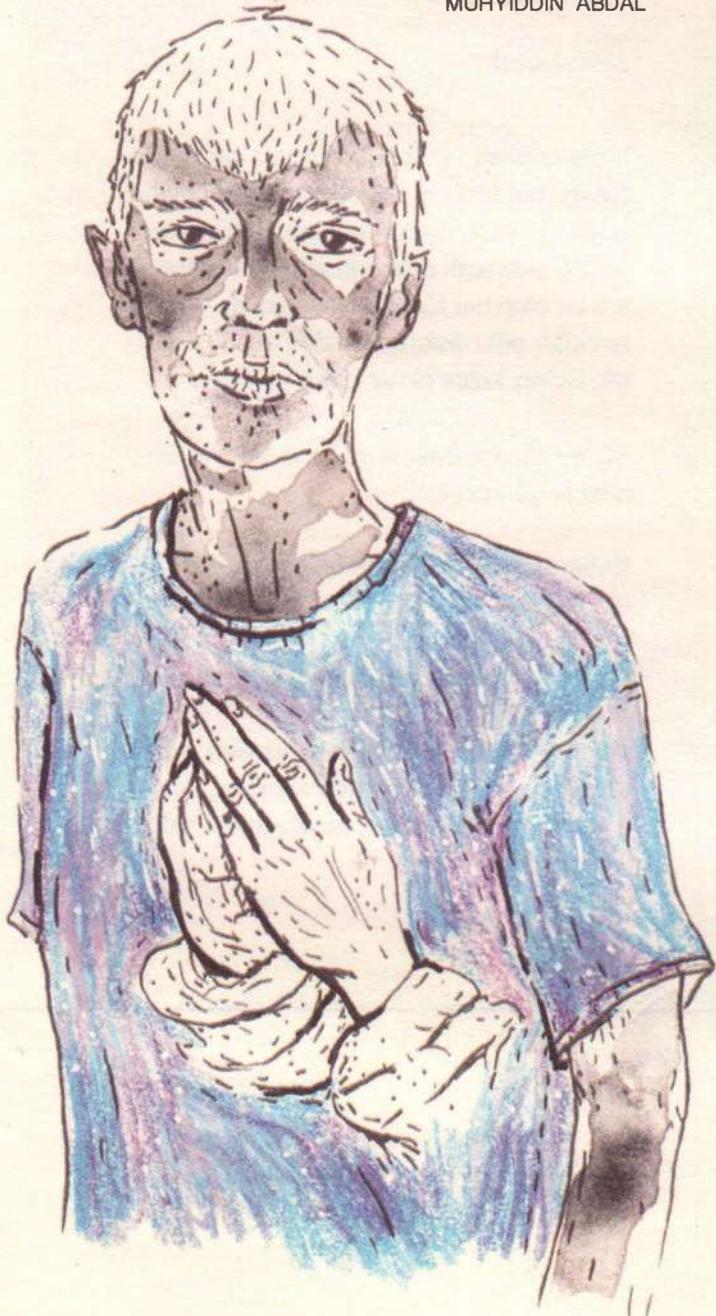
-senin- Üzerinde yaz elbisesi beyazlığı ile nam salmış
Oysa -ben- üryanım anadan doğma
Mahrem yerlerimi vücudumdaki yaralar kapatmış
Lanetli o roman havası kulaklarında vaziyetimden gayrı
yanık tenli çocukların dudaklarından çıkan

AVUÇ İZİ

Nazlı Başaran

*“İnsan insan derler idi, İnsan nedir şimdî bildim.
Can can deyü söylerterdi, Ben can nedir şimdî bildim.”*

MUHYİDDİN ABDAL

Selen Kliniği

Ellerin pamuk çocuk,
Sırtında ananın yükü olmanın kahri
Kavrulmuş iki dudağının arasına
sinen o yarınl gülüş.
Seni bu topraklara eksinler.
Çıkma mahallenden.

Dünya seni üzeri çocuk
Dünya seni kırar.
Sen gazoz kapakları topla ögle arası avuç içlerinde
Gerdanına gül takan tazelerin arasından
öyle omuzların eğiç geçme
kadınlar başını dik tutan adamları sever.
Öyle tepeden, öyle kendini bilmeden bakanlar,
İçimizi kemiren zalimlerdir.
Onları bakışlarından tanı.
Zorbalar, sevdaya gizlenir.
Kanma onlara.
Boşunadır onların sevda yakarışları.
Sen gönlünü bahçendeki çeşmede yıka.
Çatırdasın kulağında yaşıyor olmanın umudu
Alamazlar onu elinden

Korkma.
Korkuya besliyorlar bu devirde tutsaklısı.
Günbatımını sev çocuk
Gündoğumu kadar.
Üç kuruş için çalışıyor olmanın
haklı gururu ile yürü memleket sokaklarında
Sev ve sevil çocuk.
Parayla değil sevda.
Acıtarak olmasın sevmelerin,
her yüregine düştüğünün ilacı ol, tasası değil.
Kiymet bil çocuk.
Şu yüreğinin kiymetini bil.
Ananın ak sütü gibi helaldır sana yaşamak
ama
doğduñ diye borçlu değilsin kimseye
Sakin eğme başını.
Eline ekmeği alır gibi kuvvetli olsun
insan olmak gayretin.

Unutma!
Baki olan insandır
Gerisi onların sana buyurdukları.

SAKAT

Baran Güzel

Kible cepheli ve sobalı. Tek bir kapısı var. Odalar birbirinden boşluklarla ayrılıyor. Yeni boyandı. Akreplerden korunmak için maviye. 24 saat açık otoparktan girilen evim bir artı bir olup her türlü bakımı yapıldı. Çatlıklarından otlar fışkıran zeminine şap dökülüdü. Birinci kalite parke döşendi yere.

Bu ev tanımı önemli mi bilmiyorum. Hep birlikte göreceğiz.

Babam daha ölmemişti. Can sıkıntısı büyük bir mesele değildi henüz. Küçük dertleri büyük cümlelere döktüğüm, delirmenin kıyısında çırılıplak yürümediğim zamanlardı.

Vaktimin büyük bir kısmını evimin bir metre uzunluğundaki boş alanda sigara içerek, itina ile park edilen araçları izleyerek, saksi-

lardaki çiçeklerle, fındık turplarıyla, bir türlü olgunlaşmayan çileklerle ve küçük kaplara inatla ektiğim karpuzlarla ilgilenerek geçirirdim.

Beni bilenler bilir. Hayatta büyük sıçrayışlar yapmak için hiçbir zaman gerilmediğimi. Zengin olmak istemediğimi. Farklılık derdinde olmadığımı. Heyecan aramadığımı. Tek dileğim sıradan, normal bir insan olmak. Vakti geldiğinde kimseye haber vermeden nefes almayı bırakmak. Nemli, soğuk toprağın karanlığına sığınmak. Olabildiğince yazmak. Üretmek. Unutulmayacak, dünyanın kaderini değiştirecek, büyüğünce Fırvun'u öldürecek bir kitap yazmak.

Amacına uygun bir hayat yaşarken, bir gün şöyle bir şey oldu: Kapımın önünde bir at belirdi.

Beyaz lekeli, kahverengi atın kime ait olduğunu merak etmediğim hemen. Yalınayak yanına koşup başını okşadım. Yelesini taradım parmaklarımla. Ağızının derin karanlığına baktım. Diğerlerine tık tık vurdum. Diline avcumu sürdürüm. Arabalarla aynı sırada durmasına şaşırmadım, hayır, yere çakılmış kazığa bağlı olduğuna. Bir sigara yaktım. Tavşanın peşinden giden kız gibi, derin bir kuyunun içine düştüğümü hissediyordum. Sonra bir kadın çağırdım paragraftıma. Külot pantolonlu, kovboy şapkaklı kadın gölgelerinden önce belirdi otoparkın içinde. Otopark görevlisine –bu adam, at dâhil her türlü araç konusunda uzmandı– yirmi lira uzattı. Demek ki at, geceyi burada geçirmiştir.

Ben, atın aylık otopark masrafını 600 lira olarak hesaplarken kazığa bağlı ipi, zarif elliyeyle çözdü kadın. Bir metre uzağında. Sigaramın son dumanlarını, dikkatini çekmek için ona doğru üflerken kafasını kaldırıp bakmadı bile.

"Böyle çok pahaliya gelecek," dedim. İzmariti atmıştım artık. Atı çözüp kapımın önünde durdu. Bir sigara istedim. Verdim. Yakmadı. "Ne pahaliya gelecek?" diye sordu. Yüzünde makaj kalıntıları vardı. Yüzünü yıkamayalı epey olmuştu sanki. "Otopark ücreti," dedim, "hem kışın ne yapacaksın?"

Kazığa bağlı ipi çözen zarif elli kafama uzandi. Başımı okşadı. Yelemi taradı parmaklarıyla. Ağızımın derin karanlığına baktı. Diğerime tık tık vurdu. Avcunu dilime sürdü.

"Bundan sonra senin evinde kalsın at," dedi. İpi alıp atla beraber sokağa doğru yürümeye başladı. İçeriye girdim. Akşam için ortalığı temizlemeye başladım. Saman da bulmamışdım ama nerden.

Kendimi sokağa attım. Öğrencilerin, ikinci sınıf oyuncuların, atölyelerde ömür çürüten fularlı sanatçıların arasından yürü-

düm. Güzel vücutlu bir kadının bacaklarına bakarken bir şeye takılıp düştüm. Kalktım. Önümde iki saman balyası duruyordu. Zayıf kollarımla eve kadar taşdım. Balyaları açıp, samanı banyoya istifledim.

Evim, otoparkın zemininden bir metre yüksekteydi. Üç basamaklı bir merdiveni çıkmak gerekiyordu eve girmek için. At güneşin batışıyla otoparkın girişinde göründü. Sigaramı attım, kapayı sonuna kadar açtım. Üç basamaklı merdiveni bir prense zarafetiyle çıkan atın dişi olduğunu işte o zaman anladım. Üç geceden evimde atla beraber uyuyorum. Evet, yeni paragrafa geçene kadar aradan üç gün geçti. Evin her türlü bakımı yeni yapıldığı için onu salona veya yatak odasına almadım. Gövdesi banyoda, kafası holde. Banyonun kapısı olmadığı için –hiçbir odanın kapısı yok, hatırla: odalar birbirinden boşluklarla ayrılıyor– rahatça sığıdı oraya. Zaten ayakta uyuyor. Yoksa karnı ve bacaklarıyla sere serpe uzanacağı bir alan bulamazdım hiç.

Kovboy şapkaklı kadın, günün çok erken saatlerinde atı almağa geliyor. Kazıktaki ipi çözen zarif elliyle eyeri sıkıcı bağlıyor. Sigara istiyor benden. Veriyorum. Yakmıyor.

Birkaç gündür kovboy şapkaklı kadını –özel isim olmadığı için küçük harfle başlıyor sözcükler– görmedim. At, sabahın erken saatlerinde kapayı –evin tek kapısı var, biliyorsun artıkaçıp çıkarıyor. Kilidi vücudunun hangi uzuvala çevirdiğini anlamadım. Dışarıya adımını attığı anda uyaniyorum her seferinde. Kuyruğunu sallayarak otoparktan uzaklaşıyor. Gecenin geç saatlerinde –çok geç saatlerinde– zile basıp uyandırıyor beni.

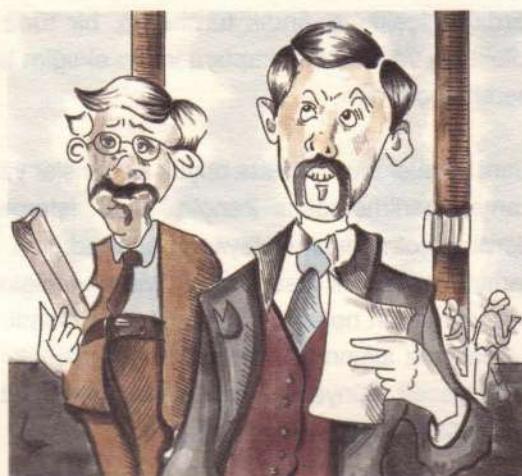
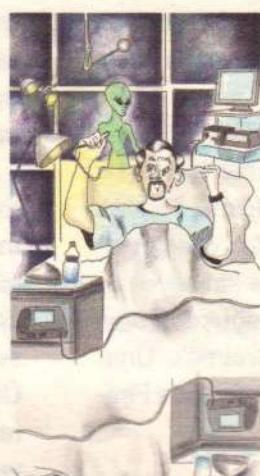
Nereye gidip nereden geldiğini çok merak ediyorum. Dışarı çıkmayı seven birisi değilim pek. O yüzden takip etmedim hiç. Evin ahır gibi kokuyor artık. Doğrusu pek şıkayetteçi değilim bundan. Ne bileyim işte, olması gereken buymuş gibi hissediyorum.

Sabahları erkenden kalkıp kilidi hangi uzungul aştığımı bilmeden çıkmıyorum evden. Dışarıya adımı attığım anda uyaniyor at. Kişnemesinden anlıyorum. Gecenin geç saatlerinde –çok geç saatlerinde– zile basıp uyandırıyorum onu. Sanırım at, artık pek dışarıya çıkmıyor.

Kovboy şapkaklı kadın bir sabah çıkışındı. Bu da son paragraf, zaten görüyorsun. Konukseverliği için banyodaki ata teşekkür etti. Kazığa bağlı ipi çözen zarif elliye başımı okşadı. Yelemi taradı parmaklarıyla. Ağızımın derin karanlığına baktı. Diğerime tık tık vurdu. Dilimi avcuna sürdü. Sırtıma bitti. Ağır değildi.

RİDVAN ÇANTA

Emre Polat

Saklanmakta olduğu dolap odanın uzak köşesinde olduğu için, konuşulanları tam anlamıyla duyamadı Rıdvan. Hararetli olduğu her halinden belli olan tartışmalardan tek seçenek olduğu, bir şeylerin yolunda gitmediğiydı. Birkaç dakika sonunda Birinci Sektör ajanı Rvhiy, yüzünde endişeli bir tavırla dolabın kapağını araladı: "Hemen İkinci Sektör'e gitmeliyiz, anlaşılan Rimmey'in ortağı karıştırmak için sana ihtiyacı kalma-mış." Arkasını dönerek bir yandan üstünü değiştirirken bir yandan da konuşmasını sürdürdü, "Birinci Sektör'e saldır-mäßig hazırlanıyor." Hazırlanmasını bitirdikten sonra yere portatif transfer ünitesini koydu. Eliyle Rıdvan'ı çağırarak, "Gidelim." dedi. Rıdvan, tüm iyi niyetle Dünya'yı da yok olmaya mahkûm edecek galaksiler arası bir savaşı engelleme-ye çalıştığını düşünürken, Başraporcu Rimmey tarafından kandırılmış vaziyetteydi. Bu olası savaşta az kalsın kendisinin de bir payı olacağını düşündükçe sinir seviyesi daha da arttı. En ufak fırsatla intikam alması gerektiğini kendisine tembihleyerek Rvhiy'in yanına adımını attı. Saniyeler sonra gözden kayboldular.

Vücut buldukları yer, İkinci Sektör'de Rıdvan'ın daha evvel görmediği bir bölgedeydi. Sıra sıra, tepeleme kolilerden anla-dığı kadarıyla depo benzeri bir alandaydılar. Kulağına uzaktan belli belirsiz konuşma sesleri geldi. Uzun zaman boyunca Ru-hi olarak bildiği Rvhiy'e döndü "Planımız nedir?" diye sordu bir yandan üstünü başını düzeltirken. Rvhiy geniş göbeğini kaşırken yüzünden vaziyetin ciddiyetini anlamak mümkün oluyordu. "Seri hareket etmeliyiz," eliyle hemen sağ taraflarındaki kapıyı göstererek "Şu yönden. Beni takip et, detayları yolda vereceğim," dedi. Başıyla onaylayan Rıdvan, Rvhiy'nin hemen arkasından takibe koyuldu. "Başraporcu kilit kişi, onu durdurabilsek savaş faaliyetlerinin önüne kolaylıkla geçebiliriz," dedi Rvhiy bir yandan yürülerken. "Ancak hedefimizin sadece bir kişi olması rehavete kapılmana sebep olmasın, Rimmey rakipsiz bilinen kurnazlığıyla tanınır." Can kulağıyla dinleyen Rıdvan inisiyatif alma konusunda hiç-

bir zaman başarılı olmamışsa da, bu defaki arzusuna kendisi de şaşırıldı: "Benim bir planım var..."

Bulundukları yerden ana kontrol odasını bulması çok zamanı-nı almadı. Bir haftalık idmanın ardından 'mekanik bağ' konu-sunda hayli ilerlemiştir, hatta birçok sektör yaşayanına göre güçlü olduğunun da farkındaydı. Şimdi bu yetisini aksiyona dökme zamanıydı. Kapıdan geçti ve hemen on metre kadar ilerisindeki insan topluluğunu fark etti. Başraporcu'nun da orada olacağını düşünerek ilerledi. Topluluktaki kişilerin hal ve hareketlerinden, önemli bir konunun ortasında olduklarını fark edebildi. Yanlarına varmasına yakın aradığı kişiyi gördü, Başraporcu Rimmey topluluğun merkezinde durmakta, çevresinde çember oluşturmuş kişilere bir şeyler anlatmaktadır. "Hey Rimmey!" tüm topluluk bir anda Rıdvan'a döndü. Şaşkınlığı yüzünden okunan Başraporcu, bu durumdan hızlıca sıyrılarak her zamanki ifadesiz bakışıyla, "Rıdvan Bey, sizi bu kadar çabuk görmeyi ummuyordum," dedi. Rıdvan elindeki çantayı gözleriyle işaret ederek, "Konuşmamız gerekenler var, istediğin bilgilere ulaştım," dedi ve ağır adımlarla Rim-mey'in kendisini takip etmesini umarak uzaklaşmaya başla-dı. Tereddütte kalmış gibi görünen Rimmey, çevresindekilere hemen doneceğini belirten bir şeyler mırıldandı ve Dünyalının arkasından yürümeye koyuldu. Heyecandan avuç içleri terli-yor, göğüs kafesindeki alan gitgide daralıormuş gibi hissed-i-yordu. Eğer ki planında bir pürüz çıkmazsa, başıra ya ulaşma-ları işten bile değildi. Rvhiy ile daha önceden planladıkları odaya girdi, elindeki çantayı odanın ortasında bulunan masa-ya yerleştirdi ve beklemeye koyuldu. Kapının hemen ardından adım sesleri duyulmaya başladığında, "Serinkanlı olmalı-yım." telkininde bulunmaktaydı kendisine. Başraporcu içeri girdi. Az önceki kısa süreli şaşkınlığından eser yoktu yüzün-de, tamamen eski ciddi tavrına bürünmüştü. Gözleriyle oda-nın içini etrafıca taradı, en sonunda bakişları Rıdvan'a odak-landı. "Evet Rıdvan Bey, fazla zamanımın olmadığını gör-müşsunuzdur. Hemen konuya geçelim isterim." Rıdvan sö-

ze girmek üzere ağızını açtı, ancak gözü masadaki çantaya kilitlenmiş olan Başraporcu'nun uyarı maiyetinde havaya kalkan eli onu susturdu. Çantayı incelemeye devam ederken konuşmasını sürdürdü. "Tahmin ediyorum ki, sizi gönderdiğim görevden başarıyla döndünüz ve bu çantanın içinde savaş planları var?" Masaya bir adım daha yaklaştı, elleriyle çanta ya uzandı ve kilidini açmaya koyuldu. "Ancak bilmenizi istem ki, sizi ele geçirmeniz için yolladığım planların böylesine küçük bir çantaya sığma ihtimalleri yok!" Çantanın içinden aldığı sözde planlara gelişigüzel baktı. Kafasını hafifçe arkaya doğru çevirip, ufak bir odaklanmayla az evvel girdiği kapayı açtı ve dışarıya doğru seslendi. Başraporcu'nun destek çagırdığını fark eden Rıdvan'ın gözleri büydü, hemen aynı şekilde kapıya odaklandı ve kapıyı kapattı var gücüyle. "Rvhay! Şimdi ortaya çıkışmanın tam zamanı!" Rvhay hemen yanlarındaki saklanmakta olduğu dolapta çıktı ve koşar adımlarla ilerleyerek Başraporcu'nun üzerine atladı. Birlikte yere yuvarlandılar. Rvhay ağır cüssesi sayesinde üstünlüğü ele geçirdi ve rakibinin kollarını arkasında birleştirerek onu etkisiz hale getirdi. Başraporcu'nun çagırdığı destek de gecikmemiş, gelenlerin hepsi kapalı kapının ardındaları. Mekanik bağıyla kapıyı kapalı tutmaya çalışan Rıdvan, kendi uyguladığı kuvvetin aksi yönüne kuvvet uygulayan en az beş kişiyi hissedebilmişti. Baş etmesi gereken beş kişi daha demekti bu. Eğer ki kapı açılırsa, bu ilk etapta onun, sonrasında da evi bildiği Dünya'nın sonu olacaktı. Harcadığı konsantrasyondan ötürü alnında terler birikmeye başlamıştı bile. Muhtemelen işlerinde ve mekanik bağ konusunda uzman bu beş kişinin gücünü bastırabilidine hayret etmişti. Aynı hayatı Başraporcu'yu tutmakta olan Rvhay'in gözlerinde de görmek mümkündü. Yaptıkları planda bu ekstra beş kişi yoktu, hatta sayı beşle de kalmaya caktı muhemelen. Plan yaparken sadece Başrapocu'yu hesaba katmışlardı, ancak durum şu anda çok farklı bir boyutundaydı.

"Lanet olsun sana Rvhay!" diye bağırdı Başraporcu kendisini tutmakta olan Birinci Sektör ajanına. "İçimde her zaman senin hain olduğuna dair bir his vardı, ama hiçbir zaman kanițlayamamıştım!" Mengene gibi sıkı kollardan kurtulmak için bir hamle daha yaptı ancak başarısız oldu. "Her neyse, artık önemi yok. Ne de olsa ikiniz de burada öleceksiniz ve sanki hiç var olmamışçasına kısa sürede unutulacaksınız." Sözünü bitirmesinin hemen ardından gözlerini sımsıkı kapadı, konsantrasyonunu artırmaya çalıştığı her halinden belli oluyordu. Birdenbire Rıdvan'ın kapalı tutmaya çalıştığı kapıda da dâhil, içinde bulundukları odanın duvarlarında delikler açılmasına başladı. Önce ufak ve ömensiz görünen bu delikler, kısa süre içinde büyüdüler. Dışarıda bekleyen destek kuvvetleri teker teker odaya doluşmaya başladı. İlk etapta bulunan üçü haricinde, içerisinde sekiz kişi daha vardı ve hepsi Rıdvan'ın etrafını

sardı. Kaçacak bir yerleri, ya da kurtuluş yolu görünmüyordu artık. Çevresindekiler çemberi daraltırken, Rıdvan İkinci Sektör'e ilk ayak bastığı günlerde ve görevi için ayrılmadan önceki bir hafta süresince aldığı, biraz da zorla, eğitimi düşündü. Bu eğitimim meyvelerini, birazdan deneyeceği şeyde toplamayı umuyordu. Daha da doğrusu, bundan başka şansı yoktu. Mekanik bağına yoğunlaştı. Ona söylenenin göre tüm sektör yapılanması bu bağ ile yakından ilişkiliydi. İlk başta çevresindeki gitgide daralmakta olan çemberdekiler afalladı ve hareketleri durdu. Daha sonra her biri birkaç metre geriye uçtu. Tam ayağa kalkmak üzereydiler ki, korkunç bir ışık patlamasından ötürü gözlerini örtmek zorunda kaldılar. Tekrar gözlerini açabildiklerinde, ne amirleri Başraporcu'dan, ne de Rıdvan'la Rvhay'den eser yoktu.

"Bizi buraya nasıl getirdin?" diye sordu Rvhay yerden kalkmaya çabalarken. Bir yandan da kollarını ovuşturuyordu. Hemen yanlarında yerde bayın yatmakta olan Başrapocu Rimmey'i fark etti, "Onu da getirmeyi başarmışsun!" Rıdvan da ne olduğundan tam olarak emin olmasa da, yapmaya çalıştığı şey bir önceki bulundukları sektörün aktarım odasına transfer olmalarını sağlamaktı. Görünen o ki başarılı da olmuştu. O günü takip eden ertesi gün, Başraporcu ile ilgili gerekli işlemler yapılmış, akabinde o ve sektörün çeşitli yerlerinde konuşlanmış ekibinin savaş çırıltılarının önüne geçilmişti.

"Biliyorsun Dünyalı, söylemem gereklidirini düşünüyorum," dedi Rıdvan'a Rvhay, onu Dünya'ya uğurlamak için yanında beklerken, "Burada kalabilir, yaşamını burada sürdürbilirsin. Yardımından ötürü liderlerimizin buna karşı çıkacağını sanmıyorum." Rıdvan bir yandan Rvhay'i dinliyor, bir yandan da Dünya'daki hayatını düşünüyordu. "Söylesene Rvhay," dedi Rıdvan, "Çalıştığım binayı hatırlıyorsun değil mi?" Rvhay başıyla onayladı. "Peki ya benim ofisimin bulunduğu bölge aklında mı?" Rvhay yine başıyla onayladı: "O binanın her ayrıntısı aklımda Dünyalı." Saatine bir baktı Rıdvan ve gülümşedi. "Beni müdürüm odasına aktarabilir misiniz?"

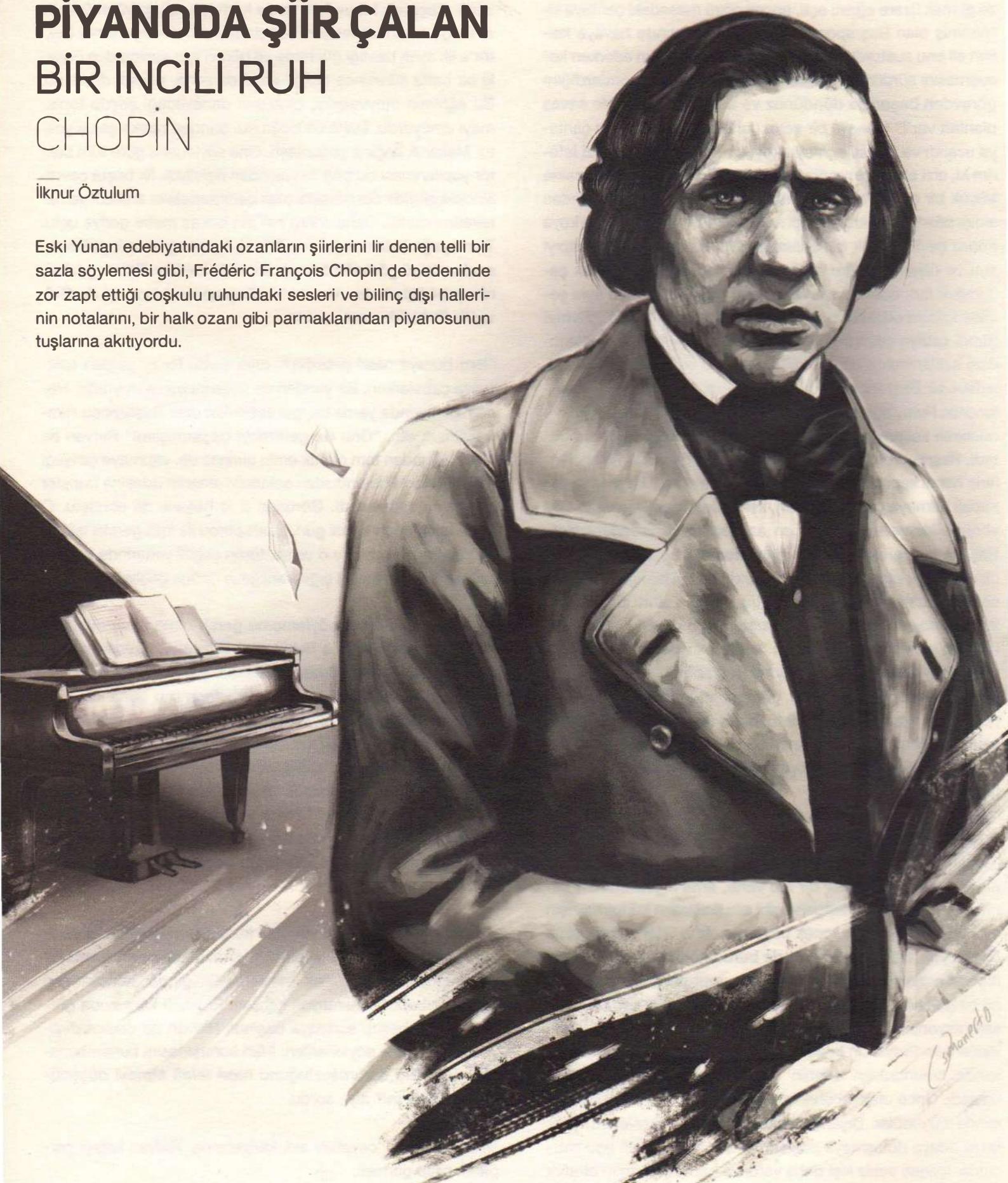
Rıdvan'ın müdüru İrfan, yönetim kuruluna nasıl daha iyi yaratabileceğinin planlarını yapmaktadırken; odasının ortasında bir ışık huzmesi belirdi. Işık etkisini yitirdiğinde, kendisinden günlerdir haber alınamayan çalışanı Rıdvan'ı karşısında göründü. Hemen hesap sormaya başladı, Rıdvan da usulca dinliyordu kendisine söylenenleri. İrfan konuşmasını tamamlamaya yakın, "Bu sorumsuzluğunu nasıl telafi etmeyi düşünüyorsun Rıdvan!" diye sordu.

"İstifa ederek," cevabını aldı karşılığında. Rıdvan kapıyı çarparak çıkıp gitmişti.

PIYANODA ŞİİR ÇALAN BİR İNCİLİ RUH CHOPIN

İlknur Öztulum

Eski Yunan edebiyatındaki ozanların şairlerini lir denen telli bir sazla söylemesi gibi, Frédéric François Chopin de bedeninde zor zapt ettiği coşkulu ruhundaki sesleri ve bilinç dışı hallerinin notalarını, bir halk ozanı gibi parmaklarından piyanosunun tuşlarına aktıyordu.

Eserlerinin insan ruhunda bıraktığı etki, çevirisinin birebir yapılamayacağı cümleler gibi olan Polonyalı vatansever Chopin, 19.yy'da yaşamış klasik batı müziği bestecisi ve virtüöz piyanisttir. 1 Mart 1810'da Fransız bir baba ve Polonyalı bir annenin evladı olarak dünyaya gözlerini açıyor. 39 yıllık kısacık ömrüne, yüzyıllar boyu dinlenecek piyano eserleri sağdırıp uzun ömrün değil, bereketli ömrün makbul olduğunu gösteriyor. Tıpkı satrançtaki taşlar gibi kullanıyor siyah beyaz tuşları ve ustalıkla mat ediyor dinleyicinin melodik tahminlerini. 6 yaşına kadar annecığının bilgisinden faydalanan müziğin ilk basamaklarına adım atmayı öğreniyor. Bach, Mozart ve Beethoven'in eserlerini inceledikçe kendini geliştirmeye başlıyor. Çok sonraları müziğe olan sevgisini, Polonya'ya olan sevgisiyle nasıl bir sarmal oluşturduğunu anladığımız, kendi içinde yetersiz görüp daha iyisini bulmak için ağladığı ama hep en başta aklına gelen melodilerde karar kıldığı harika bir müzik serüveni yaşıyor, yaşıyor.

Şiir gibidir Chopin'in melodileri. Coşkulu ve isyankâr ama sakin, minik minik dokunur insanın ruhuna. Yine de anlarsınız başkaldırınızı, derdini o naif dokunuşlarında. Sessiz birer haykırıştır tınıları ki bundandır kulak kesilmemiz dinlerken. Tane tane dökülür sanki inciler bir bulutun içinden. Sonrasında yaşalar dökülür o bulutlardan. Çünkü Rusya-Polonya arasında savaş başlamak üzereyken ömrünün yarısına gelmişti ve çok sevdiği Polonya'dan Fransa'ya gitmek zorunda kalmıştı, yanında onu seven köylülerin verdiği vatan toprağıyla dolu bir gümüş kupayı götürerek. O gümüş kupadaki toprak artık Yahya Kemal'in "Hayal Şehir" şiiri olmuştu sanki. Şekil almıştı özlemi o gümüş kupada. Romantizmin virtüözü ünlü bestekar Chopin'in yazgısı, Dante'nin hayali *Cennet*, *Cehennem* ve *Araf* üçlemesini anımsatır gibiydi. Ruhunun derinliklerine ilahi mesajlar gibi gelen bestelerini yaptığı piyanosu, Chopin için gizli bir "Cennet" idi. Rusya ile savaş halindeyken bıraktığı Polonya ise "Cehennem" oluyordu. Ve geride aldatan gençlik aşkı, ailesini, sevdiklerini bıraktığı Polonya'ya "Cehennem" olmak hiç yakışmıyordu. Ölümünden sonra kalbini taşıdığı yerde, yine Polonya'da bırakıyordu vasiyetinin provasını yaparcasına. Ve çok sonraları ise kalbinin Polonya'ya gömülmemesi vasiyetini bırakıyordu hayat sahnesinde geride kalanlara sufle verir gibi, "Yüreğim sizde ama duyguları olmadan atmiyor." der gibi.

Polonya'dan üzülerek gittiği Paris'te ünlü müzisyen Lizst'in tanıttığı yazar George Sand ile 1837-1847 arasında koca okyanustaki bir kayak misali sürdürdükleri aşk ise ailesiyle aşk arasında kaldığı için bu üçlemedeki "Araf" olacaktı. 24 Prelüdünün tamamına yakınınu bu Araf'ta kaldığı dönemde tamamlamıştı. George Sand dönemin en ünlü yazarlarından ve Chopin ne kadar aristokratsa George o kadar bohem bir

hayat anlayışına sahipti. Chopin bu dönemde Polonya ile arasındaki bağları hep zinde tutmak ister gibi 20 dolayında Polonezlerin formlarına yenilik katarak Polonya halk müziğine sivilsiz değer katmıştır. Öyle değerli bir müzik insanıdır ki dünyanın bütün ulusal sanatlarına temel olan ve teknik üzerinde gelişebilen uluslararası sanat faaliyetine yeni Türk müziğiyle katılan sanatçılarımızın yetişip olgunlaşmasında, Chopin'in ve Chopin ideolojisinin oynadığı rol büyütür. Koca bir başroldür. Chopin'i anlamak onun algısına dokunmak, zihinden bakmak onu çalmakla veya dinlemekle eş değer değildir. Ama Chopin'in zihnine yaklaşan değerli müzisyenler de var. Öyle ki hayatlarını tek bir sanatçının eserlerini seslendirmeye adamış 17-28 yaş arası gençlerin katıldığı Dünya'nın en prestijli yarışması olan Uluslararası Frederick Chopin Piyano Yarışması Varşova'da beş yılda bir düzenleniyor. İlk üç aşamada yarışmacılar nokturnler, etüdler, baladlar, valsler, polonezler, mazurkalar, sonatlar seslendirir. Finalde ise Chopin konçertolarından birisi seslendirilir. Bu yarışmayı kazanlar arasında olan Rus Yulianna Avdeeva, Koreli piyanist Seong-Jin Cho, İtalyan Maurizio Pollini, Polonyalı Krystian Zimerman dünyaca ünlü piyanistleri de dinlemenizi öneririm. Yazar George Sand'in, Polonyalı genç piyanist Frederic Chopin ile tanışmasının, ilişkilerinin beyaz perdeye aktarıldığı "Hiç Ummazken/Impromptu" (1991) filmi de Chopin'i anlama yolunda katkıda bulunacağını düşündüğüm bir filmdir. Chopin'i incelemek isteyenler için önerilerim arasında 1838-39'da kişinda George Sand'in eski eşinden olan çocukların da alarak Chopin ile yaptığı Mayurka seyahatini anlatığı *Mayorka'da Bir Kış* (1839) adlı roman da var. Hayatı yalancı bahar misali kısacık süren ve bir sürü insana ilham olan Chopin'in sağlığı adı geçen romanın Mayurka seyahatinde bozulur. Mayurka'nın soğuk ve yağmurlu kişi Chopin'in ruhu kadar hassaslaşmış olan bedenini ağırlaştırır, tüberküloza yakalanır. İkili ayrıldıktan sonra Chopin bir İngiltere turnesinin bitiminde 1848 yılında Paris'e döner ve burada aynı yıl vefat eder kalbini Polonya'da bırakarak. Vasiyetinde, cenazesinde kendi bestelediği Marche Funébre-Cenaze Marşı'nın (2.Piyano Sonatı-3.Bölüm) değil Mozart'ın Requiem'inin çalınmasını ister. Chopin'in mezarı Paris'te Pére-Lachaise Mezarlığı'ndadır.

İnsanlık var olduğu sürece unutulmayacak 55 Mazurka, 24 prelûd, 27 etüd, 19 nokturn, 13 polonez, 4 balad ve 4 scherzo besteleri ise yaşayacaktır. Bunlar içinde en iyi eserleri olarak *Etude Revolutionnaire (Devrimci Etüd)*, *Fantasie Impromptus*, *Nocturne No.20* ve *Cenaze Marşı (2. Piyano Sonatı)* ön de gelir. Yaşamı bir kumrunun bakışından hissedebilmek, ona yağmur damlası içinden bakabilmek isteyenlerden seniz yapılacıklar listenize Chopin'i tanımayı ve dinlemeyi de eklemeyi unutmayın derim. Kalbinizin şefliğindedir, kulağınızdan bu zevki esirgemeyin. Sevgiyle kalın.

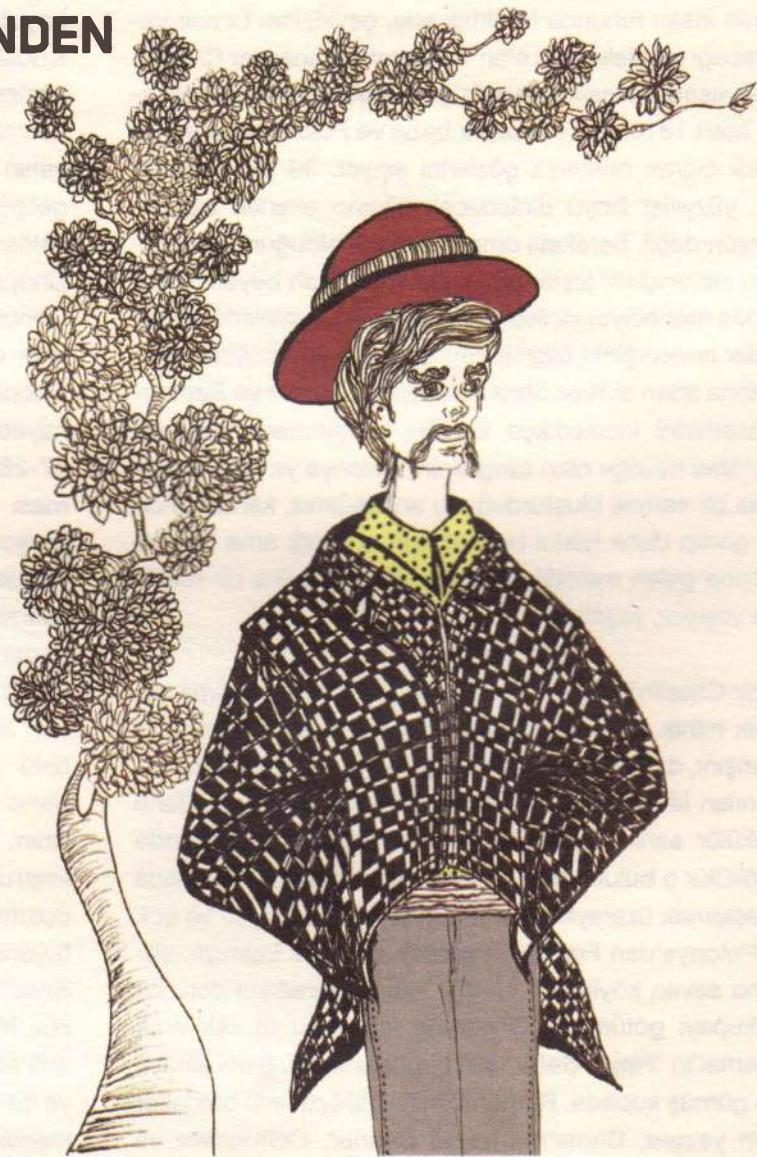
YÜZYILLIK YALNIZLIK ÜZERİNDEN

DÜNYA TARİHİNİ OKUMAK

Alaattin Cem Özdemir

"Yüzyıllık Yalnızlık'ı yazmaya başladığında, çocukluğumda beni etkilemiş olan her şeyi edebiyat aracılığıyla aktarabileceğim bir yol bulmak istiyordum. Çok kasvetli kocaman bir evde, toprak yiyen bir kız kardeş, geleceği sezen bir büyukanne ve mutlulukla çılgınlık arasında aynı gözetmeyen, adlan bir örnek, bir yığın hisim akraba arasında geçen çocukluk günlerimi sansal bir dille ardında bırakmaktı amacım. Yüzyıllık Yalnızlık'ı iki yıldan daha kısa bir sürede yazdım, ama yazı makinemin başına oturmadan önce bu kitap hakkında düşünmek on beş, on altı yılımı aldı. Büyükanım, en acımasız şeyler, kılını bile kıpırdatmadan, sanki yalnızca gördüğü olağan şeylemiş gibi anlatırdı bana. Anlattığı öyküler bu kadar değerli kılan şeyin, onun duygusuz tavrı ve imgelemelerindeki zenginlik olduğunu kavradım. Yüzyıllık Yalnızlık'ı büyükanımın işte bu yöntemini kullanarak yazdım. Bu romanı dikkat ve keyifle okuyan, hiç şaşırmayan sıradan insanları tanıdım. Şaşımadılar, çünkü ben onlara hayatlarında yeni olan bir şey anlatmamıştım, kitabımda gerçeliği dayanmayan tek bir cümle bulunmaz."

GABRIEL GARCIA MARQUEZ

BUENDIA AİLESİNİN VE MACONDO ŞEHRİNİN GELİŞİMİNİN İNSANLIK TARİHİYLE PARALEL YÖNLERİ

Gabriel Garcia Marquez'in başyapıtı *Yüzyıllık Yalnızlık*, 1967 senesinde yayımılandığında edebiyat takipçileri arasında büyük bir hayranlığa yol açmıştır. Eserin epiğğini, fantastik öğeler barındırmasını, betimlemelerini ve anlatılan olayların -fantastik öğelerle süslense de- oldukça gerçekçi durması gibi özelliklerini, bu büyük hayranlığın oluşmasındaki ilk evreler olarak görebilmek mümkündür.

Bu başyapıtı okuduğumda geçirdiğim çeşitli düşüncelerinin ilkini bana yukarıda bahsettiğim özellikler yaşamıştı. Bir hafta geçtiğinde eser

hâlâ aklımdaydı fakat ilkine göre daha derin düşünürebiliyordum. Daha sonraki evre ise bakış açımın, derin düşüncelerim içerisinde ağaç dalları misali yayılıarak çeşitli yönlere dağılmasıyla devam etti. Ben sizlere yazım içerisinde bu evreden sesleneceğim.

Basit bir anlatımla; kitap, Buendia ailesinin nesiller boyu çektileri sıkıntıları, gördükleri değişimleri bir şehir etrafında döndürerek okura sunmayı amaçlamaktadır. Özellikle, ailenin gelişimi ile iç içe değerlendireceksek; Macondo'nun uğradığı değişimlerin bir kısmı insanlık tarihiyle paralel olarak gitmektedir. Aynı zamanda Buendia ailesinden çıkan kişiler de belli tarihi kişilikleri oluşturmada da oldukça keskin çizgilerle tarihin atlama taşını oluşturan bazı sınıfları temsil etmektedir. Makalemizin temel konusunu da Gabriel Garcia Marquez'in bu küçük dünyada anlattığı fakat bütün insanlık tarihiyle benzerliği olan yönleri oluşturacaktır. Şimdi; Alaeddin Şenel'in *Kemirgenlerden Sömürge'lere İnsanlık Tarihi* kitabı da göz önünde bulundurarak kısa bir biçimde insanlığın ve şehirlerin gelişiminin izlediği yolu, *Yüzyıllık Yalnızlık'ın* içerisinde gördüğüm benzer

yöneriyle sunmak istiyorum. İnsanlar vakti evvelde avcılık, toplayıcılık yaparak yaşamını sürdürmekteydi. Bu hazır yaşayış onları yerleşik bir medeniyetten ziyade göçeve bir medeniyete yönlendirdi ve bir süre hayatlarını böyle devam ettirdiler. Akabinde gerek bu hayatın tehlikeyle dolu olması, gerekse buzulların erimesiyle beraber gelişen yeni imkânlar (toprak ürün yetiştirmek en büyük örnek olarak verilebilir) insanların bir kısmının bu göçeve medeniyetten ayrılarak, nehir kenarlarına yerleşik bir medeniyet kurmasıyla, bu periyot, göçeve medeniyetten ayrılan insanlar için son bulmuş ve gittikleri yerde farklı bir yaşayış tarzı benimsemişlerdir. Bu yaşam "şehir" kavramının da insanın hayatına girmesine yol açmıştır. Buendia ailesinin ilk fertleri Jose Arcadio Buendia ve Ursula'nın Macondo'ya ulaşması ve yeni bir yaşam tarzına geçiş sağlanması da aslında diğer yerde Jose Arcadio Buendia'nın Prudencio Aguilar'ı mızrakla öldürmesi sonrasında bu kişinin ruhunun Buendialar'a musallat olması sonucu olmuştur. Prudencio'nun ruhunun Buendialar'a musallat olması onların tipki yukarıda bahsettiğim avcılık-toplayıcılık ile uğraşan ilke insanların yaptığı gibi, korkmalarına ve yeni bir yaşam tarzına yelken açmalarına yol açmıştır. Bu olay Macondo'nun kurulmasıyla sonuçlanmıştır.

Yerleşik kültüre geçilmesinin akabinde insanlar tarım yapmaya başlamıştır. Tarım insanlarda sadece bir beslenme şekli ifade etmemiştir. Yola çıkış böyle olsa da artı-ürünün oluşması insanların içerisinde elinde artı ürünü bulunduranın ön planamasına sebep olmuştur. Tarım ürünlerinin oluşmasında yağmurun etkisi, yağmurun ne zaman yağacağının bilinmesinin de sadece astronomiyle ilgilenen kişiler tarafından bilinmesi ve bu kişilerin bu özelliklerini ilahi bir varlıktan aldığı düşünmesi ön plana çıkan kişilerin ilk halkasını yani din adamlarını meydana getirmiştir. Din adamları yaptırdıkları tapınaklarda tahillarını biriktirerek insanlar üzerinde hakimiyet sağlayan ilk sosyal sınıf olmuştur.

Manidardır ki; Gabriel Garcia Marquez zihninde Macondo'yu oluştururken, oraya dışarıdan gelen ilk meslek grubunu da din adamları olarak belirlemiştir. Macondo'ya bir papazın (Peder Nicador) gelmesiyle birlikte sosyal yaşıntı da bir değişiklik olmuştur. Peder Nicador'un gelmesinden kısa bir süre sonra, onun devlet kademesindeki bir yansımışi olan muhafazakâr vali Moscote de gelmiştir. Aynı anda Macondo'da olan bu iki ismin karakterlerini bir birleşime tabi tutarsak karşımıza yukarıda bahsettiğim, yöneten din adamları sınıfı çıkar. İnsanlık din adamlarının akabinde, yeni bir sınıfla tanışmıştır. Din adamları, elindeki artı-ürünlerin bazı gruplar tarafından alınmasıyla kendisini koruyacak bir grup aramaya koymulmuştur. Bu grup mükafat olarak diğer halktan fazla tâhil alacaktır. Askerler sınıfı böylece ortaya çıkmış oldu. Bunu izleyen tarihsel süreçte askerler bir koruma vasfından ziyade din adamlarının da üstüne geçen bir hakimiyet sembolü olmaya başlardır. Aynı zamanda asker sınıfının çevre tapınaklarda da ortaya çıkması, iki taraf çıkarlarının ters düşüğü zamanlarda da kuşkusuz çatışmayı getirdi.

Macondo'da bu olayın yansımıası da şu şekilde olmuştur ve tipki insanlık tarihinde olduğu gibi Macondo'nun bütün karanlık çağına yansımıştır. Bölgede Macondo'yu dışarıdan sömürrür görülen muhafazakârlar kesimi (Peder Nicador ve Vali Moscote'nin akabinde ortaya çıkan) Macondo'nun dışında olduğu gibi burada da bir karşı tepkiyle karşılaşmıştır. Bu karşı tepki liberaller adıyla kitapta yansıtılmıştır. Liberallerin Macondo Şubesi olarak niteleyebileceğimiz temel karakter ise Albay Aureliano Buendia (Jose Arcadio Buendia'nın ikinci oğlu)'dır. Albay Aureliano Buendia tipki insanlık tarihinde asker sınıfının çıkıştı gibi "bir şeyi" korumak adına ortaya çıkmıştır.

fakat daha sonradan çeşitli vasıflara sahip olmuştur. Koruma içgüdüsüyle kariyerine başlamış, daha sonradan bir koruma hareketi öncüsü olmuş, daha sonradan bir lider olmuş en sonunda ise devrilmiştir. İnsanlık tarihi sürecinde asker kökenli kralların yaşadığı akibetlerin birçoğu Albay Aureliano Buendia'nın yaşadıklarında toplanmıştır. Asker sınıfının oluşmasının yarattığı çatışmalar kuşkusuz belli tarafların güçlenmesine neden olmuştur. Güçlenen taraflar tek tahil kaynağıyla yetinemeyip diğer tahil kaynaklarına yönelmiş ve böylece şehirler silsilesinin oluşturduğu imparatorluklar meydana gelmiştir. İmpatorlukların olmasının olumlu ve olumsuz sonuçları olmuştur. Bu birimleri yöneten imparatorlar ilk etapta asker ve din adamları arasındaki çıkar çatışmasından dolayı iki taraf arasından belirlenmiştir. İmpatorlukların meydana gelmesi aynı zamanda bu bölgelere büyük göçlerin olmasına neden olmuştur. İmpatorlukların aldığı bu göçler uzun süre devam etmiştir. Çokunlukla bu imparatorlukların yıkılmasında bu göçler büyük etkendir. Macondo ise, yavaş yavaş büyümeye ve dünyaya açılmaya başladığı sıralarda, Jose Arcadio (Jose Arcadio Buendia'nın ilk oğlu) bir çingene kafesiyle beraber kaçmıştır. Bu kaçış akabinde onu aramaya giden Ursula oğlunu bulamamıştır fakat bir anda büyük bir Kızılderili kabilesiyle Macondo'ya gelmiştir. Bu olay Macondo'nun aldığı ilk göç olayı olmuştur. Bu göçün akabinde kent gerek büyüyen cazibe gerekse savaşlar yüzünden uzun süre göç almaya devam etmiştir.

Bu göçler ilk etapta Macondo'nun yeni çağını yaşatmıştır diyebiliriz. Bu yeni çağ'a Buendia ailesi doğrudan dâhil olmuştur. Çünkü yeni çağ'a yön veren kimliklerin her birisi onların bünyesi altında toplanmıştır. Buendia ailesinden "yönetici, asker, ihtilacı, papaz, müzisyen, kaşif" gibi sıfatları olan insanlar mevcuttur. Fakat Macondo'nun yeni çağ'da adlandırdığımız bu süreç bittiğinde yukarıdaki kişilerin sıfatları da doğrudan değişmiştir. Bu da Macondo'nun gerekliliklerinin değişmesiyle alakalı olmuştur. Aslında bu değişimi de dünya tarihiyle paralel görebilmemiz mümkündür. Dünyada siyasi süreç değişmiş, bu da değişmeden evvel ki kavramları eski-leştirmiştir.

Macondo, Albay Aureliano Buendia'nın 17 oğlundan birisi olan Aureliano Rosaria'nın bölgeye tren yolu getirtmesiyle Macondo siyasi sürecinin değişmesini de başlatmıştır. Bu değişim süreci tren yolunun akabinde bölgeye gelen turist akınıyla başlamış ve gelen İngiliz turistlerden birisi buranın muzlarını çok sevmiştir. Bu olaydan sonra Macondo'da bir muz şirketi kurulmuştur ve kontrol muz şirketine geçmiştir. Ben bu olayı dünyadaki Sanayi Devrimi'nin Macondo'ya yansması olarak görüyorum. Macondo'da fabrikanın kurulması, muhafazakâr olsun, ihtilacı olsun hepsinin eski birer kahraman olarak anıl-

masına sebep olmuştur. Yönetici sınıflar, şirketin direktiflerinde hareket etmiştir. Papazlar siyasi üstünlüklerini yitirerek geri çekilmiştir. Kaşifler serseri olarak anılmaya başlanmıştır. Yeni çıkan ihtilal hareketleri düzeni bozmaya yönelik hareketler olarak görülmüş ve bu kimseler komünist olarak adlandırılmıştır. Hatta bu grplardan birisi muz şirketi önünde eylem yaparken, askerler tarafından öldürülerek trenle bir yere atılmıştır. Bu saldırıldan tek kurtulan isim Jose Arcadio (Jose Arcadio Buendia'nın torunun torunu) olmuştur.

Bu göçler Macondo'ya önce görünür fayda sağlaza da daha sonradan Macondo'nun yıkılması ve yozlaşmasına neden olmuştur. Bu göçlerin son halkası olan muz şirketi göçleri bittiğinde Macondo'nun cazibe merkezliği de son bulmuş ve Macondo göç alan yerden göç veren bir yer haline dönüşmüştür. Macondo'nun bu göç verisi kitapta Aureliano (Jose Arcadio Buendia'nın torunun torunun oğlu)'nun kütüphane arkadaşlarının teker teker oradan ayrılması olayıyla sunulmuştur. Zaten bu olayın akabinde Aureliano ve Amaranta Ursula'nın tek başına evde kalması şehrin yalnızlığını da yapılan bir göndermedir. Ben bu olayı tarihte geç antikçağda polis tipi kentlerin terkedilip şehirlerin kurulmasına oldukça benzetmişimdir. Amaranta Ursula'nın ölümü ve Aureliano'dan olan çocuğunun karınca kolonisi tarafından yenilmesi Buendia ailesinin bitmesine, aynı zamanda Macondo'nun da bitmesine yol açmıştır. Sonuç olarak; Macondo bölgesinde değişimlerde her zaman adı bulunan Buendia ailesi üyeleri her gelecek nesilde şehirle paralel olarak değişimlere uğramıştır. Aile bireylerinin gidişatını biraz Darwin kuralına benzetebilmemiz de mümkündür. Tek farkı evrim aşamalarında Darwin'in son olarak bahsettiği günümüz insanın ötesinde bir insan figürünün de Gabriel Garcia Marquez tarafından sorgulanmasıdır. Bu tabloda kalan figür (Aureliano) medeniyeti geliştirecek fırsatlara sahip olamadığı için neslinin tükenmesi karşısında da çaresiz kalmıştır. Bir nevi doğal koşullara uyum sağlayamamıştır. Kitabın özellikle bu kısmı bir tarihi paralellikten çok geleceğe dair bir kehanetin Marquez tarafından işlenmesi olarak görülmeliidir.

Şehir ve insan iç içe bir yapıda sergilenmiştir. Medeniyeti insan geliştirmiştir, insanı medeniyet değiştirmiştir. Ve yine insanın bitisi medeniyetin, medeniyetin bitisi de insanın bitisi anlamına gelecektir.

Kitabın son cümlesi de bu bitişin doğurduğu sonucu bizlere sunar. Sizi o cümleyi okumak için bırakıyorum ve yazımı burada noktalıyorum.

"Çünkü yüzyıllık yalnızlığa mahkûm edilen soyların,
yeryüzünde ikinci bir deney fırsatları olmazdı."

YÜZYILLIK YALNIZLIK

SEN YİNE BİR DÜŞ GÖRDÜN NERİMAN

Nihan Özkoçak

**İstediğin kadar kabullenme,
sen de herkes gibi yalnızdın
Neriman.**

İstediğin kadar kabullenme, sen de herkes gibi yalnızdın Neriman. Kendine bir düş yaratırsın, sonra dünyadaki en kötü şey olur. Zehirli bir sarımsaklıtan çiçek açmasını dilersin hep. Sen yine bir düş gördün Neriman. Hava ne güzeldi gitmen gerektiğinde. Yüzüne çarpan o esintiyi sevemezsın bir daha. Kalk şimdi at üstündeki kırgınlıkları, yapabilirsen.

Cebinde en son gittiğiniz sinema biletini bulduñ bir keresinde. Akının içi sızladı. Dönüp annene sordun. "Yine gelsen dünyaya, babamla evlenir miydin?", "Evlenmezdim," dedi annen. "Nasıl biriyle evlenirdin?", "Evlenmezdim," dedi annen. GÜVENDİĞİN SON SEVGİ DE YOK OLDU İÇİNDE.

Arabalar bir bir geçti yanından. İnsanlar geçti, insan dolu otobüsler. O geçti. Sen dedeni düşünüyordun o sırada. "Ben büyüyünce kızıl derili olacağım." dediğin günden beri renkli tüyler getirip durmuştu sana. Saçlarına takıp hepsini, bağıra çağırı dans ettiğinde çocuğunuñ en güzel düşünü gerçekleştiren adam yanı başındaydı sanki. Keşke her düş kaybolduñda zihinde oluşan boşluklardan da bahsetseydi. O zaman belki o tüylerden bir düş kapanı yapardın kendine. Kapana takılan tüm kötüler gün doğduğunda yok olurdu. Sen onu hiç tanımadığın olurdun.

Bir tren düdüğü duydun zihninde. Babanın elini tutuyordun. Rayların iç gıcırdatan sesi kulaklarında çınladı. Öptü seni alnından. "Üzülmek yok. Sen beni özlemeden ben geleceğim," dedi. Acımasız, kısa ve yoksul bir terk edilişti. Bundan

sonra sevdığın kimsenin gitmesine izin vermeyecektin. Hiçbir çerçeveye çıkmayacaktı asılı durduñ duvardan. Böylece fotoğrafları, duvarda bıraktıkları izlerinden hatırlamaya çalışmaya caktın. Sen o gün bir karar verdiğinde Neriman, annen limon çekirdekleri diktı saksıya. Hayat devam etti.

İçerideydi. Ona baktın sezdirmeden. Sana yüklediği tereddütleri görmemişti. Üst üste neleri dizmişin öyle? "Merak etme," demiştin, "Bunları aklımın çekmecelerine koyacağım. Her birini kilitleyeceğim sonra." Anahtarını cebine koydun. "İstediğimde açacağım çekmeceleri," demiştin. Ona bakmıştım sezdirmeden. İçerideydi. Seninle kalsın diye içinde tuttuñun her şey birikmişti asında. Sakince durmuştuñ balkonda. "Daha zamanı değil. Bekle. Daha değil." O zehrini akitiþordu bedenine, sen her gün su veriyordun yeþerip büyüsün diye. Defalarca unutmayı seçtiğin bir düşün içinde bir defa daha onu istedigin için kim lanetleyebilirdi seni, senden başka?

Bir gün oldu ve senin gitmeni istedii. O sırada annen evinde oturmuş ikinci çayını yudumluyordu, kedin yatağında güzel bir uykuyadı, alt katta oturan yaþlı kadın çiçeklere su veriyordu. Tahtaları eskimiş, kapısı gıcırdayan evin yerlerinde iz bırakmıştı tekerlekli bavulun. Meşeler, karaçamlar ve ardıçlar teker teker yok oldu. İndiğin asfaltlı yol yavaşça çatırdadı. Arkana baktın. Binalar kayboldu. Senin limon çekirdeği dikecek gücün hiçbir zaman olmadı Neriman. Kargaların omuzlarına konuşunu seyrettin. Sonra dünyadaki en kötü şey oldu. Bir sonraki düşü yaratana kadar bu düşten de uyandın.

LANET OLSUN, NE MUazzam SEY SENİ SEVMEK!
SEN BENİM ASKIM, SEN BENİM KIZIM,
SEN BENİM YOLDASIM,
SEN BENİM KÜÇÜK ANNEMSEN..

Nayir

Bayan Birg
Selimiye apartmanı N°25
Vato konagi adresi.
1961

radiyoda dinledim: —
İh olsın. Hocalarım
az öğrendiğüm bocar
bir hıyle zanneden
mal gencliğimde
olsa. Telgraf sehpası
fı soy ne garip biri
in ölü münber
ekme bildirmek
adresine yok.
sabah ast. Gündük
uyacağım. Kaparı
kolu ağızına
çigle senaryo
olacak ol-
maz işte
eşis değil,
ütmenek
İste. İste
sendes.
Pek çok

İste çok önemsemem
olsa, sevdigini, unandığını da
ade olsa yadınıza: Olimpol
beter. İste böyle, ömrüm sonu
nibeykt bulacaktır. Rahmet
Keseli Furanıyaşem album. Kara
KTC

Seni düşünmek güzel sey
ümitli sey
dünyanın en güzel sesinden
en güzel şarkıyı dinlemek gibi bir sey.
Fakat artık ümit yetmiyor bana,
ben artık şarkı dinlemek değil
şarkı söylemek istiyorum...

Nâzım Hikmet Ran
Seni Düşünmek

POSTMODERN DON KİŞOT: KAPTAN FANTASTİK

Zühere Canay Güven • Mehmet Emin Satır

**“Dünyadasın.
Bunun tedavisi yok.”**

Samuel Beckett

Matt Ross'un yönettiği, başrollerinde Viggo Mortensen ve Frank Langella gibi isimlerin bulunduğu *Kaptan Fantastik* (2016) filmi, Ben Cash'in, 6 çocuğu ile birlikte medeniyetten izole yaşamalarını konu almaktadır. Bu filmde, ebeveynlik ve medeniyetleşmenin en temelde ne olduğu/he olmadığı sorgulanmaktadır. Ben ve ailesi, kendi doğrularını yaratıp kapitalist yaşam biçimine sırtlarını dönerler ve kendilerine ait bir dünya yaratırlar. Adeta modern yaşama bir savaş ilanı olan bu hayat bizlere yel değirmeniyle savaşan Don Kişot'u anımsatır. Yاردımcısı Sancho Panza ile yel değirmenlerine savaş açarak Don Kişot, nasıl ki burjuvaziye kafa tutuyorduysa *Kaptan Fantastik* filmindeki Ben ve ailesi tüketim toplumunun öğreticilerine karşı olarak farklı bir hayat da mümkünür ütopyası ile hareket etmektedir. Bu bağlamda, Ben çocukların egemen sistemin eğitiminden ayrı tutar ve tamamen farklı bir eğitim ile yetiştirecektir. Ancak eşi Leslie'nin ani ölümünün ardından Ben'in bütün düzeni yerle bir olur ve cenaze işlemleri sonrasında eşinin vasiyeti üzerine cenazenin yakılması için modern dünyaya dâhil olmak zorunda kalır ve böylece filmin temel çatışması başlar. Leslie'nin ölümü ailede bir krize yol açar ve aile içi rollerde savrulmalar görülür. Tıpkı ekonomik sistemlerdeki krizler sonrasında toplumsal çalkantıların meydana gelmesi gibi Ben'in çocuklar arasında da otoriteye başkaldırı başlar ve mevcut düzen sorgulanır. Ben'in bu kriz anında, kurmuş olduğu gerçeklik, bir anlamda ütopyası yıkıma uğrar. Dış dünya ile olan etkileşimsizlik hali, birtakım zorunluluklar sonucunda yerini sınırlı da olsa iletişim bırakmaktadır. Alışık oldukları dünyadan ve düzenden tamamen farklı bu hayat biçimini ile sorgulamalar başlar.

Bu film net bir şekilde kapitalizm eleştirisi yapmaktadır ve ko-

münist bir yaşamın insanı insan yapacak yegane şey olduğunu ileri sürmektedir. Marksizm'de, sınıfı toplumdaki insanın temel özelliği yabancılılaşmasıdır. Sınıflı toplumun yıkılması ise insanlığın özgürlüğünün tam olarak gerçekleştirilmesi demektir. Özel mülkiyetin zamanla ortadan kalkmasıyla üretim araçları topluma ait olacak ve herkesin hoşuna giden faaliyet dâlinda kendini geliştireceği, sabahleyin avlanmak, öğleden sonra balık tutmak, akşam hayvan yetiştirciliği yapmak, yemekten sonra elektri yapacağı bir sınıfız toplum oluşacaktır. Fakat bugün böyle bir toplum ne kadar imkânlıdır? Veya başka bir ifadeyle ne kadar sürdürülebilirdir? Bu noktada filmde Ben ve ailesinin kurduğu bu izole hayatın getirdiği zorlukların vurgulandığı ifade edilebilir. Bu noktada özellikle aile meselesinin üzerinde durmakta fayda var. Aileler devletlerin küçük birer yansımıası olarak okunmalıdır. Ben ve ailesi alternatif yaşamları ile medeniyete meydan okuyan apayı bir siyasi yaşamı temsil ederken, daha büyük bir resme adapte olamakta, bir anlamda dış dünyaya iletişimde geçmeyerek yaşadıkları hayat teoride kalmaktadır. Çünkü örgütlenmek yalnızca aile içerisinde filizlenecek bir olgu değildir. Bu örgütlenme daha büyük çapta, işçi sınıfının ayaklanması ile farklı bir siyasa taşınabilir. Ben ve ailesinin yaşamı bu boyutta yalnızca alternatif bir yaşam biçimini olarak kalmaktadır.

Teori ve pratik vurgusu bu çerçevede filmde dikkat çeken önemli bir meseledir. Leslie'nin annesine yazdığı mektupta: "Harika çocuklar yetiştiriyoruz, bu hayatımızla yalnızca düşünmüyor harekete de geçmiş oluyoruz." vurgusu filmde gerçekten geçerli midir? Öncelikle şunu hatırlamakta fayda var, Marx: "Filozoflar dünyayı yalnızca çeşitli biçimlerde yo-

rumlamışlardır; oysa sorun onu değiştirmektir." demektedir. Fakat Ben ve ailesinin dünyayı değiştirdiği iddia edilebilir mi? Zaten filmin sonunda da bir şekilde modern yaşama adapte olmaktadır. Bu noktada önemli olanın sistemin dışına çıkmak değil, sistemin çarklarını değiştirmek olduğu ifade edilebilir.

Düger bir yandan filmde ısrarla üzerinde durulan eğitim ve medeniyet meselesi birkaç kanaldan aktarılmaktadır. Ben ve ailesi avcılık ile hayatlarını sürdürürken, modern dünyada paketlerde satılan tavuklar ve etler vardır. Bu paketlerde satılan ürünler, hatta işlenmiş ürünler masum mudur? Giderek daha fazla yabancılşarak ve daha az düşündüğümüz dünya, "Yemek masasındaki tavukları siz mi avladınız?" sorusuya ortaya konulmaktadır. Burada mesaj: Daha vahşi olan gereksiz tüketimdir, avlanmak değildir.

Ben'in hayatı geçirmeye çalıştığı ve çocuklarına öğrettiği etik anlayışı, bir noktada anarşist ahlak anlayışını yansımaktadır. Anarşist etik anlayışının temelini oluşturan, bir insanın etik duygularının kendisi tarafından geliştirilmesi gerekliliği, Ben'in yaşamında somutlaşmaktadır. Toplumsal ve Viktoryen etiğin reddi kısa vadede Ben ve ailesine geniş bir hareket alanı sağlasa da aile için kriz dönemlerinde mevcut durumu korumak pek mümkün gözükmemektedir. Günümüz kapitalist dünyasında, tamimile farklılaşmak ve toplumsalın dışında kalmak mümkün gözükmektedir. *Kaptan Fantastik* filmi de bir noktada bu sorgulamayı yapmaktadır. Öğretilen ve genel kabul görmüş yaşam şekli mutlak mıdır? Weber'in tabiriyle: "Bu demir kafesten çıkış yok mudur?"

Kaptan Fantastik, filmnin bütününe bakıldığından Ben ve ailesinin kurmuş olduğu alternatif yaşamın görece başarısızlığı, içerisinde pasifizm imgeleri de barındırmaktadır ancak böyle bir karşı çıkışın denemeye değer olduğu da kabul edilmelidir. Madalyonun iki yönüne de bakıldığından, Ben ve ailesinin karşı çıkışı ve alternatif bir yaşamı sürdürme çabalan romanist ütopyaları anımsatırken, yüzleşmiş oldukları gerçeklik ve ütopyalarının yıkımı akıllara Bertolt Brecht'in "Kurtuluş yok tek başına ya hep beraber ya hiçbiriz." sözünü getirmektedir. Sistemin bütünüyle, etkili bir niceliksel bütünlük kumadan savasmaya kalkışmak bir bakıma Don Kişorluk'tan öteye gidememek demektir. Ben ve ailesinin içine düşmüş olduğu durum da film geneline bakıldığından bunun altını çizmektedir.

Tüketen, çarkların arasında un ufak eden kapitalist dönemin dayattığı değerler sistemiyle mücadele etmenin yolu, yukarıda da belirtmiş olduğu üzere etkili bir örgütlenmeden geçmektedir. Nihayetinde insan toplumsal bir varlıktır ve toplumsal alana dair değişimler örgütsel eylemleri gerektirmektedir. Ben ve ailesinin durumu bu noktada toplumdan gönüllü izo-

lasyon olarak nitelendirilebilir. Ancak bu izolasyon, beraberinde toplumsal atomize etmek tehlikesini de getirmektedir. Atomize olan bireyler, yalnızlığa ve eylemsizliğe daha fazla yönelenekleri için egemen düzen, kendisini rahatlıkla yeniden üretebilecektir. Nihayetinde kapitalist sistem, farklılaşan, marjinalleşen öğeleri de kendi çıkarları doğrultusunda kullanabilecek bir yapıya sahiptir.

68 kuşağı hareketleri ve "Çiçek Çocuklar" döneminde sisteme bir başkaldırı olarak görülen yırtılmış jean pantolonlar giymek, günümüzde kapitalist bir moda formu olarak yerleşmiş olup sistemin bir bileşeni haline gelmiştir. Dolayısıyla hakim düzenle mücadele ederken marjinalşip istenilmeyen "öteki" olmamak adına örgütlü bir toplumsal koalisyon ciddi derecede önem arz etmektedir. Ben ve ailesinin durumuna tekrar dönecek olursak, mevcut egemen düzene girişilen bu tarz bir mücadele, pasifizmin ve düzene teslimiyetin de bir noktada önünü açmaktadır. Böyle bir tavır ise kapitalist yaşamın "sen biricik ve özelsin", "farklısun" dayatmasını hatırlatır. Zira bireyselleşmek demek yalıtılmış, kabuklarına çekilmiş insanlar demektir. Daha büyük bir örgütlenmenin önündeki en temel engellerden birisi olan bu düşünce Ben ve ailesinin farklılıklarını/sisteme meydan okuma biçimlerini yükselmemeleri arkasındaki benmerkezci düşüncenin ayak sesleri olarak okunabilir.

Ben ve ailesinin yaşamının Don Kişot'la olan ilişkisine tekrar baktığımızda teorik bilginin pratik alandaki ifası meselesi ortaya çıkmaktadır. Don Kişot da şövalyeliği kitaplardan öğrenmiş ve şövalyeliği dair birçok kitap okumuştur ancak edinmiş olduğu bilgiler gerçek hayatı tam anlayıla karşılığını bulmamaktadır. Bu noktada Ben ve ailesinin kitaplardan edinmiş olduğu teorik bilgilerin gerçek hayatı karınlıksızlığı ve yetersizliği durumu da dikkat çekmektedir. Ben ve ailesi, edindikleri fikirler doğrultusunda mikro ölçekli bir toplum yaratmaya çalışmışlardır ancak bu, yel değirmenlerine savaş açan Don Kişotvari bir çabadan öteye geçememiştir. Karl Marx'ın önermesine tekrar dönündüğünde ise teorik ve pratik arasındaki ilişki anlam kazanmaktadır. Ben ve ailesi, bir noktada dünyayı yorumlamakla yetinip bireysel reçeteler yoluyla kuruluşu aramaktadır. Ancak bu çaba örgütlü bir harekete dönüştüğü sürece, bu durum bir sanrıdan öteye geçemeyecektir.

Özetle ifade etmek gerekirse, sistemin çarklarının dışına çıkmak hiçbir şey ifade etmez. Önemli olan iletişime geçmek ve "medeniyet" olarak adlandırdığımız bu vahşi dünyanın eşitsizliğine hep beraber meydan okumaktır. Bu bağlamda, evet elbette aile çok önemlidir ve fakat daha büyük sınıf ayaklanması ancak ve ancak sistemi değiştirecek yegâne şeydir.

İNSANI BEYAZ PERDEYE AKTARMAK:

ANTONIE DOİNEL KARAKTERİ ÜZERİNDEN SINEMA SANATI HAKKINDA UFAK BİR İNCELEME

Burcu Keskin

"SANIRIM ONU YARATAN İNSANI İFADE ETTİĞİ SÜRECE HER ESER İYİDİR" - Orson Welles

Sanat dünyasının paradokslarından biri olarak sayılabilenek 'yaratıcı-yaratılan eser' ilişkisine baktığımızda, her eserin yaratıcısından bir şeyler taşması gerekliliği genel bir kanı olarak karşımıza çıkar ve buna ek olarak, Monaco'nun da savunduğu üzere; "Sanat eseri bir kez tamamlandığında, artık bir anlamda bağımsız bir yaşam sürer." düşüncesi yer alır. Özgünlüğü ve biricikliğiyle tanımlanan sanat eserleri, çetrefilli kabul görme sürecinde ve daha sonrasında yaratıcılarından farklı serüvenlere dahil olacaktır.

Bir kurmaca dünya yaratmak sanılanın aksine hayal kurmak kadar kolay bir çalışma değildir. Syd Field'in bahsettiği üzere, bir dünya yaratmak öncellikle konunun belirlenmesi ve sonrasında karakterin inşasıyla devam eder. Field, bir yazar ve yarattığı karakter arasındaki ilişkiyi şu şekilde formalize eder; bir yazar oluşturacağı karakteri iyi tanımalı, karakterinin doğumundan itibaren yaşadıklarından haberdar olmalı, ailesiyle ilişkilerini iyi çözümlemeli, psikolojisini anlamalı, karakterin kendisiyle konuşmasına ve istedığını yapmasına izin vermelidir. Kısacası; oluşturulan karakterin kendi kaderini belirlemesi ve kendi gerçekliğini yaratması gerektiğini savunur. Kendini tamamlamış bir karakter, hikâyeyin sorunsuzca ilerlemesini sağlayacaktır. "Karakter aksiyondur."

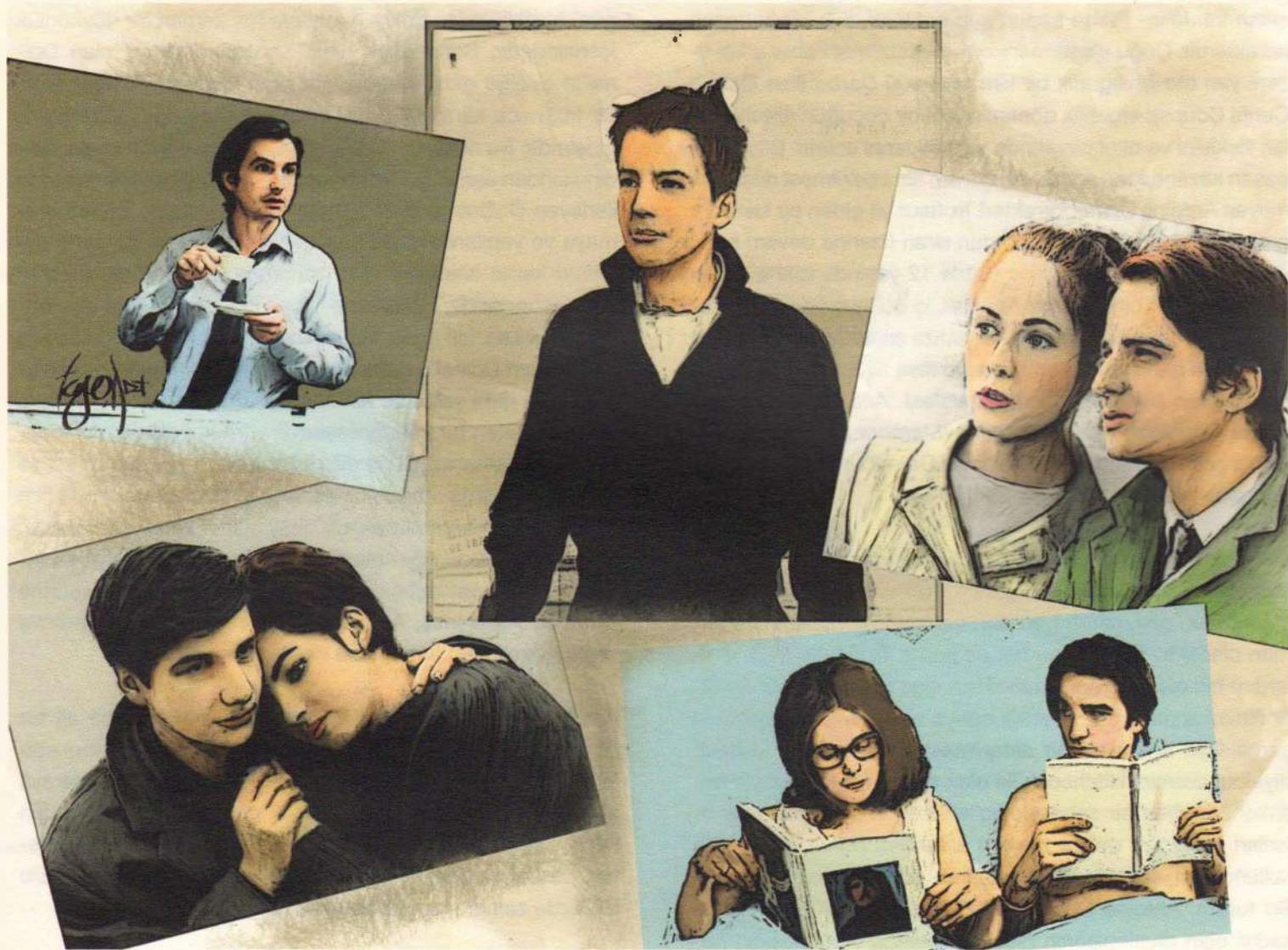
Sinemada aksiyon, karaktere bağlı olabileceği gibi kamera ve kurgu gibi birçok diğer etmene bağlıdır. 19. yy sonlarına doğru icat edileninema, her ne kadar mucitleri tarafından geçici bir eğlence olarak görülse de günümüzde kendini bir sanat dalı olarak kabul ettirmeyi başarmış ve evrimi süratli fakat zorlu bir süreçten geçmiştir. Belgesel niteliği taşıyan ilk filmler yerini kurmaca dünyalar yaratın filmere bırakmıştır. 1895 yılında Alfred Clark tarafından kinetoskop ile çekilmiş olan *The Execution of Mary, Queen of Scots* adlı kısa film, karakter içeren ilk filmlerden biri olarak sayılmaktadır ve bu-nu Melies'in 1900 yılında çektiği "Joan of Arc" adlı filmi izlemektedir. Sinemada karakter yaratımı, ilk filmlerde biyografik temellere dayansa da 1910'lu yıllarda Charlie Chaplin'in ortaya çıkmasıyla farklı bir alana taşınmıştır. Charlie Chaplin, sinemaya teknik ve anlatı açısından birçok

yenilik getirmesiyle birlikte yarattığı karakter olgusuyla diğer filmlere örnek olmuş ve olmaya devam etmektedir. Alkolik babasının terk etmesinden ve annesinin akıl hastanesine yatmasından sonra sokaklarda yaşamaya başlayan Chaplin, çocukluğunu dilencilik yaparak geçirdi. Truffaut'a göre; "Chaplin kovalamacalarını çekmek için Keystone'a girdiğinde music-hall'deki iş arkadaşlarından daha hızlı ve daha uzağa koşacaktı, çünkü açlığı tasvir eden tek yönetmen o değildi, ama açlığı bilen tek yönetmendi ve 1914 yılından itibaren bobinler yayılmaya başlandığında dünyadaki tüm seyirciler bunu hissedecekti." Chaplin, kendi hayatını sarkastik bir şekilde ele alıp yarattığı karakteriyle, Welles'in de bahsettiği gibi eserine kendinden bir şeyler katmayı başarmıştı. Fakat, ortaya çıkan Charlie Chaplin karakteri, Chaplin'e ne kadar bağlıydı?

Chaplin büyük bir hızla dünyaya yayılırken patlak veren I.Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında, sinemada çeşitli değişimler meydana geldi ve 1940-1950 yılları arasında sinema birçok yenilik geçirmiş olarak karşımıza çıktı. Ses kullanımında uzmanlaşmış ve renkli filmlerle denemeler yapılmaya başlanmıştır. Bu sırada Hollywood, Hitchcock ve Welles gibi yönetmenleriyle büyük bir başarı sağladı. O dönemin büyük yönetmenlerinin filmlerinde artık olay örgüsü bir bütün olarak sunulmakta ve karakterler derinlemesine analiz edilmektedir. Sesin ve renkli filmlerin gelmesiyle gerçek dünyaya bir adım daha yaklaşan filmlerde, teatral oyunculukların bir kenara bırakılmasıyla karakterler yüzlerini insani gerçekliğe döndüler.

Sinemada sadeliğe gidişin, İtalyan Yeni Gerçekçiliğe başladığını savunabiliriz. Deleuze'e göre; "Eski gerçekçiliğin doğru yapmasına karşı olarak, yanlış yapmak Yeni Gerçekçiliğin bir göstergesi haline gelir." Sinemada karakter, her ne kadar insana indirgenmeye başlansa da, İtalyan Yeni Gerçekçiliğine kadar bunu tam anlamıyla başarabilmiş söylemez. Deleuze'ün de bahsettiği gibi, her anlatı öğretici olmak zorundadır ve bu karakterleri doğru olanı yapmaya zorlar. İnsan doğası gereği, her zaman doğru kararlar verebilen bir canlı olmadığından dolayı beyaz perdede izlediğimiz kahramanın gerçekliği bu nedenle hep bir şekilde eksik kalmıştır. İtalyan Yeni Gerçekçi sinemasında, karakterler hata yapmaya yakındır. Kışkançlıklar, kararsızlıklar ve diğer insanı duyguları düzeltilmesi gereken yanlışlar gibi bir bakış açısıyla sunulmamakta, sadece gözlemlenilmektedir.

Bir başka kalıplaşmış anlatı kuralı, anlatılan şeyin cazip ve takip edilebilir kılınması adına çatışmalar yaratmaktadır. Bu anlatı kuralı, sinemadaki karakterlerin başına gelen bir olaydan ötürü serüvenlere atılmasını mecbur kılar. Christopher Vog-

ler'in yarattığı şemaya göre; Kahramanlarımız sıradan dünyasından çağrılan maceraya atılmak adına ayrılır ve bu yolda çeşitli sınavları geçerek kazandığı ödülüyle sıradan dünyasına geri döner. Elbette ki, günlük hayatlarımıza dahi inişli çıkışlı zamanlar olmaktadır. Fakat, Hitchcock'un dediği gibi; "Gerçek zamanla filmsel zaman arasında bir ilişki yoktur, ikisi ayrı şeylerdir." Bu durum, sinemadaki kahramanları sürekli bir macerada devinen insanlar olarak resmeder. Böylelikle, film diegesisi ve kahramanların hayatları bizim sıradan dünyamızdan uzaklaşır. Çok az filmde kahramanların uyuduğu, yemek yediği veya duş aldığı görülür. Bu sahnelerin gerçekleşmesi için, o uzamlarda bir aksiyon ya da önemli diyaloglar bulunması gerekmektedir. Film bağlamında, karakter seyircinin ilgisini daima kendinde tutabilmek için sürekli olarak bir aktivitede bulunmak zorundadır.

Bu noktada, Fransız Yeni Dalgası sinemaya yeni bir boyut kazandırmıştır. Yeni Dalgası sineması İtalyan sinemasından aldığı sadelik ve kurduğu yeni anlatı biçimini sayesinde, sinema-

yı daha gerçekçi kılmayı başarmıştır. Bir ayrıcalık olarak, Jean-Luc Godard'ın deneyimlediği filmsel zamandaki kopukluklar, karakterlerin davranışlarındaki absürtlükler, olay örgüsündeki sapmalar bizi filmle özdeşleştirmekten kopararak bir film izlediğimiz kanısına vardırır. Böylece, filmdeki karakterlerin kendi gerçeklikleri içerisinde tutarlı oldukları varsayılabılır. Özellikle, Godard'ın sıfır dönüş filmleri olarak kategorize edilen son filmlerini; insanı beyaz perdede olduğu gibi aktaran nadir filmlerden birkaçı olarak kabul edebiliriz. Fakat, bu filmlerdeki farklı anlatı biçimlerinden yararlanılarak oluşturulan film diegesisi, insana indirgenmiş kahramanların birer kurmaça dünyaya ait karakterler olarak görülmemesini zorlaştırmaktır.

Yeni Dalganın bir diğer büyük yönetmeni François Truffaut; bu gerçekçiliği yakalamak için farklı birkaç yöntem seçer. Truffaut'nun yönetmenlik kariyeri, eleştirmenler tarafından; türler hakkında deneyimlemeler yaptığı filmleri ile alter egosunun yansıtıldığı Antoine Doinel'in öyküsünü anlatan filmleri olmak üzere ikiye ayrılır. Antoine Doniel, 400 Darbe ile karşımıza

çikan ve Jean-Pierre Leaud'nun canlandırdığı bir kurmaca karakterdir. Çoğu eleştirmenin ve Truffaut'nun kabul ettiği üzere yarı oto-biyografik bir film olan *400 Darbe* (Les Quatre Cents Coups); ergenlik döneminin bir çوغun ailesiyle olan ilişkisini ve okul hayatında yaşadıklarını anlatır. Büyük bir başarı kazandıktan sonra, bir devam filmi çekilmesi düşünülmeyen Antoine Doinel karakteri Truffaut'ya giden bir kısa film projesi ve Jean Pierre Leaud'nun ısrarı üzerine devam eder. *Antoine ve Colette* adlı kısa filmde 12 yaşında ıslahevinden kaçmış olarak bıraktığımız Antoine, iş bulmuş ve sosyal hayatı sahip olmuş bir şekilde karşımıza çıkar. Âşık olduğu kızı elde etme çabalarını izlediğimiz bu kısa film, sonrasında yeri *Çalınan Buseler'e* (*Basiers Voles*), *Aile Yuvası'na* (*Domicile Conjugal*) ve *Kaçak Aşık'a* (*L'amour en Fuite*) bırakır ve biz çocukluğunda yakaladığımız Doinel'i olgunluğuna kadar takip ederiz.

Üvey bir baba, ilgisiz bir anne ile büyüyen ve okul hayatında başarısız olup Balzac'a sığınan Truffaut, Chaplin üzerine söyledikleri gibi, elbette bu durumları en iyi yansitan yönetmen olacaktı. *400 Darbe*, her ne kadar Truffaut'nun ilk filmlerden biri olsa ve yapı olarak Jean Vigo'nun *Hal ve Gidi Sifir* filmini andırsa da, yarattığı dünya ve kurduğu diyaloglarla gerçekliğin adeta birebir aktarılmasını sağlamıştır. Truffaut, diyalog yazımını Hitchcock ile olan röportajlarında şöyle betimler "Anahtar bir sahneyle ilgilenirken önce oynayacak olanları toplar ve onlara olayları anlatırım. Sonra da onların kullandıkları sözcüklerle dayanarak konuşmaları yazarım." Bu tutum, Antoine Doinel'in *400 Darbe*'den *Kaçak Aşık'a* kadar olan diyaloglarının hiçbirinin teatral olmamasının nedini açıklar. Aynı zamanda, en iyi metod oyunculardan biri olarak sayılan Jean Pierre Leaud'nun hayat öyküsü, Doinel ile dolayısıyla Truffaut'yla paralel bir çizgi üzerinde ilerler. Çok zor ve yalnız bir çocukluk geçiren Leaud, gazetede gördüğü ilan üzerine gittiği seçimlerde Truffaut ile tanışmış ve Antoine Doinel'i canlandırmaya hak kazanmıştır. Bu noktadan baktığımızda, beyaz perdede izlediğimiz Antoine Doinel'in birebir olarak insana indirgenmiş durumu pek şaşırtıcı gözükmez. Chaplin örneğinde olduğu gibi, Doinel yaratıcısından ve canlandırcısından bir şeyle kazanmıştır ve bunu seyircisine tam anlamıyla yansıtmaktadır. Peki, Chaplin için sorduğumuz soruyu tekrar edersek, Antoine Doinel yaratıcısı ve canlandırcısına ne kadar bağlıdır?

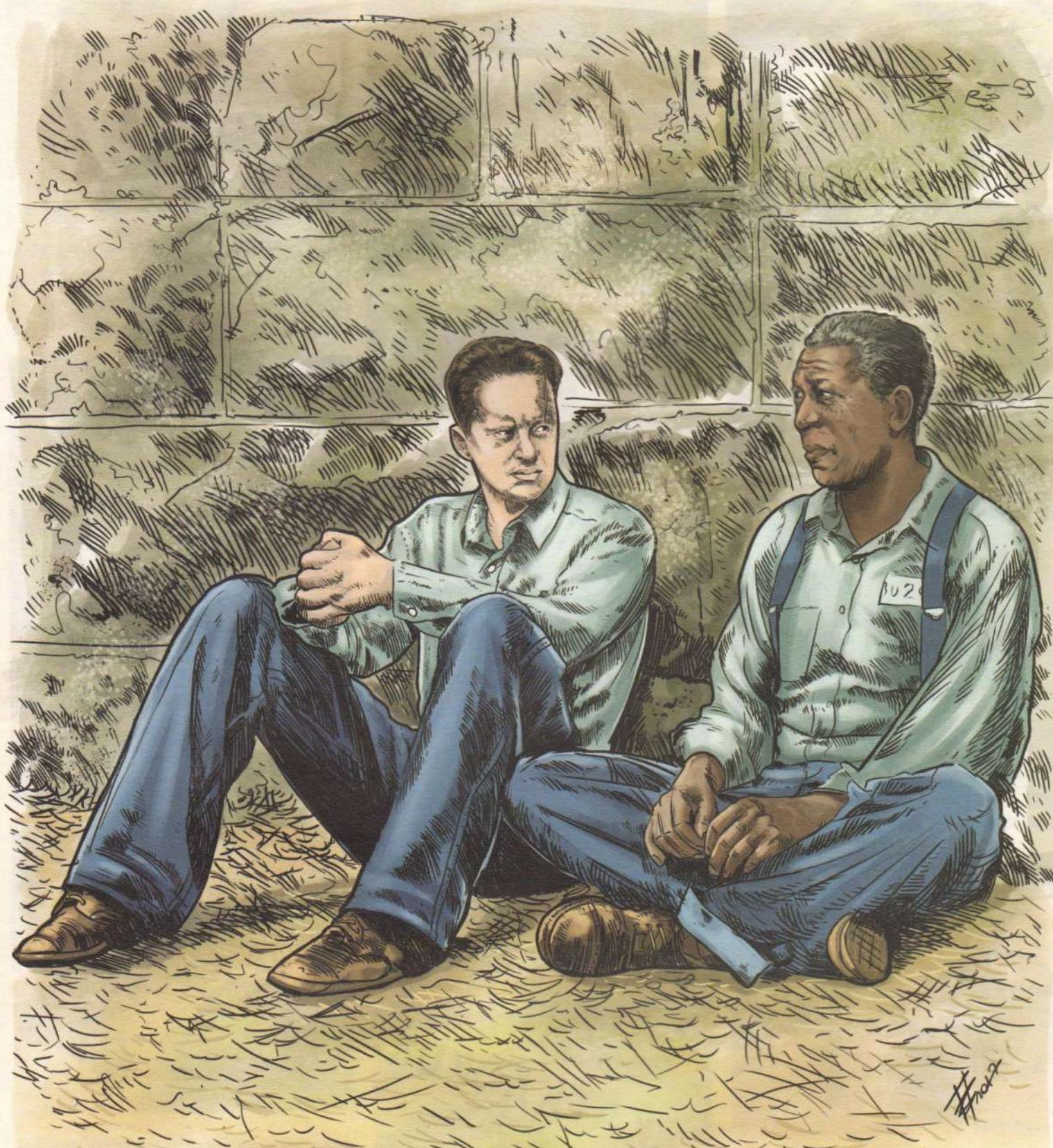
Antoine Doinel artık kendi serüvenine sahiptir. Her ne kadar oto-biyografik temelli olsa da, Syd Field'in bahsettiği üzere bir karakter inşa edilmiştir ve o artık kendi kaderini belirleme konusunda özgürdür. Bu durum, *Çalınan Buseler* sonrasında filmlerin Truffaut'nun hayat öyküsünden ayrılmasını açıklar niteliktedir. Yaratılan Antoine Doinel karakteri, anne fi-

gürü eksikliğinden dolayı kadınlara her zaman bir düşkünlük içerisindeidir. Sorumluluk alma konusunda zayıf olan Doinel'in evliliğe gidiş sürecini yansitan *Çalınan Buseler* filmi, bir kurmaca karakter olan Doinel'in gerçekliğini yatan ilk girişimdir. Bu noktada, Doinel artık yaratıcısından ve canlandırcısından ayrıılır. Bu filmde genç bir dedektif olma yolunda ilerleyen Doinel, aynı zamanda kendi hayatının izlerini aramaya ve yapılandırmaya başlar. Nitekim filmin sonunda evlenme kararı alacaktır. Aynı zamanda, bu filmdeki meşhur ayna sahnesinde Truffaut bize, arka planda İngilizce diyaloglar dönerken bir ayna karşısında sevdigi kadınların ismini tekrarlayan Doinel'i, daha sonra kendi ismini de bir trenin uzaklaşma ritmi şeklinde tekrarladığı uzun bir sekans halinde gösterir. Zaten bir yabancılıştırma yöntemi olan ayna karşısında konuşmanın, filmin dili dışında duyduğumuz bir dil ve trenin uzaklaşma ritmiyle birleşmesiyle Doinel tamamıyla film diegesisinden koparılırak, bir birey olarak karşımıza çıkarılır. Bu sahne, sıradanlığın birebir temsiliyle, beyaz perdede insana en çok yaklaştığımız andır. Seyirci, bir bütünleştirme halinden koparılmış, Antoine Doinel'in varlığını kabul etmiş ve bir gözetleyen konumuna geçmiştir.

Antoine Doinel filmleri, edebiyatta karşılaştığımız bir alt tür olan durum öykücülüğünün sinemaya girişi olarak kabul edilebilir. Beş filmde de, Doinel'in başına büyük bir maceraya atılması neden olacak durumlar gelmez. Doinel okuldan kaçar, ceza alır, askeri hapishaneden kaçar, aşık olur, kaybeder, dostlarına borç verir, hırsızlık yapar, baba olur, aldatır. Bu filmlerde zaman, gerçek zamanla eşdeğer akar.

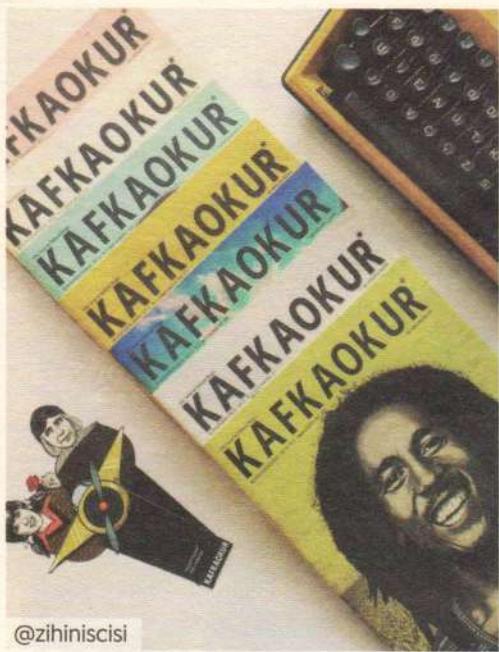
Büyük maceralar peşinde koşan ve her zaman doğruya yapmak zorunda olan Hollywood karakterleri karşısında, İtalyan sinemasında yakaladığımız hatalar yapabilen buna rağmen yine bir olay çerçevesi içerisinde devinen kahramanlarımızın aksine beyaz perdede en çok insana ulaştığımız iki karakterden biri olan Antoine Doinel, Chaplin ile bu konumunu paylaşmaktadır. Doinel'in aksine Chaplin, filmlerinin büyük çoğunuğunun sessiz ve siyah beyaz olmasından dolayı, gerçekçilikten ve insana yaklaşmaktan bir nevi yoksun olarak, çoğu sinema eleştirmeninin kabul ettiği üzere tam anlamıyla bir sanat eseri olarak karşımıza çıkar. Antoine Doinel ise insanın beyaz perdeye birebir yansımasıdır.

*Antoine Doinel filmleri, günlük yaşamımızdaki iletişimim temel taşı olarak bilinen selamlamanın en çok tekrar edildiği filmlerdir. Yukarıda bahsedildiği üzere anlatayı akıcı killmak adına günlük yaşantımızın pek fazla dâhil olmadığı film dilinde, bu tarz bir yaklaşımı Antoine Doinel'in insana indirgenmesinde önemli bir etken olarak kabul edebiliriz.
-Salut, Antoine !

**"Unutma Red, umut iyi bir şeydir.
Belki de en iyisi, ve iyi şeyle asla ölmeye.."**

Esaretin Bedeli 1995

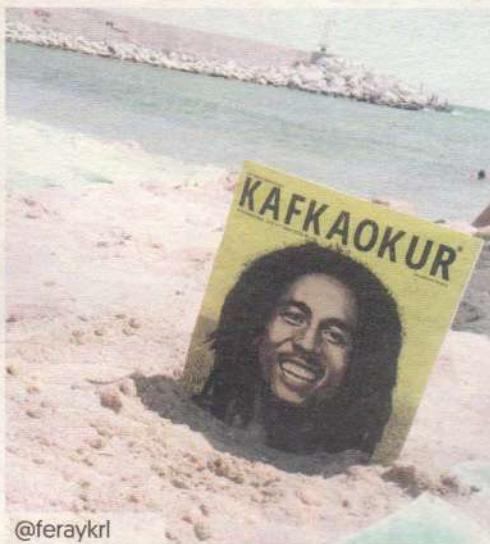
@zihiniscisi

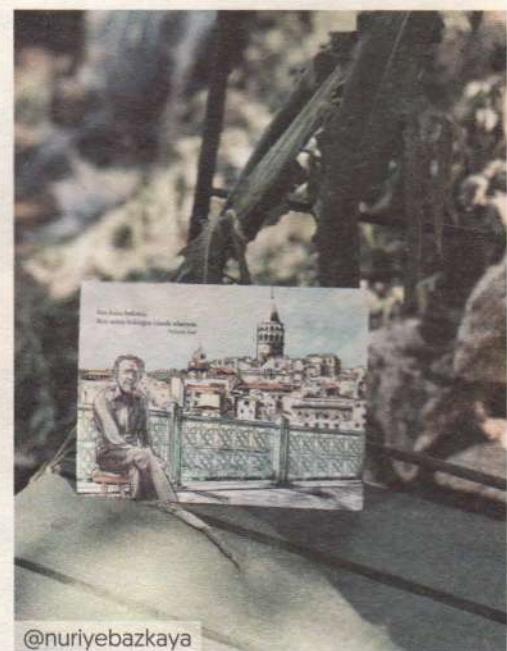
@derya_uenal

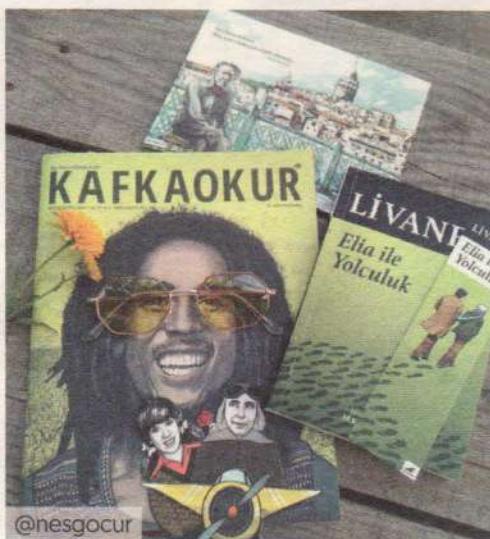
@pin_art__

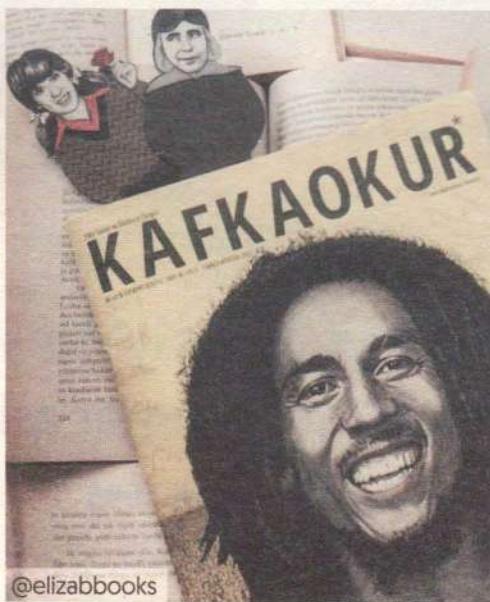
@feraykrl

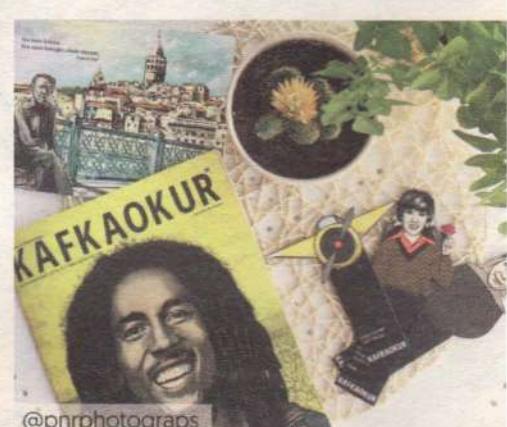
@nuriyebazkaya

@nesgocur

@elizabbooks

@pnrphotographs

@baharylcn

@senaflzkaya

@zynp2334

KAFKADÜKKÂN

KAFKAOKUR Dergisi ürünlerine

www.kafkadukkan.com

adresinden ulaşabilirsiniz.

Nâzım Hikmet Ran